KİTAP

❑ Ceyhun Atuf Kansu'dan kitaplar, M. Uyguner değerlendirdi. ..... *7. sayfada*

❑ M. Buyrukçu, F. Andaç'ın 'Söz Uçar Yazı Kalır'ını yazdı. ..... *8. sayfada*

❑ 'Kuramsal Yaklaşımlar Işığında İnsanın Biyokültürel Evrimi' Hüseyin Türk'ün bu kitabını İzzet Duyar inceledi. ..... *10. sayfada*

❑ Yaşar Avunç'un çeviri yazısıyla Baudrillard'ın 'Amerika'sı ..... *12. sayfada*

Bir Sıkışık Makas

küçük İskender

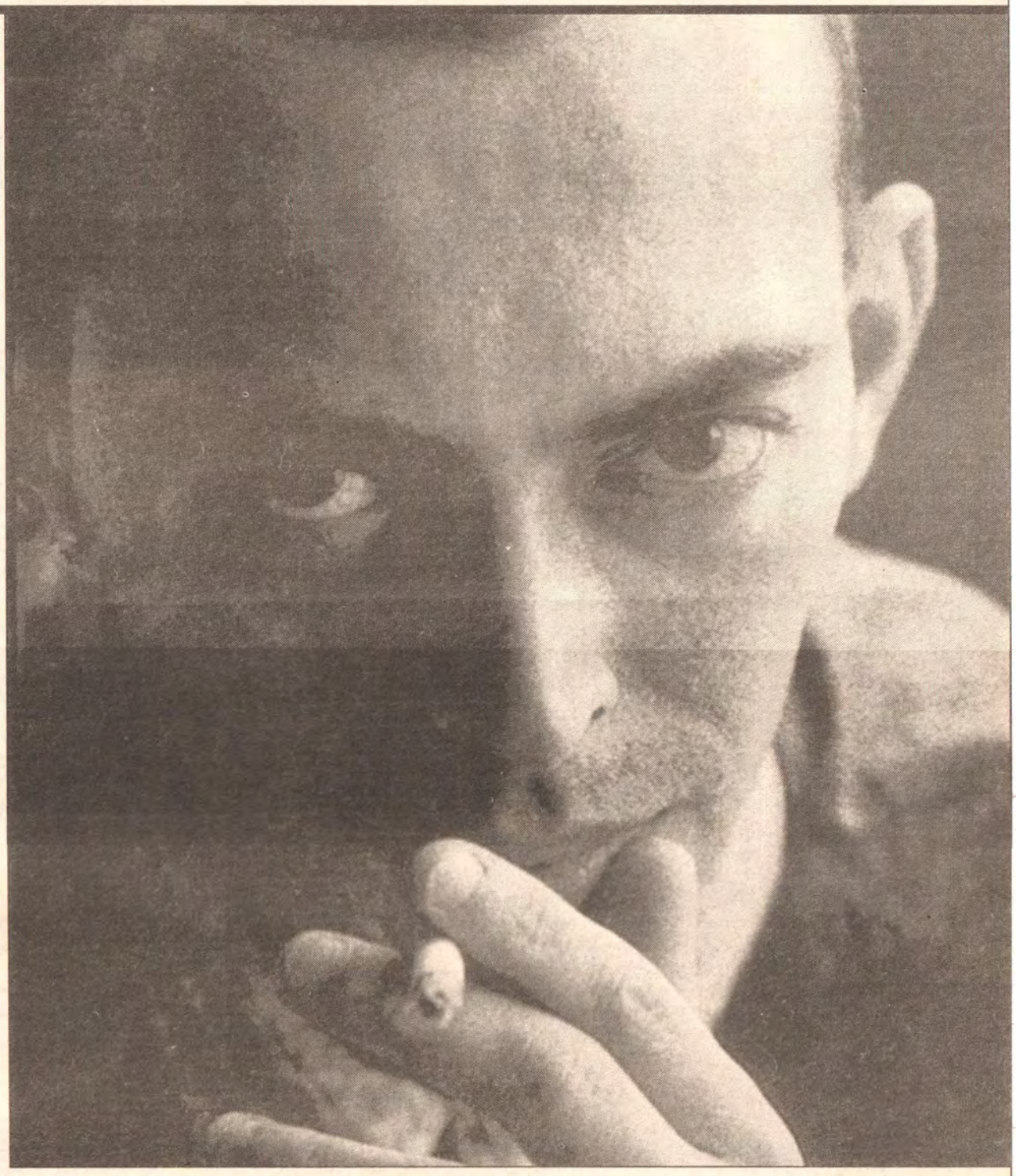

Şiir yazanlar çok daha iyi bilir! Şiir, hayatı boyunca hep bekârdır, bekâr kalmak zorundadır. Bir şiir evlenmeyi, ev sahibi olmayı kafasına koyduğu anda biter! Şiirin bunu düşünmesi bile tehlikelidir, duruşuna zarar verir, poetikasına halel getirir. Şiirini, özsel ve sanatsal kişiliğini çok sevdiğim, sevgili küçük İskender'i son dört kitabıyla bir başıma, yoğun ve pervasızca yaşadığımda daha bir farketti bütün bunları. Evet, hayatı boyunca ve hayata karşı şiir, bekâr kalmak zorundadır! Kalmayı başarabiliyorsa tabii ki şair de. Günümüzün en önemli şairlerinden biri olan küçük İskender bunu çok fazlasıyla başarmış, kalın pembe dudaklı şiiriyle de hayatın her yerine uzun uzun hissettirmiş istisnai bir hayati iltihaptır.

HÜSEYİN ALEMDAR

Şairliğiyle de şiiriyle de! Kaldı ki, küçük İskender'in şiirindeki ve **ben**'indeki "bekârlık" olgusunun toplumsal değer yargılarıyla, dinsel ve tinsel tabularla, tensel ve cinsel dokunuş yasaklarıyla birebir ilişkisinin olduğu da söylenemez. Çünkü, küçük İskender ve şiiri bütün bu değer yargıları, tabular ve yumuşak dokunuşlar karşısında pinokyo bakışlarıyla **Olric**'ini özlerken bile bütün bunların açık ara önündedir zaten! Bakirliği de, bekâreti de asiliği, pervasızlığı, yasak ve sınır tanımazlığı altında zarı kanatılarak hiç'lenmiştir. Regl içerek büyüdüğü için de **tanrı**'sını çoktan öldürmüştür. Artık, **"Anne bana süt ve regl ısıt!"** da diyemiyecektir. O gün bugündür şiiri de, kendi de allahına kadar bekârdır. Başlarda şiirin vibratör figüranlığını yaptığı için de iki kişi O'nu asla affetmeyecektir: **Fatma Nilsu Hanım** ve **Derman İskender Over!**

Sevgili İskender, biliyorum görüş(e)meyeli yine çok şey birikmiştir sende. Bu arada bende de bir şeyler birikmemiş değil! Sesli üzgün yaşıyorum günlerimi artık. Dün gece bir taş da ben yuvarladım uçurumuma! Son zamanlarda yüzüm siyah beyaz bir filmin fragmanı her nedense! Sadri Alışık Sokağı günlerimizde, hani sol sinene bir sinema batar da kalp vizörlü kameranla mizansensiz dolaşırdın ya ofisin içinde. Şimdilerde ben de öyleyim! Üstelik fantazim de ütopyam da taciz etmeye başladı beni. Ne pahasına olursa olsun sokağa çıkarmak istiyorum sinemamı. **Melike ve Menekşeler** hâlâ ilk gözağrım. **Sarı Cennet** ve **Uzun Güzel Bir Tren**'se uzun saçlı uzun boylu iki çocuk içimde! Şiirler ise, dudak moru ve suç sarısı, derinlerde. Sevgiline bakışların hâlâ U şeklinde mi diye soracaksın galiba. Sorma n'olur, sesim çok acıyor!

Biliyorum, için piyano çalıyor. Sen de sesinden acıyorsun! Acıdıkça uzaklara vuruyor sesin. Fazla fazla şiir var, sinema var, lâl hatıralar var, kelebek baladları var, **Uzay Heparı** var, **Pasolini** var, **Fassbinder** var, **Cenk**'ler var, **Hakan**'lar var, **Murat**'lar var, **Vian** var, **Gide** var, **Cemkırıkları** var acıyan sesinde! Ruhunu şiire ve sinemaya satmış, içi sıkışık aşklar kuyusu fotomontaj yüzlü bir adam gibi duruyorsun suçlu yerlerinde hayatın. Ah, sen küçük İskender, hayatın ve uzakların dipsiz suçlusu! Peki, nasılsın şimdilerde? Hayatın bazı renklerini iptal edip, onları varolan diğer renklere çevirirken içinin mor ağzı titriyor mu hâlâ! Seni bilmem ama, şiirli sinemalı **Salı Matineleri**'ni ben çok özledim. Salı günlerini çok özleyen biri daha var: Üçüncü sınıf rollerin birinci sınıf kalpli oyuncusu, taktimimdir, **Yadigar Ejder!** Nam-ı diğer **Adnan Enbiya Aybarlı.** Çağlayan'lı soğuk demirci çırağı demir Adnan! Allasen, neresi demir ki bu adamın! Aşk ve ayna ile çalkalar yüzünü Kulaksız'da hâlâ! Bağışla, son dört kitabınla hayatına yolculuk yapayım derken dalıp gitmişim İskender. Bir yanımda **Orhon Murat Arıburnu** ödüllerinin sekizinci yıl heyecanı, bir yanımda imgelem çukuru şiirleri hayatımın, taa derinlerde ise bir sinema sesi... Kalp bir hal ilan edip, kitaplarına geçiyorum:

Güzel annemin hayal gücü (1)

Ceylanıma, martıma, kırlangıcıma pes doğrusu! Bundan daha iyi seçme şiirler-metinler buluşması bir kitap olamaz. Elbette ki, her çocuk annesinin hayal gücüdür biraz. Bu çocuk **küçük İskender**, annesi de **Fatma Nilsu Hanım** olursa, bu hayalin ve hayal gücünün ara renklerinin ve alt akıntılarının tahmini de kolay olamaz tabii. Bu renk ve akıntı bu küçücük kitabın alt sayfaları arasında oda pembesi bir sessizlikle gidip gelir artık. Bu oda pembeliği 24 ve 25'inci sayfalarda kediler -ki, her biri hayattır-, **Fatma Nilsu Hanım** ve **Derman İskender Over** imgeleriyle buluştuğu anda koyulaşır ve gözle görülür bir hal alır. Aslında, firuze bir kalple dokunulursa, **Güzel Annemin Hayal Gücü** büsbütün pembedir. Metal bir kalple dokunacaklar içinse her sayfa siyah bir tuğla yığını. Kitabın sayfaları arasında hercai hercai dolaşacaklar için de, **Güzel Annemin Hayal Gücü**'nün "şakayla karışık Sadri Alışık" esprisinde bir ses bandı mevcut. Banttaki ses, "kalbimi kırdınız, sizi anneme söylemek istiyorum" gibisinden bir şey diyor!

Devamı 4. sayfada. ☛

Çocuk ve Gençlik Dizisi'nin temeli yıllar öncesinde Doğan Kardeş dergisi ile atıldı. Sağlıklı bireylerin yetişmesinde her zaman sorumluluk duyan Yapı Kredi Yayınları, bugün de gençlerin yaratıcı kişiliklerini koruyarak, onlara insancıl ve uygar bir dünyanın kapılarını aralıyor.

Çocuk ve Gençlik Dizisi

ÇOCUK VE GENÇLİK DİZİSİ'NDEN BUGÜNE KADAR YAYIMLANMIŞ KİTAPLAR:

Doğumgünü Hediyesi / *Behiç Ak* - **Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı** / *Behiç Ak* - **Gökdelene Giren Bulut** / *Behiç Ak* - **Işıkları Seven Böcek** / *Gülçin Alpöge* - **Babamın Gözleri Kedi Gözleri** / *Sevim Ak* - **Tomurcuk ve Pembe Kedi** / *Seza Aksoy* - **Aslı Pazarı Bekliyor** / *Gülçin Alpöge* - **Dedemi Özlüyorum** / *Gülçin Alpöge* - **Karadeniz'deki Yunus** / *Behiç Ak* - **Cesur-Korkak** / *Can Göknil* - **Uslu-Yaramaz** / *Can Göknil* - **Temiz-Kirli** / *Can Göknil* - **Çalışkan-Tembel** / *Can Göknil* - **Mutlu-Mutsuz** / *Can Göknil* - **Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga** / *Feridun Oral* - **Alfabe** / *Mehmet Ulusel* - **Pembe Kuşa Ne Oldu?** / *Sevim Ak* - **Bacak Kadar Çocuğun Günlüğünden** / *Sevda Fırat Ak* - **Penguenler Flüt Çalamaz** / *Sevim Ak* - **Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino** / *Sevim Ak* - **Büyülü Bahçe** / *Seza Aksoy* - **Küçük Prenses ve Kardelen** / *Seza Aksoy* - **Andersen Masalları** / *Hans Christian Andersen* - **Ekmek Elden Süt Memeden** / *Yusuf Atılgan* - **İkiz Gezginler** / *Betül Avunç* - **Peter Pan** / *J.M. Barrie* - **Hügo-Tanrının Elması** / *Bédu* - **Sirkte Üç Çocuk** / *Enid Blyton* - **Büyük Dalga** / *Pearl S. Buck* - **İvon ile İven-Bahomet'in İzinde** / *Cadot ile Bom* - **Trampet** / *Adnan Çakmakçıoğlu* - **Yaman Tilki** / *Roald Dahl* - **James ve Dev Şeftali** / *Roald Dahl* - **Büyülü Parmak** / *Roald Dahl* - **Okyanuslar Ötesine Yolculuk** / *Gülten Dayıoğlu* - **Kenya'ya Yolculuk** / *Gülten Dayıoğlu* - **Mısır'a Yolculuk** / *Gülten Dayıoğlu* - **Meksika'ya Yolculuk** / *Gülten Dayıoğlu* - **Hindistan'a Yolculuk ve Nepal Gezisi** / *Gülten Dayıoğlu* - **Dünya Hayvan Masalları** / *haz. Tarık Demirkan* - **Kuşlara Masallar** / *Elvan Pektaş Deniz* - **Çılgınlar Ormanı** / *Ercan Dinçer* - **Stormy Hindistan'da** / *David Dorson* - **Stormy İtalya'da** / *David Dorson* - **Stormy Mısır'da** / *David Dorson* - **Stormy Brezilya'da** / *David Dorson* - **Gel Zaman Gitme Zaman** / *Ali Murat Erkorkmaz* - **Uçurtmam Bulutlardan Yüce** / *Mehmet Güler* - **Oleg veya Kuşatılmış Şehir** / *Jaap Ter Haar* - **Balina Nasıl Balina Oldu** / *Ted Hughes* - **İran Masalları** / *haz. ve çev. Mehmet Kanar* - **Yedi Odalı Ev** / *Kemal Kurt* - **Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında** / *Nezihe Meriç* - **Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında** / *Nezihe Meriç* - **Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında** / *Nezihe Meriç* - **Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında** / *Nezihe Meriç* - **Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında** / *Nezihe Meriç* - **Küçük Bir Kız Tanıyorum Onbir Yaşında** / *Nezihe Meriç* - **Canboy ve Prenses** / *Şebnem Mor* - **Rüya Ormanı** / *Şebnem Mor* - **Yaramaz Çocuklara Masallar** / *Jacques Prevert* - **Küçük Prens** / *Antoine de Saint-Exupéry* - **Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi** / *Cemal Süreya* - **Alis Harfler Diyarında** / *Roland Topor* - **Anadolu Masalları** / *Tahsin Yücel* - **Örümcek Ağı** / *E. B. White* - **Duvar Öyküsü** / *Adalet Ağaoğlu* - **Bir Aksacık Karınca** / *Erdal Alova* - **Porselen Bebek** / *Selçuk Baran* - **Gütenberg Gökadasına Gezi** / *Enis Batur* - **Dede Korkut** / *Adnan Binyazar* - **Yeşil Kiraz** / *Gülten Dayıoğlu* - **Yeşil Kiraz 2** / *Gülten Dayıoğlu* - **Yunus Emre** / *Memet Fuat* - **Karacaoğlan** / *Memet Fuat* - **Tevfik Fikret** / *Memet Fuat* - **İlkgençlik Çağına Öyküler I-II** / *haz. Selim İleri* - **Gençlere Türk Romanından Altın Sayfalar I-II** / *haz. Selim İleri* - **Zamanın Çizgili Tarihi** / *Levent Kılıç* - **Cengel Kitabı** / *Rudyard Kipling* - **Panter Peşinde** / *Tim Maran* - **İlkgençlik Çağına Dünya Öyküleri I-II** / *haz. İshak Reyna* - **Bir Çalgıcının Serüveni** / *Mehmet Tevfik* - **Cuma** / *Michel Tournier* - **Robenson Amca** / *Jules Verne* - **Çocuk ve Dil** / *Gülçin Alpöge* - **Anastas Mum Satsana** / *Üstün Alsaç* - **Çağdaş Çocuk Yazını** / *Selahattin Dilidüzgün* - **Biz Bir Aileyiz** / Don Dinkmeyer - *Gary D. McKay* - **Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi** / *Zerrin Kehnemuyi* - **Söz ve Diksiyon Sanatı** / *Nüzhet Şenbay* - **Altın Kıskaçlı Yengeç** / *Hergé* - **Esrarengiz Yıldız** / *Hergé* - **Tekboynuz'un Esrarı** / *Hergé* - **Kızılkorsan'ın Hazinesi** / *Hergé* - **7 Kristal Küre** / *Hergé* - **Güneş Mabedi** / *Hergé* - **Hedef Ay** / *Hergé* - **Kara Altın Diyarında** / *Hergé* - **Aya Ayak Basıldı** / *Hergé* - **Turnösol Olayı** / *Hergé* - **Ambardaki Kömür** / *Hergé* - **Tenten Tibet'te** / *Hergé* - **Kastafiore'nin Mücevherleri** / *Hergé* - **714 Sefer Sayılı Uçuş** / *Hergé*

YAYINA HAZIRLANANLAR:

Ben Ne Zaman Doğdum / *Behiç Ak* - **Bilyalar** / *Behiç Ak* - **Define Adasına Dönüş** / *J. Connell* - **Ayağına Diken Batan Süper Karga** / *Selçuk Demirel* - **Mumuk-Fotoğraflarda** / *Selçuk Demirel* - **Mumuk-Oyuncakçıda** / *Selçuk Demirel* - **Mumuk-Harfleri Seviyor** / *Selçuk Demirel* - **Kayıp Tapınak** / *Ercan Dinçer* - **Robinson Crusoe** / *D. Defoe* - **Stormy Tanzanya'da** / *David Dorson* - **Robinson Ölmemeli** / *Forster* - **Kuyruksuz** / *Can Göknil* - **Kurtçuğun Hayvan Bilmeceleri** / *Can Göknil* - **Kralın Piresi** / *çev. Akşit Göktürk / Deniz Göktürk* - **Karagöz Metinleri** / *Mehmet Gür* - **Elişi Kitabı** / *Mehmet Gür* - **Küçük Ev** / *Mehmet Gür* - **Tenten ve Pikarolar** / *Hergé* - **Tenten Kongo'da** / *Hergé* - **Tenten Amerika'da** / *Hergé* - **Firavunun Puroları** / *Hergé* - **Mavi Lotus** / *Hergé* - **Kırık Kulak** / *Hergé* - **Kara Ada** / *Hergé* - **Ottokar'ın Asası** / *Hergé* - **Sevgili Kuşlar** / *Aysel Kumru Korkut* - **Tombul Sarı Balık** / *Aysel Kumru Korkut* - **Orman Kardeşin Mektubu** / *Aysel Kumru Korkut* - **Pjort'lu Hoca Oğlan** / *Ole Lund Kirkegaard* - **Kırmızı Balon** / *Albert Lamorisse* - **Elmer** / *David McKee* - **Albion'un Rüyası** / *Roger Norman* - **Sinirli Sinan** / *Hiawyn Oram / Satoshi Kitamura* - **Bir Kedi İstiyorum** / *Tony Ross* - **Olmak İstiyorum** / *Tony Ross*

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi Pazar günleri de açık.

OKURLARA

...“Şiir yazanlar çok daha iyi bilir! Şiir, hayatı boyunca hep bekârdır, bekâr kalmak zorundadır. Bir şiir evlenmeyi, ev sahibi olmayı kafasına koyduğu anda biter! Şiirin bunu düşünmesi bile tehlikelidir, duruşuna zarar verir, poetikasına halel getirir”...
...“küçük İskender'in şiirindeki ve ben'indeki “bekârlık” olgusunun toplumsal değer yargılarıyla, dinsel ve tinsel tabularla, tensel ve cinsel dokunuş yasaklarıyla birebir ilişkisinin olduğu da söylenemez. Çünkü, küçük İskender ve şiiri bütün bu değer yargıları, tabular ve yumuşak dokunuşlar karşısında Pinokyo bakışlarıyla Olric'ini özlerken bile bütün bunların açıkara önündedir zaten! Bakirliği de, bekâreti de asiliği, pervasızlığı, yasak ve sınır tanımazlığı altında zarı kanatılarak hiç'lenmiştir”... diye başladığı yazısında Güzel Annemin Hayalgücü, Suzidilara, The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi ve Cangüncem kitaplarından yola çıkarak küçük İskender'i ve şiirini tanıtıyor Hüseyin Alemdar bizlere. Feridun Andaç'ın yazarlarla yaptığı konuşmaları “Söz Uçar Yazı Kalır” adıyla kitaplaştırdı. Bu kitabı Muzaffer Buyrukçu değerlendirdi. Dr. Hüseyin Türk'ün Evrim Kuramı ile ilgili kitabı “Kuramsal Yaklaşımlar Işığında İnsanın Biyokültürel Evrimini” İzzet Duyar değerlendirdi. Bol kitaplı günler dileğiyle.

TURHAN GÜNAY

KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Berin Nadi ◇ Basın ve Yayın: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ◇ Genel Yayın Yönetmeni: Orhan Erinç ◇ Genel Yayın Koordinatörü: Hikmet Çetinkaya ◇ Yazılışleri Müdürleri: İbrahim Yıldız (Sorumlu) , Dinç Tayanç ◇ Yayın Yönetmeni: Turhan Günay ◇ Grafik Yönetmen: Dilek İlkorur ◇ Reklam: Medya C

Ferit Edgü'den çırılçıplak ve yapayalnız sözcükler

Görselin Köprüsündeki Seyir Sözcükleri

Ferit Edgü, Seyir Sözcükleri'nde sözlükteki sözcükleri yaşamın üstüne salarken, bir yandan da yaşamdan emdiği sözcükleri topluyor, metinlerinde ağırlıyor. Sözcüklere görsellik kazandırıyor, adeta onları görünür, elle tutulur kılıyor Seyir Sözcükleri'nde Ferit Edgü. Bu kitapta yer alan yedi metin “resimlere, fotoğraflara eşlik etmek için kaleme alınmış ve ilk kez söz konusu görsel imgelerle birlikte yayımlanmışlardı.” Metinler, gravürlerden, fotoğraflardan, resimlerden soyunmuş bir biçimde çıkıyor okurun karşısına bu kez. Görsel imgesiz bir başka dili kuşanarak, yazının, sözcüklerin gücüne inanarak okurla buluşuyorlar.

GÜLTEKİN EMRE

“Dilsel imge ile görsel imgenin” dilleri ayrıdır. Birbirlerini kucaklaması olası, ama “Birbirlerine çevrilmesi olanaksız bu iki dil, olsa olsa, bazı durumlarda birbirlerine eşlik ederler.” diyor Ferit Edgü **sunu**'da. Ne var ki bu iki imge kendi yollarına giderler, kendi dünyalarını kurar, kendi yaşamlarını farklı bir biçimde sürdürürler.

Ferit Edgü, sözcüklerin “Kendi kendilerine yetip yetmediklerini ölçmek için.” “...sözcükleri çırılçıplak ve yapayalnız” yayımlıyor. **Seyir Sözcükleri**'ndeki sözcükler kendilerini kurtarıyor, kendi yollarını buluyor ve yaşamın içindeki yerlerini alıyorlar.

Seyir Sözcükleri'nin ilk metni **Kitap,** Bülent Erkmen'le birlikte 1989'da Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanmış, sonra 1991'de **Kitap & Ressamın Oyküsü** adıyla yeniden yayımlanmış.

Geçmişteki geleceğin düşü

Kitap, bakma ve görme üzerine kurulmuş anlatı tadında bir metin. Metinde sözcüklerin, düşüncelerin doğuşunu, yaratının yaratıcılığın ortaya çıkışını, yani dünyanın yaratılışı gibi bir ortamın hazırlanışı ele alınıyor. Düşle gerçek arasındaki gerçeğin fotoğrafı çekiliyor, sanki belgeleniyor. Boş beyaz kâğıta “Geçmişteki geleceğin düşü” ve “Sözcüklerin, renklerin, biçimlerin yolculuğu” can verirken metinlere, metinlerdeki sözcüklerin soluklanışının, sorulara bulunan yanıtların açtığı yolda benliğin ortaya çıkışının, kalemle kâğıdın kucaklaşmasının ve üretilen metinlerin gün ışığına çıkışının öyküsünün altı kalınca çiziliyor bu metinde. Yaratıcının “Boş sayfalar önünde hep” direnişi ve kendi kendinin arkeolojisine dönüşü ve yaşamın çok genişçe kucaklanışı sarsıcı bir biçimde metinleştiriliyor **Kitap**'ta. Öyküdeki şiiri, şiirdeki öyküyü de emdiriyor yazar okuruna.

İkinci metin **Ressamın Oyküsü,** ressam Ergin İnan'ın 16 gravürü için Ferit Edgü'nün yazdığı metin, 1989'da Türkçe ve Almanca olarak yayımlanmış ilkin. Sonra 1991'de yayımlanan **Kitap & Ressamın Oyküsü**'nde gravürsüz yer almış.

Ferit Edgü, bu metninde de bakmak ve görmek üstünde durarak, yaratıcılığın boyutlarını, yaratmanın ve ürünün ortaya çıkışını ele alıyor. Ferit Edgü, bakılan ve görülen nesneleri, bakan ve görenin nesnelerini ressamın gözüyle bir yazar olarak metninde işliyor.

Yollar Boyunca Yollar, ilkin 1993'te **Türkiye Bir Portre** adlı Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanmış bir fotoğraf kitabında yer almış. Bu metinde de Ferit Edgü, sözcüklerle nesnelerin, yaşadığı ortamın, Türkiye'nin, dünyanın, yolculuklarda karşılaşılan her şeyin fotoğrafını çekiyor. “Sözcüklerden çok, görüntülerin peşinde olduğunu ansıyorum./ Yoluma dağlar, ovalar, akarsular, göller/ denizler, köyler, kasabalar, kentler/atlar, arabalar, tavuklar, horozlar, köpekler ve insanlar çıktı.” Gözünün gördüğü her şeyi objektifinin içine alır Ferit Edgü **Yollar Boyunca Yollar**'da. “Dünya ile baş başa”dır.

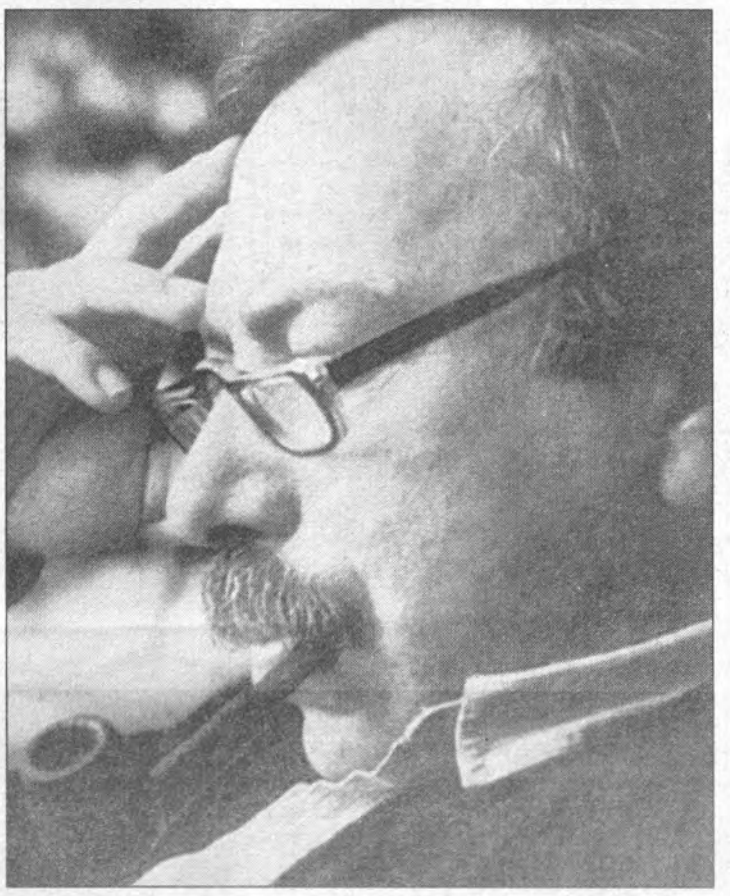

Ferit Edgü, Seyir Sözcükleri'nin ilk metnini Bülent Erkmen'le birlikte 1989 yılında Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanmış.

Bin Dokuz Yüz Doksan İki Aralık Ayının On Dokuzuncu Günü İstanbul “Ferit Erkmen'in tasarlayıp gerçekleştirdiği 10 otoğraf sanatçısının 19.12.1992 günü saat 07.00-23.00 arasında görüntüledikleri İstanbul fotoğraflarının yer aldığı” 1993'te yayımlanan albüm için yazılan metindir.

“Sabah: Çengelköy” betimlemesiyle başlar metin. “Gök koyu gri. Hava yoğun, kurşuni, ışık varla yok/ arası. Zamanı olmayan; belli bir zamana ait olmayan/ bir ışık. (Sabah mı? Öğlen mi? İkindi mi? Belli/ değil.) Kaynağı da olmayan bir ışık bu. Yukardan/(gökyüzünden) gelmiyor. Yerden birkaç metre/ yükseklikten, yatay olarak yayılıyor.” Boğazın karşı kıyıları betimleniyor belli belirsiz. Yazar “Öğlen: Üsküdar”dadır ve “Batı ve kuzeyde aynı ışık” vardır yine. “İkindi: Kasımpaşa”dadır yazar. Piyalepaşa'dan geçip gider. Bir yandan da “Nerede bugünü fotoğraflayacak olanlar?” diye sorar kendine. “Turgut Salgar, Neşet Kırcaoğlu, Ali Tara,/ Paul McMillen, Ani Çelik Arevyan, Nazif Topçuoğlu,/ Sıtkı Kösemen, Tamer Yılmaz, Tülin Altılar,/ Umur Turagay neredeler?...” Onlar da objektiflerini doyurmak için İstanbul kazan onlar kepçe av peşindedirler. “Akşam çökerken” yazar günün bitişini şöyle betimler: “Başımı gökyüzüne doğru kaldırdığımda birden karanlık/çöktü. Güpegündüz gece oldu. Sanki.”

Eski İstanbul Anı/t/tları metni, “**İstanbul Görüntüleri**' başlıklı, çeşitli fotoğraf sanatçılarımızın yapıtlarının yer aldığı, Eczacıbaşı kuruluşları tarafından Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanan (1995) kitabın 'Anıtlar' Bölümü için kaleme alınmış.”

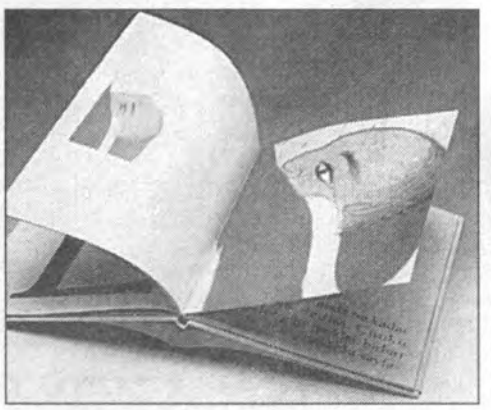

“İlkin sözcüklerle anlatıldı kent. Havasından,/ suyundan, ışığından, denizlerinden, bereketli/ topraklarından önce, korucusu hükümdarı öven,/ yücelten sözcüklerle.” Kiliseler, kiliselerdeki kutsal resimler, camiler, camileri yapanlar, emek ve emekçiler bu metnin omurgasını oluştururlar. Kentlerin içinde tarihe uzanan birer kesik kol gibi duran, dünü bugüne ulaştıran mabetler, tapınaklar, vakıflar, yapılar günümüzün iyi saklanması gereken fotoğrafları gibidirler. Yazar da sözcükleriyle onların fotoğrafını çekiyor gelecek için.

Seyir Sözcükleri'nin son metni **Yüz/Mask/Maske, Fol** dergisinin, 2. sayısında (Aralık 1995) yayımlanmış.

Metne giriş yine “sözcük”ledir. Maskenin tarihçesi insanın yüzüne doğru uzanır ve orada donar ve kalıp alır ölülerden, dirilerden. Bir başka tarih oluşur böylece, yüzü masklananın tarihiyle, yüzü masklayanın tarihi birbirine karışır ve yeni bir yüz oluşturur “Tüm gerçek masklar ve maskeler gibi.”

Sözcüklerin yaşamımızdaki dolaşımı devam ediyor görünmezi görünür, görünürü görünmez kılarak. Yaşamın gözleriyle, yaşamın yüreğinden çektiği fotoğrafları albümlerimize yerleştirerek Ferit Edgü geçip gidiyor yanımızdan sözcükleriyle, metinleriyle, öyküleriyle, öykülerindeki dünyayla, dünyasındaki şiirleriyle, ellerinden tuttuğu binbir nesneyle... ■

Seyir Sözcükleri/ *Ferit Edgü/ Yapı Kredi Yayınları/ Temmuz 1996/ İstanbul/ 108 s.*

Bir Sıkışık Makas

küçük İskender

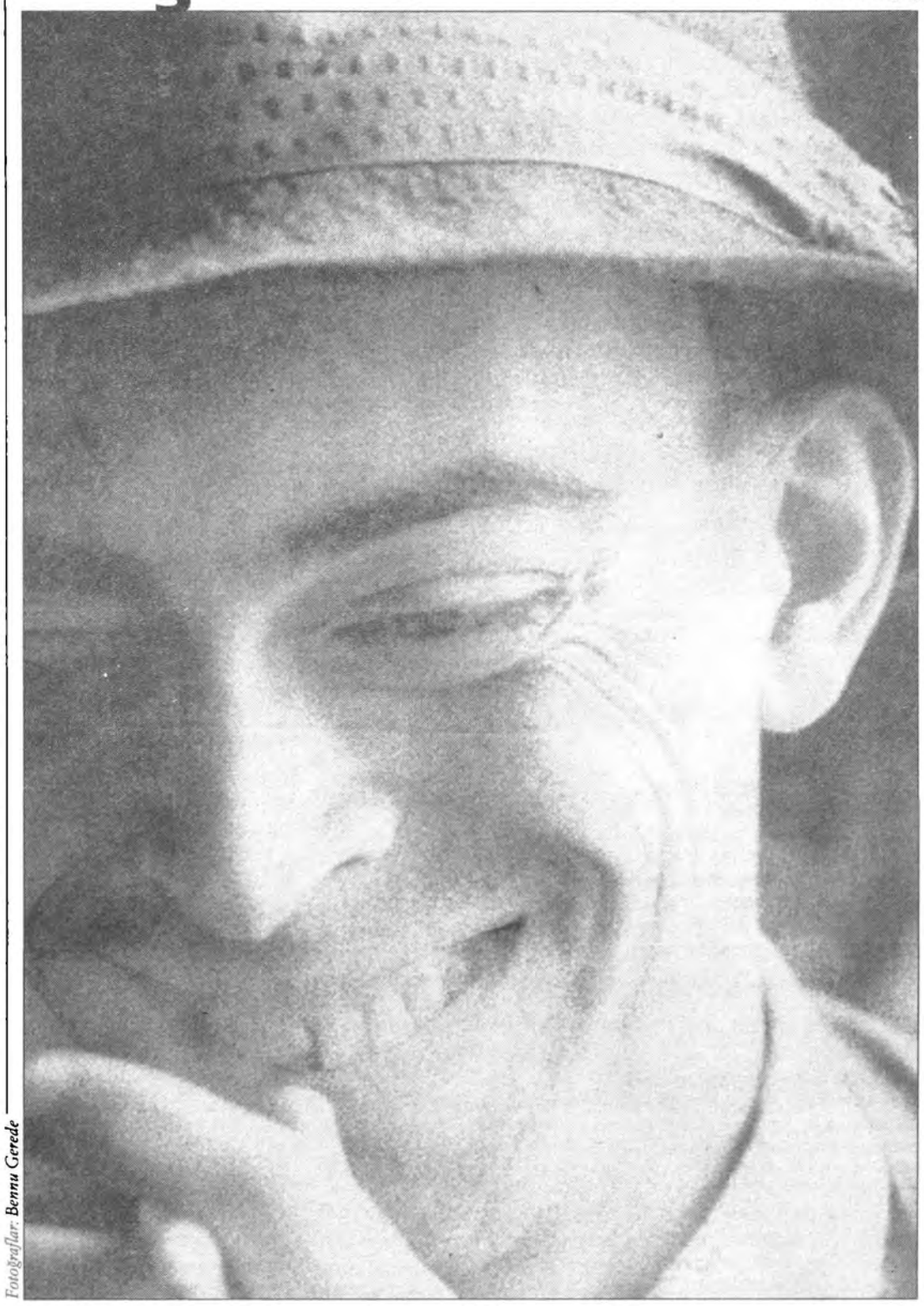

Fotoğraflar: Bennu Gerede

☛ Evet, **"her çocuk annesinin hayal gücüdür biraz"!** Aksini kim söyleyebilir. Hem söylese ne katabilir ki hayatına? Sevmeme hiç fırsat tanınmadı mı diyecek; yoksa ben suçumu susturdum, çocukluğumu anneme gönderiyorum mu diyecek dizlerine yatırıp da dövdüğü hüzünle! Her ikisini de diyemeyecekse, çift aralıklı daktilo yazısı efektiyle kâğıt üzerine tutuşturulmuş **"Ne Çok"** adlı şiirden kendine bir kopya alacak ve içine koyduğu kalbiyle annesine yollayacaktır: **Seni ne çok kedi tırmalamış anne // camlara baktım orda mısın hâlâ // dün akşam haydutlar bıçaklamış bir karanfil // kaçamamış vurmuşlar ölmemiş solmuş // seni ne çok iğfal etmişler anne // her yerin delik deşik // ağlayışın bile yamuk yumuk // bakışların kısık // ve bilhassa değişik // ne çok isyanlanmışım ne çok gitmişim meğer // bağırdıkça etlenmiş sesim // etlendikçe sesim, kanamış elmas liğme liğme // seni ne çok öldürmüşler anne // beni ne çok dövmüşler // artık evlenelim anne hayata karşı // ve gel, beraber kaybedelim bu mor savaşı //// benimle birlikte intihar et anne.** Sonrası, çaldırdığım telefonlara ve intiharıma kimse çıkmadı olacak.

Bir kez daha **Güzel Annemin Hayal Gücü**'ne döndüğünüzde ise, şaşıracaksınız, çünkü her şey yerli yerindedir yine! Üstelik bir albüm fazlasıyla. Adı **"Fotoşiir"** olan ve kitabın girişine yayılan on fotoğraf ön şiir gibidir. Kitaba yapacağınız ikinci dokunuşta, artık **Güzel Annemin Hayal Gücü**'nün hayallerinin hapsinde bulabilirsiniz kendinizi! Ya da içgüdüleriniz, duygularınız, içkırıklıklarınız, ruhunuz hapistir çoktan. Hayatın hatıra defterisiniz artık siz de biraz da! Gastedeki sevgiliniz bile arayabilir birazdan! Ya da arka cebinizdeki telefon defterinize gidebilir sağ eliniz. Mor bir iççekişle hemencek bulur çıkarırsınız eski telefon defterinizi de: İnsan telefon defterini temize çekerken bazı isimleri eski defterinde bırakır. İnsan telefon defterini temize çekerken bazı isimler üzerinde durur. İnsan telefon defterini temize çekerken hayatını da sorgular. İnsan telefon defterini temize çekerken üç şeyi de kanıtlamış olur! Günahkârlığını. Yalnızlığını. Suçluluğunu.

Güzel Annemin Hayal Gücü'ne veda etmenin hem zor, hem de insanı yaralayan iki de mentollü yanı var. **"Ne Çok", "Şiir Yiyen Tay", "Bir Martıyı Ağlattın Sen!", "Lilâ", "Ben Ölürsem", "De Gülüm", "Perili Nilüfer", "Her Şairin İnfazı Kalem Tutmasıyla Yazılır", "Gülten"** gibi şiirlere, **"İsteseler, Çocuklar, Ölmezler", "Tangram", "Crime of the Century", "Akşamdan Kalma Karasevda"** gibi şiirsel metinlere hoşçakal derken, insanın içini acıtan, iltihabını kalınlaştıran bir şeyler oluyor bir yerlerinde. Bütün bunlar olmuşken, kitaptan çıktıktan hemen sonra geri dönmek istiyorsunuz! Dostlarınız ve arkadaşlarınız için. Bir bakıyorsunuz ki içinden çıktığınız kitap "tek baskı". Hüzünlü birer çiçek gibi hüzünleniyorsunuz. Kitabın yaşayanı küçük İskender kalın pembe dudaklarıyla öpüyor sizi, **"ah yüzümü üfle suzidilara!"** diyerek hüzünlerinizden: **Bu bir best of.. kitabı değil. Baştan belirteyim. Amacım, sevdiğim bazı eski şiirlerimle artık terketmeye başladığım bir tarzın kucaklaşması ve elimde tuttuğum toplamı anneme adamak! İnsanın, hele benim gibi birinin annesine kitap adaması, tuhaf karşılanabilir. Sen yıllarca şiirlerinde, yazılarında kadınla uğraş, sonra ona bir kitap ada. Olacak şey mi? Elbette olacak şey! Çünkü ben anne sözcüğüyle yerleşik aile despotizmini ifade ediyordum. Ailemin bu kitap aracılığıyla yazılı olarak da yaşamasını istedim. Yalnız bir şartla: Bu kitap, tek baskı yapacak. Çünkü bir şair, dev bir ailenin içinde hissetse de kendini, her çocuğun tek bir ailesi vardır aslında.**

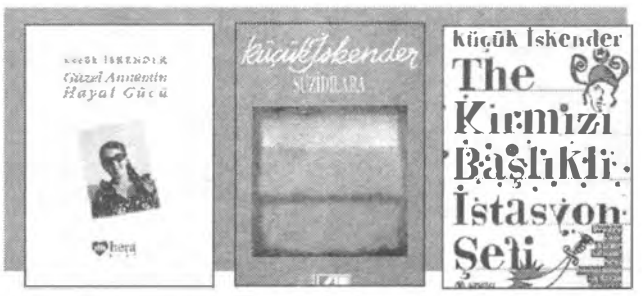

Suzidilara (2)

Şimdi sessiz bir sensizlikte U yüzlü Suzidilara'mla, âh!senin şefkatli sonsuz beyaz **Suzidilara**'ndayız! Sepya bir cinemascope şiirler geçidi sanki **Suzidilara**! 72 şiirlik bir şiir kolajı. Kimi **Nâzım, Neruda** ve **Yılmaz Güney** duruşlu sosyalizm kokusu, kimi **Nilgün Marmara, İlhan Berk, Edip Cansever** öpüşlü **"gençyaz"** moru, kimi **Ayhan Işık, Belgin Doruk, Göksel Arsoy** dokunuşlu sinema tebessümü; çoğu, en çoğu da gece karanlığı, jilet vuruğu, sahte dua sarhoşluğu, intihar yalnızlığı, yerli film burusukluğu, valsli veda öpücüğü hareli dizelerle sarmallanmış 72 şiir... Hemen hepsi de, ilk dönem **Adam Sanat**'ta yayımlanmış şiirler yanılmıyorsam! Tekrar **Adam Sanat**'a dönmekle iyi mi ettin, kötü mü ettin bilmiyorum? Her neyse... İçimin azalan laciverdiyle yeniden şiirlerine dönüyorum. Dönüyorum, bir de bakıyorum ki kanamış mendilim benim de. **Tarantа Babu** benim de annem mi yoksa?! Kasaba kırlangıcı dudaklarımı birden **"Seni Ne Çok Özledim Nâzım Amca!"** adlı şiire değdiriyorum masumca: **Bir mendil kanar. İstanbul'un orta yerine sinema yaptırır Bülent Ecevit. Gözlerim ıslanır. Orası boyalı ve ıslak: oraya oturma Nilgün Marmara. Bunlar on iki eylül sonrası yalnızlıkları. Başucuma sütümü bırakmış güzel annem, bir de mum yakmış: korkmayayım diye karanlık geceden ve ölümden; tutkularımın hep itilmişliğinden ürkmeyeyim diye. (...)'yaşamak, dürüstçe, onurlu, tek ve özgür.. / ve gerekirse, bir adım öne çıkabilmek / insanlar adına, nefercesine!' // senin de mezarını bu ülkeye getirmezlerse / beni de bu ülkeye gömmesinler nâzım amca!** Hani, nerede o günler Nâzım amca! Ve âh, bir gün mutlaka mı hâlâ!? Bağışlayın her ikiniz de, gözü doldu ilkgençliğimin!

Sevgili İskender, günlerin içi üşümüş yerinde **"Dostçakal"** diyerek ayrılsak da birbirimizden, **Suzidilara**'larımızdan, çok geçmez şehrin gece yerleri bir repliğe dönüşür ya içimizde! **Edip**'imizden üşürüz ya! **Beyoğlu**'muzdan, **Balıkpazarı**'mızdan, **Nevizade**'mizden, **Bilsak**'ımızdan, **Veli Bar**'ımızdan, **Picadilly Gitanes**'ımızdan, **Yerçekimli Karanfil**'lerimizden; çocuk dudakları üşür içlerimizdeki replikklerin de! Ve, aldatılan dudaklar kalınlaşır, saföpüş dudaklar incelir hızla. Bu replik, bu öpüş ki, ah, daha çok karaşın bir **Cihangir**'dir sende. Kâgir ve çok mor dudaklı: **ben ayna karşısında / aynada tek sözcük: -artık- Dostçakal! / bir ölü çıkmış önüme / öpmüş hatta gülümsemişim / ölüm neme bela bir puşttur / biraz anlatsın istemişim / gece yumuşak bir çene kemiği / gibi kapanmış üstüme, / gece sakatlanmış sakat orospudur bazen / yığılivermiş etten büstüme.. // küçük dudaklarına dokunmuşum kâgir cihangir'in // mavzerli, militan dudaklarımla / yapışıp kalmış dudaklarım / cihangir'in o kalın, çok mor dudaklarında..!** Geçen günlerin hatırına, zamanla, bir erguvan iniltiyle yeni bir hal alacaktır bu replik: **civangir L!** İşte, o gün bugündür bir hayati gri, buruşuk bir ipek mendilsin Türkçe şiirin gök atlasında; ey, sen, aşkı çırılçıplak **Suzidilara!**

Suzidilara! İçinin kaosu, dudaklarının etli gürültüsüyle, arada bir, küçük küçük kaçıp kaybolmalarla terkedersin ya bu şahsiyeti kuşkulu şehri, sonra akordion bir sevinçle merserize yerinden tutarsın bu şehri ve bu hayatı yine. Bir yerlerin düşmemiş, bir yerlerin acımamış gibi. **"ben, yaşgünlerimde kendi kendime tek tebrik / tek hediye!"** diye sitemlensen de, **"Bu Daktiloda Bir Aksilik Var!.."** adlı şiir inatçılığında yeniden dokunur kalbin ve parmak uçların hayatın tuşlarına: **bu daktiloda bir aksilik var / her harfe birden fazla tanrı düşmeye başladı / adının dar sokaklarında shakespeare'e benzer bir / sevdaya benzer bir eski tiradlar alan adam dolaşıyor / şeytan da diyor ki: kimseye tek söz etme ve git orda öl /** ☛

ayazma pencerelerinden sarkan bir çocuk yazılsın alnıma / alnıma doğru yürü, ordan gülümse yüzüme / git orda öl ve kızlar soyunsun başucumda / başucunda bir hayalet gibi ben yarı yorgun, biraz ıslak / azıcık da şair gibi alçakgönüllü ve coğrafi alçak / kancık kireç tavanda bir örümcek gözü sanki acemi gece / sanki gecesıfırlı sınırlı avuçlarımda ben fısıltı uzaklarda... Gözlerin çapak çapak, gözlerinin göğü **Suzidilara**, henüz yeni uyanmış sevdasından, uykusundan, intiharından, gecesinden! İlişme ki şiirini sürdürsün, **Edip Cansever** ithafı **"Shakespeare'in Bir Ağustos Gecesi Kâbusu..."** bir sesle: **sivilceli bir zencinin dudağından geliverdi ağustos / pencereden giriverdi ceviz kaplama masaya / kalpağını atıverdi. İniverdi truva atının sırtından / altın ateşler döküldü kadife kesesinden toprağa / sarışın, turuncu burunlu, tıknaz ve / soylu bir balerindi yakınen tanındığında / gözlerindeki balonlar kirpiklerine deydikçe patladı / sanki havarileri balonlar birer birer patladıkça rahatladı / âşık da değildi henüz hiç kimselere, vebalıydı / tül pelerinini balkondan uçuverirdi aşağı limon ağacına / ekşidi eskici dükkânına benzer dişleri kamaştı / sonra bir gün düş görmelere filan da başladı / devamlı sinemaların / alaska-frigo satan şehzade delikanlılarında.** Ah, saçları tel tel akşamüstü kokusu **Suzidilara!** Eski aşklar, eski âşıklar ki alaska–frigo değil midir biraz da? Yüzler hüzün bi hüzün puslu sonbahar, kalpler içli içli **eski 45'**lik ezgiler. Gözleri darmadağın **Suzidilara,** sen ki, o günlerde albatros saçlarınla **ten Teşvikiye'**den, Beşiktaş'a inip **Rimbaud** yalnızlığı, **Pasolini** yırtığı intiharlar yaşardı uzun yüzlü. Kafanı çevirir, şöyle bir bakardın ki, âh! senden düşmüş gibi **"Ortaköy'ün Orta Yeri Çınar Mezarlığı.."** Suzidilara! Büsbütün çınar mezarlığı: **beyaz evlerin kırlaşmış kiremitli damlarından sarkardı adı / yankı yankı yankılanan gökyüzünün sahi o yıl ve o nasıl / yıkılmışsa, bir gün anımsanır, cinsten / ne çok ölmüş bir de kocası vardı. Kocaman, acı gibi bir adamdı / şık giyinirdi, alışılmış giyinirdi, ayhan ışık'tan sözederdi / severdim derdi, kirpikleri alevlenirdi, bakardı uzaklara / oralara tutunurdu, engini tutardı, engini tutar griye boyardı / içerdi, kusmuğu rakıyı beyazlatana kadar sek içerdi / telefon rehberini önüne alır, yitirilmiş bir şehirde kestiği /. soprano sevgilisinin telefon numaralarını ararda, / rakamsız bir ölümdü bu..** Bütün rakamsız, kıyısız, dipsiz, yarasız ölümler sende yaşanırdı; âh! **Suzidilara,** bütün hepsi sen olmuştun sonra! Ondandır ki, kendinle telefon şakaları yapsan da eski bir çocuk intiharıdır yüzün hâlâ. İçinse, eski bir Rum opereti sessizliği! Günler heyhat, fotoroman ürpertisi, **"Baykuşun Hatıra Defteri"** biraz da! Ruj gibi dökülür dar gecenin dudaklarından: **ilk çarşafımızda mayıs gibi kıvrılır kan / atlas gibi ebrulîlenir, şakır bedii / zaptedilir zodyak, ayakucunda rakı şişeleri / tarih unutulur, beni unutma der kadın / o bakıştan öteki bakışa bir uçurum dikilir / o bakıştan diğer bakışa bir tayfun diklenir / kanaviçesine bir ut işler kadın, ağlar, / mavi bir kedi leşi sürüklenir gözyaşlarında / bir arzuhaldir hayat, çoğaltılması yasaklanır /. ve o hayat ki hâlâ / gülsuyu kokan tülbentlere sarılı saklanır!**

Ah, penceredeki son gri kadın **Nilgün Marmara** da en son sende durmuştu **Suzidilara!** Kış serçeleri kadar soğuktu o günlerde. Gerçeküstü dudakları, derinine krizantemleriyle içine doğru üşüyordu! Düşercesine balkona yakındı hayatı. Hüzünlü bir aşk güzelliğinde düştü sonra, hayatın balkonundan. Kırıldı cam ruh, cam bir makas gibi! Sepya vals da bitti usulca, **"Cam Makas"** tadında: **temmuz yırtılıyor yazın ortasında / ... / bach dinliyor benim karanfilim / dürbünlü tüfeğimin kabzasında verlaine'in / parmakizleri. / düşürüp kırıyorum cam makasımı. / hüzünlü bir şeyler çalıyor akordeonla eski mevsim. / polisiye bir aşk bizimkisi / polisiye bir caz bu dinlediğimiz / erken yaşlanır terkedenler / erken ölür ellerini ellerden alıp da gidenler / yakışmaz ayrılık / yakışmaz ihanet / sarıl bana / sarıl bana / beni sana davet et! Ben'**leri, gardırop tenleri sana davet et **Nilgün Marmara,** hadi!

Suzidilara! Suzidilara! Suzidilara! Etheromanie!! Günlerin alt dudağında biraz biraz eskidik biz de. Gel, bir jilete anlatalım hayatımızı birlikte!

The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi (3)

Genç yönetmen küçük İskender **"Gömü"** adlı fotoromandan çaldığı çocukluğu, **"Ateşli Duygular"** adlı fotoroman ve **"Gönül Garip Bir Kuştur"** adlı filmden kopardığı okul kokan yüzüyle gençliğinin dokümanter filmine hazırlanıyor. Gerçi, henüz daha 33'ünde! Kritik bir anda içindeki sinemalar başlarsa diye telaşlanıyor. Başyapıtı, hayatının filminin senaryosunu çoktan bitirmiş; her şey çekim aşamasında! Nasıl ki, her aşk kendine ihbardır, her film de yönetmenine ihbardır biraz da. Bütün oyuncuları "ilk" ve erkek olacak bir filmin yönetmeni de filmine ihbardır tabii! **"Pasolini'yi hatırlıyorum eski bir sevgili olarak"** diyen yönetmenin filminin adı ise underground sinemaya en gri ihbardır: **Gelecek Salı Sonbahar!** Ama, dedik ya! O bugünlerde, gençliğinin dokümanter filminin senaryoları üzerinde çalışıyor. **The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi** de, işte bu dokümanter filmin senaryosunun buruşuk ve dağınık sahneleridir yeryer. Şehâ sonbaharının çekimini bitirir bitirmez slowmotion **Gelecek Salı Sonbahar'**ın deneme çekimlerine geçecek. Hayatının senkronunu çoktan düzeltmiştir, **Beyoğlu** ve **Yeşilçam'**ın geçtiği her yerde yeni dublajıyla anlatıcıdır: **Yazık! Kalbinizi çaldırdınız! Yaşlanmayan çingene kızlarının sattığı güllerin yalnızlığıdır sanki tüm görüp görebileceğiniz! O sıra uzanır ve bir gül seçersiniz. Bir diken, parmağınıza batar. Kan damlasını bir park taşına sürersiniz eğilip; işte artık Beyoğlu'yla kankardeşsiniz! Bilmem farkında mısınız, yürüyorsunuz; bir kolunuzda kolej talebesi rolünde Arzu Okay, diğer kolunuzda meyhane arkadaşınız Göksel Arsoy, Taksim Gezi Park'ta Yadigar Ejder, açlıktan ve soğuktan ölürken, siz Giovanni Scognamillo'nun vampir olup olmadığını düşünüyorsunuz. Papyonunuz parlıyor. Çünkü Galatasaray Postahanesi'nden atılan mektuplar, sa iplerine asla ulaşmazlar.** Siz, küçük İskender'in, eskiden beri söylenegelen Galatasaray Postahanesi'nin bu mektup hikâyesine inanır gibi yapın inanmayın gene de. Zarfı profiterol kokulu, içi kalpliyse mektuplarınızın kuşkulanmayın hiç, **Marilyn Monroe'**nun eteklerini havalandıran cereyan gibi alıcısına çabucak ulaşıverir. Kaldı ki, küçük İskender de Galatasaray Postahanesi'nden postalamamış mıdır masum bir tatla bütün mektuplarını! Şu anda bile **İlhan Berk'**e ya da **James Dean'**e mektup postalamakla meşguldür belki de! Çünkü insan, en çok mektuplarından, mektup yerlerinden kanar! Tıpkı küçük İskender gibi.

Kitap adı dahil, üç özne de ikizler burcundandır! **Beyoğlu, küçük İskender, The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi.** Öznelerden biri ki, **âh** hep gizli öznedir hayata karşı: **küçük İskender! Beyoğlu'**nun öznelliği ise, hep kuşkuludur tümce içinde. Beyoğlu bukalemun! **The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi** ise, artık dingin öznesidir ikizler burcunun! Çünkü, akmıştır, ıslanmıştır, kurutulmuştur, yaralanmıştır, naftalinlenmiştir, birer zülfükâr imgeye dönüşmüştür erkek güzeli delikanlıların boyunlarında! Tuhaftır ki, bitmiştir?! Adı üzerinde fazlaca kafa karıştırmanızı da artık gerektirmez. Herhangi bir argo sözlüğe bakarak, kitabın sayfaları arasında dolaştırabilirsiniz gök kırığı kalbinizi.

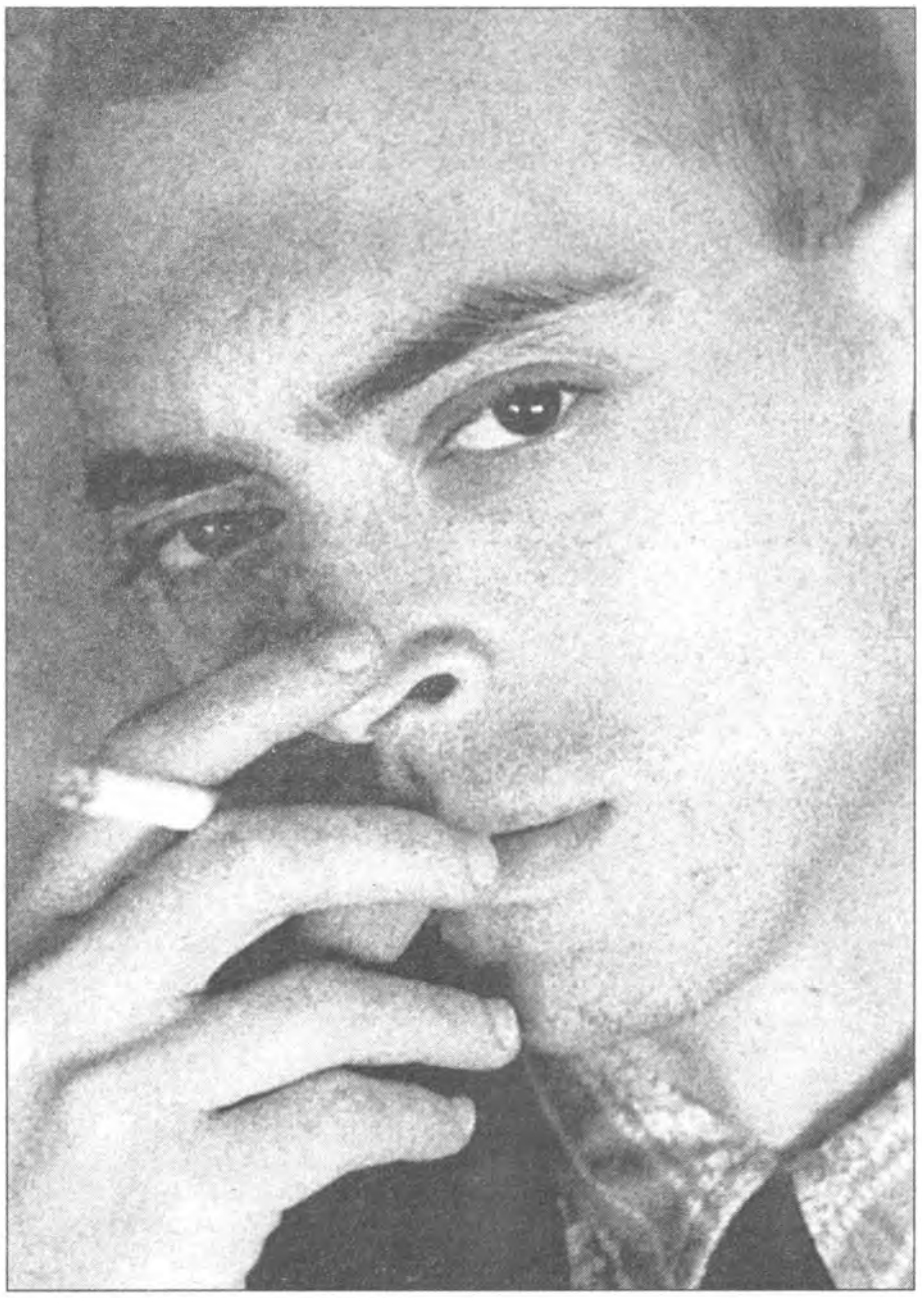

Şimdi, **The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi** bir enjeksiyon natüreldir biraz da. Ki, en çok göğsünden duyulur çocukluğu. En çok damarlarından üşüyecektir sonbaharda, gelecek salı ithafı bile bir deniz kabuğu serinliğindedir: **hüzün altında yürürdük saatlerce elele / seni şimdi görsem, kendimi bir yerlerden hatırlar / ama asla çıkartamam!** Sahi, 70'lerin kolejli artist kızı memelerinden mi haykırırdı dışarı!? **"Yatır Sev Kaldır Döv"**leri, **"A'dan Z'ye Kadar"**ları, **"Beş Atış Yirmi Beş"**leri, **"Sevişmek Bir Dakika"**ları, **"Arzu"**ları görebilsem bir daha yüzünü daha kolay çıkartırım belki. Senin içinde hâlâ o cam makas belki de, keyfince ölme arzusu nöbetleri tutuyorsun **Jean Cocteau'**nu öperekten! Günün ne renk olduğunu bir hatırlasan, hayatın üşümüş gri yerinde çocuklukla delikanlılık arasındaki kararmada cam makasını bırakacaksın usulca! Belki kırılır kırılmaz belki! Üstelik aşk maçları da epeydir tatilde, hiçbir şey değişmeyecek gri gri üşüsen de, özür dilesen de: **Özür dilemek, davranışlarını kontrol edemeyen insanların son hücum ve son savunma şansı. Oysa ben de herkes kadar peygamberim. Ben de herkes kadar bir peygamber öldürdüm. Herkes kadar benim de ellerim kanlı. Noter huzurunda yalnızlıklarını onaylamış halklar isyan etmeye mahkumdur. Özür dilemek, halkların dışındadır. Özür dilemek, kişilerin tekelindedir. Büyük kapitaldir. Benden özür dileme kılıcım! Seni başkalarına saplayan benim!!!** Özür dileyeceksek, bir tek kendimizden özür dilemeliyiz belki. O da kendimizin makasına sıkışt kça!

Biraz sonra hayatına gireceğiniz küçük İskender, **The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi'**nde bazen **"maskeli alo"**, bazen **"0900'lü Cinsel Telefon Hatları"**, bazen **"bol düdüklü bir senaryo"**, bazen **"makyajı akmış bir replik"**, bazen de **"izlenme oranı çok düşük bir yerel televizyon"** istasyonudur. Zaman zaman medya kirlenmesi kadar da medyatiktir. Kırık bir tırnakla hayata takılıp, eski bir aşkı temsilen ağladığında bile üzerinde flaşlar patlar! Oysa bütün bunlar hüzün ve ironi içeren görsel birer kurgudur: **Gece kar yağmış. Ev soğuk: Tuvalet kirli. Sular akmıyor. Kedi azdı. Her yere işiyor. Mutfakta kirli bardak tabak üzerinde çeşitli organizmalar oluştu: Kirayı ve taksitlerimi ödeyemedim. Oturdum. Eski bir aşkı temsilen ağlıyorum. Objektiflere yakalanmadan olay yerinden uzaklaşabilecek miyim? Kalabalıkta kaybolabilecek miyim? Kalktım. Sokak kapımın üstüne "intihar nedeniyle kapalıyız" diye yazılı bir not astım. Zile basanı bazukayla incitirim.** Bu saatlerde küçük İskender'i rahatsız etmezseniz çok iyi edersiniz! Çünkü O, bu aralar **"şüpheli aşk filmleri"** senaryoları ve **"vamp şiirler"** eskizleri üzerinde çalışıyor. Esrar tırnaklarını kırmış, üstelik vücudunun gri yerleri mor mor acıyor! Yoksa birazdan başlayacak **Cangüncem** hayatına giremezsiniz!? Şüpheli film aşkları yaşadı geçen son-

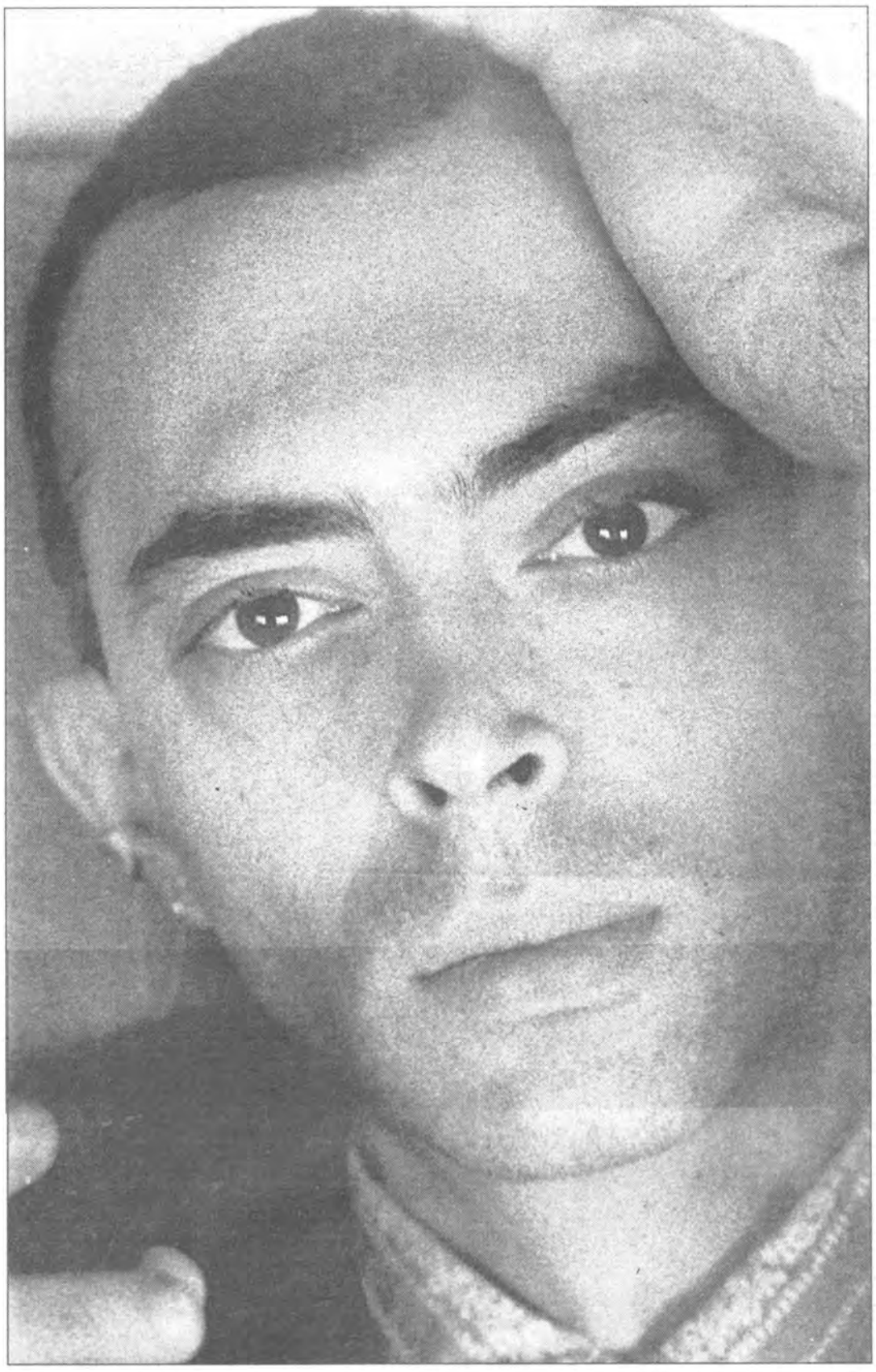

küçük İskender de Galatasaray Postahanesi'nden postalamamış mıdır masum bir tatla bütün mektuplarını! şu anda bile İlhan Berk'e ya da James Dean'e mektup postalamakla meşguldür belki de!

bahar, **Y**'ye sırılsıklam âşık! **"Gece, Melek ve Bizim Çocuklar"**ı bir daha bir daha yaşamak istiyor beyazperde kalbiyle. Çok özlemiş, imge burunlu **Uzay**'ını! Tam **The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi**'nin sayfalarını kapatmak üzereydik ki, adı **"bir küçük kutu Uzay ya da plana uygun noktalar ya da artık çok geç"** olan bir şiir düşüyor, ah hayatımızın sarı boşluklarına! Sahi, şairin hayatından başka ne düşebilir ki: **bedenim: filtresine kadar içilmiş sigara / tinsel çekiyorum anneannemin seccadesinden / yanımda oturan delikanlı, gitar teli yiyor / penaları parçalayan gitar tellerini hatırlatıyor yüzü / kim gidiyor, kim kalıyor, belli değil. // 'anlaşıldı, tamam!..' deyip / kapattığım bir telsiz sayılmaz bu akşam bu elveda / varsay ki ölüyorum ilginçtir ki yok pasaportum / farketmez! inan farketmez sevgilim / en kötü ihtimal / senyazarsın sonradan / sana yazmak istediğim o katil şiiri!. // yanımda oturan delikanlı ölmüş bir yüzyıl kadar önce.** Varsın içimizdeki çocuk, hayatını tehlikeli bir yanlış gibi yaşasın, ne kaybederiz ki hem!?

The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi de burada bitti. On dakka ara veriyoruz. Sonra küçük İskender'in hayatına geçeceğiz. Ha, sıkılanlar ve sıkışanlar gidebilir!

Cangüncem (4)

1984-1993 yılları arasında, gri çizgiler ve mor iççekişlerle yirmi deftere gelişigüzel ve karmaşık bir flulukla çiziktirilmiş; sonra yaşayanı küçük İskender tarafından, ah! kimi sayfaları yer yer iç kanamalara uğratılmış ve sübjektif sansür neticesinde 648 maddelik bir hayata dönüştürülmüş bir günce elinizdeki! İçinde, çocuksu hırçınlıklar, ihanetler, kirli sarı film kareleri, aykırı aşk kırıkları, pornografik iç yolculuklar, lâl hatıralar, can iltifatlar, **eski 45**'lik hüzünler, sinemalar, **cemkırıkları,** aşklar, sanrısal masumiyetler, lekeler, hatalı kalp atışları, derinlere fırlatılmış imgeler, imgelem çukurları var. Dahası, korkunç kalabalık bir **ben**'in hayatı var hemen her sayfada! Öyle bir hayat ki, zaman karmaşası tortusu üzerinde, infilâk rengi bir hışırtıyla temize de çekilmiş günümüzden geçmişe doğru. Uzakta bir çocuğun sessiz ağlaması gibi **Cangüncem** olmuş adı da. İsterseniz, **Cangüncem**'in suç sarısı sayfalarına sokmadan kendimizi küçük İskender'in **"lütfen bir dakika"**sına kulak verelim: **Bu toplamdaki şiirseller, hayaller, görüntüler, açılımlar, etüdsüz belirlemeler, deneysel değinmeler ve hezeyanlar doğaçlama yazılmış, karalanmış cangüncem'lerden, güncelerimden aynı savruklukla derlenmiştir.** Hemen sonrasında, henüz ilk sayfayı çevirdiğinizde artık başlamıştır acımış ve kendine fırlatılmış bir makas sıkışıklığındaki hayat. **Cangüncem**'e ve küçük İskender'in hayatına hoşgeldiniz!

Her birazcık yaşayış ve çokça yaşama isteği, nasıl ki düş yaşamın ve gerçek yaşamın kalbine oklanmış birer ihanettir. **Cangüncem** de bir yüzüyle öyledir. Suçtan kalbi, hezeyan ve dokunuşlardan ıslak teni ve günah masumiyetinden rengiyle! Gri ve güzel olansa, sinema tutkunu bir kalbin görselliğe olan zaafıyla **Cangüncem**'in 648 maddeden oluşan çizgidışı bir senaryoya dönüştürülmesi. Sinema dilini şiirsel olanla örtüştürme gayreti içinde sekans sekans! Ki, her iki dil sinematografik bir görselliğe dönüşmüştür henüz **"bir"**inci sekansta: **yaralı elektrik. vücudu bütünler / ona sanrının masumiyetinden sözeder / sinema, aşka yönelik bir tehdittir. kalp, büyür / herkes, çocuğu bir yere çeker götürür / (...) / çocuk, ağzıyla yetişecektir. / eşkıya, büyür. Cangüncem** gibi, **küçük iskender** gibi. Düşürülmüş bir hayat gibi, şiirin ve sinemanın mor yerinde! Üstelik içinde de ayağı kırık bir at var...

Derken, **"kirli ağustos'un sıcağında bezgin bir eylül'ün tahtına çıkılır"**ın sekans **"on"**uyla, **"on bir"**, **"on iki"... "on yedi"**, **"on sekiz"** şiirsel görsellik zincirlemesinde sekans "yirmi"ye gelinir: **evde. kalıbımı çıkartarak / yuvarlak ateşimin mizampajı ve / alkolden, bilerek uzaklaşmış / altyoldan işitilen bir iki gece otomobili / büyük annemin kuran'ını yaktığını gördüğüm / rüyamı, cinsel özgürlüğüme yorumlayışım.**

Artık, sekans sekans uç şiirde taşmış, başka tenlerde vurulmuş, beyaz beyaz sinemadan düşmüş, şizofrenik edalarda incinmiş bir **ben**'in asi ve kırılmış hayatını izliyorsunuz! Neresinden tutarsanız tutun hep hayati kıpırdamalardır elinizin altındaki. Kimi **"buzdaki karanfil çatlağı"**, kimi konuşan heykel kırığı, kimi lösemili çocuk şefkati, kimi de kadifemsi aşk dokunuşu sesli kıpırdamalar... Elinizi çekseniz de duyulur! Kendine ve içine doğru çok yoğun ve derinlemesine yaşamıştır çünkü. Tıpkı, **Cangüncem**'in sekans **"altmış"**ında olduğu gibi:

sonbahar bana hiç mektup yazmadı / onun rüyalarındayken ütopyalarım vardı / istesem kimseyle tanışmazdım / içime gaz doldurup havalanırdım / her sevgilimin katil olduğunu bilirdim / bu kenti kanıtlayacaktım / bu kente kendimi haklayacaktım / öyle doluydu ki hayallerle içim / intihar etsem, ölü'm ruhuma düşmezdi / bu, iltifattı. **Cangüncem** de, içinin elleri üşüdüğü yerde **"yoruldum. şefkate ihtiyacım var"** derken lâl bir iltifattır okuruna! Lâl ve ten ilhakı!

Bir yanıyla da, âh, ten ve renk tahrikidir **Cangünc m**! Garaj imgesiyle ararenkler cinselliğinde yaşar başka tenlerde kendi güzelliğini. Bir mıknatıs, içimizdeki metal kalbi tutsa da, bir bakmışsınız ki erotika bir romantizme düşmüşsünüz **Cangünc m**'le! Üstünüz başınız, kasıklarınız dolunay ıslaklığı, vişneçürüğü. Ve güzel bir delikanlının göğsü düşmüştür yerinden! Ağzından beyazlamıştır hayatın güzel gece sinemaları! Bu arada **Cangüncem**'in de, küçük hayatların da sekansı **"iki yüz altı"**dır: **oysa, toprak bize daima ihanet etti / gövdemizi ihmal etti / gövdemizi yemek için gövdemizi besledi / gövde, katlandı. sık sık akineton yuttu / gövde, gösterilmedi. ışıkla soğutuldu saklandı // gövde'nin mahkemesidir ritmin tutarlılığı / düzenin akli dengesi / ey buruşuk bakışlı, yalnızlığı asil genç! / sen çırpınışı, sen aşağılamayı / kendine yol, inancına erdem seç!** Çırpınış da, aşağılama da artık bir yol, bir erdemdir sanki! Durup anıların başında sorar kendine hayatın sorusunu: sahi **küçük İskender,** ya senin kaç tane laciverdin vardı? Ya senin kaç tane hayati morun var **Cangüncem**?!

Sevgili küçük İskender, okurlarını bilmem ama, biraz alkolde açan bir nilüfer tadında, biraz da çekilememiş senaryo hüznünde bir yerlerimi acıtarak dolaştım hayatında senin. **Cangüncem**'in koridorlarına girip çıktım, aşkın düştüğü o balkondan sokağa da baktım bir ara! Şiirin adını siyah koymuşlardı orda, o sokakta! Bir silüetimsi görüntü gibi bir görünüp bir kayboldu **Nilgün Marmara.** Aşkın cam kırıklarını topluyor gibiydi karanlıkta! Hızla gece oluyordu o koridorda, döndüm ve **"beş yüz yetmiş sekiz"**inci sekansla hayatını özetlediğin koridorda buldum seni **Cangüncem**'inle baş başa:

siyah: quasimado, sorular, orda rakı, yatak odası / beyaz: ten, slow motion / lacivert: pepino di capri / mor: şiir, idrar kokusu, kız kaçırma / eflatun: aşk, romeo / bordo: olric, pinokyo, şizofreni / sarı: baudelaire / turuncu: bekâr evi, savaş meydanı / kayısı: ganymedes / kiremit: martı ölüleri, düet / kırmızı: gece / açık yeşil: göz ve dudak ve yüz / kahverengi: orta doğu / gri: küçük iskender... Böyle böyle renkler, ara-renkler, renksizlikler zincirinde imgeler ve çağrışımlar çoğala çoğala gidiyor. Sonra **gri**'nin çağrışımı **küçük İskender, "bir sıkışık makas"**a dönüşüyor ansınız! **"şişman bir gece yaşanmalı artık. bedenimle ezdim nergisleri. yüzümde kiremit sektiren ağustos. ölmek'in geniş zaman hali yok!"** der demez kendine fırlatıyor sıkışık makasını küçük İskender. Ah, hemen her şey kanıyor! Sayfaları açık unutulmuş **Cangüncem**'ler kalıyor geride!

Sen **küçük İskender,** kendine fırlattığın **sıkışık makas**(ın)la ve asil asiliğinle dipsiz suçlusun! **Cangüncem,** ah, ama o değil! ■

---

(1) **Güzel Annemin Hayal Gücü,** *Hera Şiir Kitaplığı, 1996, 77 s.*

(2) **Suzidilara,** *Adam Yayınları, 1996, 153 s.*

(3) **The Kırmızı Başlıklı İstasyon Şefi,** *Parantez Yayınları, 1996, 160 s.*

(4) **Cangüncem,** *Yapı Kredi Yayınları, 1996, 284 s.*

Ceyhun Atuf Kansu'dan kitaplar

Cumhuriyet Ağacı'nın kökleri

Atatürk ilkelerine, Atatürk'ün yaptığı iyilik ve güzelliklere değinen Kansu, bağımsızlık için yapılanlara bağlılığını da belirtmiş, bağımsız yaşamanın önemine değinmiş, bağımlı yaşamaktan ise ölmenin yeğ tutulmasını benimsemiştir. Halk Önderi Atatürk, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet Ağacı-Ya Bağımsızlık Ya Ölüm kitaplarındaki yazıları onun görüşünü ortaya koymaktadır.

MUZAFFER UYGUNER

Ceyhun Atuf Kansu, şiirleri ve düzyazıları ile tanınmış bir kişidir. Şiirlerinde ve düzyazılarında Anadolu insanını, Kurtuluş Savaşı'mızı, Atatürk'ü ve Atatürk devrimlerini işlemiştir. Şiirleri ve yazıları birçok dergi ve gazete sayfalarında kalmıştır. Bilgi Yayınevi, onun bütün eserlerini yayımlama görevini üstlenmiş, 9 kitabı da yayımlamıştır. Dergi ve gazetelerdeki yazılarını derleme görevi bana verilmişti. Derlediğim şiirlerinin üç kitabı bu dizide yayımlandı: **Güneş Salkımı** (1991), **Bir Kasabadan Resimler** (1992), **Halk Albümü** (1994). Henüz basılamayan şiir ve düzyazı kitapları da basılacak. Kansu'nun, adları anılmayan bazı kitapları ile çocuk kitapları da var. Adları anılmayan kitapları hekimliği ile ilgili.

Bilgi Yayınevi, eski yıllarda basılmış dört kitabını üç cilt olarak yayımladı. Burada anacağım birinci **kitap Halk Önderi Atatürk,** ikincisi **Atatürk ve Kurtuluş Savaşı,** üçüncüsü ise **Cumhuriyet Ağacı** ile **Ya Bağımsızlık Ya Ölüm** adlı iki kitabından oluşanı..

Halk Önderi Atatürk

1972 yılında ilk basımı yapılan bu **kitapta, Kansu,** Atatürk ve Atatürk'ün yaptıklarını 19 başlık altında ele alıp değerlendirmiştir. Ata'nın çocukluğundan başlayarak ölümüne kadar geçen süredeki çalışmalarını, ülkemiz ve insanımız için yaptığı iyilikleri ortaya koymuştur. İlk yazı şöyle başlamaktadır: "Türkçemizde, 'Kul sıkışmayınca hızır yetişmez' diye bir atasözü vardır. Uluslar sıkışmayınca da yiğitler yetişip gelir ki ulusun tarih bahçesinden, bir yeşil umut dalı gibi sürer o yiğit. Mustafa Kemal Atatürk de, Türk ulusunun ölüm kalım günlerinde, her bir güzel, kalıcı değerin kaynağı ulus kaynağından umut ve bağımsızlık testisini doldurup çağdaş bir hızır gibi çıktı geldi".

Kansu'nun bu görüşü bir gerçeği belirtmektedir. Ulusumuzun kurtuluşu onun çevresinde oluşan insanlarla gerçekleşmiştir. Onunla birlik olan kişilerin ışığında bütün Anadolu insanı tek vücut olmuş ve ülkemizi sömürge olmaktan kurtarmıştır. Abdülhamit, onu Şam'a sürgün olarak göndermiş, sonra da Batı Trakya'da görevlendirmişti. Bu sürgünler, O'nun halkını tanımasına ve ülkesinin içinde bulunduğu kötülükleri görmesine yardımcı olmuştu. Kansu'nun belirttiği gibi, Atatürk, Şam'da Namık Kemal'in "Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin/ Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten" dizelerini içinde yaşatmaya başlamıştır.

Kitapta, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın başlaması ve bitişi, eskimiş değerlerin ortadan kaldırılması, çeşitli olumlu oluşumlar üzerinde kurulmuştur. Çeşitli oluşumlar, devrimler arasında özellikle Alfabe konusunda durulmuştur. Sinop'ta arabacı Bekir Ağa'nın okuma yazma bilmediğini açıklaması ve ona yeni alfabeyi öğretmesi çok önemli bir oluşumdur. Dilimizin yazımını yapamayan Arap alfabesi yerine dilimize uygun bugünkü alfabemiz 1928 yılından bu yana okuma oranını arttırmıştır.

Kansu, bu kitaptaki yazılarında demokrasi, yurttaşlık devrimi gibi konular üzerinde de durmuş; Atatürk'ün ölümünü anlatmış, açtığı yoldaki yürüyüşün değerlendirmesini yapmış ve "Mustafa Kemal Andı" başlıklı yazısıyla konuyu noktalamıştır. Kansu, herkesin anlayacağı bir anlatım ile yazılarını yazmış, okuyuculara "can kardeşler" diye seslenerek konuya yaklaşmıştır. Kitabın son yazısı şöyle bitiyor: "Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni korumak ve savunmak ilk görevimizdir, bu görevi senden aldık başaracağız ey ölümsüz baba, Atatürk!".

Atatürk ve Kurtuluş Savaşı

Daha önceleri üç kez basılan **Atatürk ve Kurtuluş Savaşı** adlı kitap, Kurtuluş Savaşı'mızın düzyazı ile yazılmış destanıdır. Kurtuluş Savaşı'na giden günlerden başlayarak kurtuluşa kadar uzanan bir dönem bu kitaptaki 26 yazıda önümüze serilmektedir.

Kurtuluş Savaşı'mızı tarih derslerinde okumuştur herkes. Kansu, bu tarihsel oluşumu tatlı bir anlatımla, bütün yönleriyle bize yeniden anımsatmaktadır. Erzurum'da başlayan gelişmeden yola çıkarak bütün olguları değişik bir düzen içinde herkese anımsatmaktadır. Okura seslenerek, bir konuşma yapıyormuş gibi anlatmıştır olayları ve olguları. "Anadolu İmecesi" başlıklı yazısında, halkımızın nasıl bir araya geldiği ve düşmana karşı nasıl bir birlik gösterdiği anlatılmıştır. Bu yazının başına koyduğu ve **Sakarya Meydan Savaşı** adlı destanından alındığı belirtilen şiirde, halkın neler yaptığını, birliğe nasıl katıldığını bir kez daha algılıyoruz. "İşte kardaşlar, 1921 yılı Ağustosunda, Anadolu'da böyle yaman bir imece başladı. Anadolu halkı, Sakarya'da vuruşan ulusal halk ordusuna böyle arka verdi." Böylece düşman yenildi ve İzmir'den kaçıp gitti sonunda.

Bu dönemin ne gibi olgular, olaylar ile dolu olduğunu Kansu, sıcak anlatımı ile bize yeniden anımsatmaktadır. O günleri görenler, yaşayanlar artık aramızda yok; ama, yaptıkları ve vatan için canlarını fedaya bile hazırlıklı olmaları bize durumu bir kez daha yaşatır.

Cumhuriyet Ağacı Ya Bağımsızlık Ya Ölüm

Bilgi Yayınevi, ilk baskısı 1973 yılında yapılan **Cumhuriyet Ağacı** adlı kitap ile ilkin 1964 yılında basılan **Ya Bağımsızlık Ya Ölüm** adlı kitabı birleştirerek yeni baskıyı yapmış.

Cumhuriyet Ağacı 10 yazıdan oluşuyor. Kansu, her yazısını, uygarlığa açılan bir kapı olarak görmüş ve "Birinci kapı: Gülgillerden Alıç Ağacı" ile başlayıp "Onuncu Kapı: Cumhuriyet Ağacı" ile bitirmiştir.

Kansu, bu yazılarında Anadolu'nun **tarihselliği içindeki** gelişime yönelmiştir. İlk kapı açıldığında, bir öğretmenin ağzından Cumhuriyet'in duyurusu dile getirilmiştir. Bu yazının sonundaki şiirde bu duyurunun halk üzerindeki etkilerini okuruz. "Halk ağacı cumhuriyet için" söylenen bu şiirin ilk ve son dörtlüğü şöyledir:

Sen ile ben doğduğumda
Gülen anamdır, övünen babam
Bebe Cumhuriyet'in doğuşunda
Asıl gülen halk ana.
.....
Halk ağacı dikilende
Söz gerçek söz olur dalda
Göz uyanık bir çiçektir
Olan bitene bakanda..

Bu iki dörtlük bile Kansu'nun konuya yaklaşımını göstermektedir. Ona göre, Cumhuriyet ağacının kökleri insanımızdır, Anadolu'da yaşamış büyük kişilerimizdir. Kansu, her yazısının sonunda bir şiire de yer vermiştir. Bu yazılar, Anadolu'nun eski günlerdeki acılı yaşamını şiirsel bir anlatım içinde ortaya koymuştur. Böylece, aşılan yolların neler olduğu ortaya konulmuştur. Bugün de yaşayan Cumhuriyet ağacının iyi korunması gerektiğini söylemeliyiz.

Ya Bağımsızlık Ya Ölüm de 10 yazıdan oluşmaktadır. Bu yazılarda bağımsızlığın ne olduğu, bağımsızlığın nasıl yitirildiği, bağımsızlık ile özgürlük bağlantısı anlatılmış ve bağımsızlığımızın kökleri ortaya konulmuştur. "Bağımsızlık Devrimi" başlıklı yazıda devrim kavramına şöyle değinilmiştir: "Devrim kavramına, şöyle ortalama bir tanım bulunabilir: Devrim, toplumun içinde mayalanmış, birikmiş bir dünya görüşünün, eski kurulu düzeni zorla ve kuvvete dayanarak, birdenbire yıkması, değiştirmesi, kendi ilerici kadrosunu, kendi ilerici düzenini getirmek üzere siyasal gücü eline geçirmesidir; devrim gerçekleşmek üzere üç evreden geçer: Düşünce, eylem, yeni düzen" (s. 93). Ona göre, Türk devriminin dünya görüşü, bağımsızlık savaşıdır (s. 97).

Kansu, bağımsızlığın temelleri üzerinde de durmuş, bağımsız Batılılığın ne olduğuna değinmiş ve Türkiye'yi bağımsızlık savaşlarının öncüsü olarak nitelemiştir. Bunu şöyle açıklamıştır: "Türkiye, sömürgecilerin eline düşmüş ulusların, bağımsızlıklarını ancak yaşadıkları koşullara, Batılı değerlerle -kök değeri: İnsancı akıl- başkaldırarak kazanabileceklerini gösteren ilk örnektir" (s. 113). Ona göre, "Hayat bağımlı olunca, bir yerde ölüm en güzel bağımsızlıktır".

Atatürk ilkelerine, Atatürk'ün yaptığı iyilik ve güzelliklere değinen Kansu, bağımsızlık için yapılanlara bağlılığını da belirtmiş, bağımsız yaşamanın önemine değinmiş, bağımlı yaşamaktan ise ölmenin yeğ tutulmasını benimsemiştir. Bu üç kitabındaki yazıları onun görüşünü ortaya koymaktadır. ■

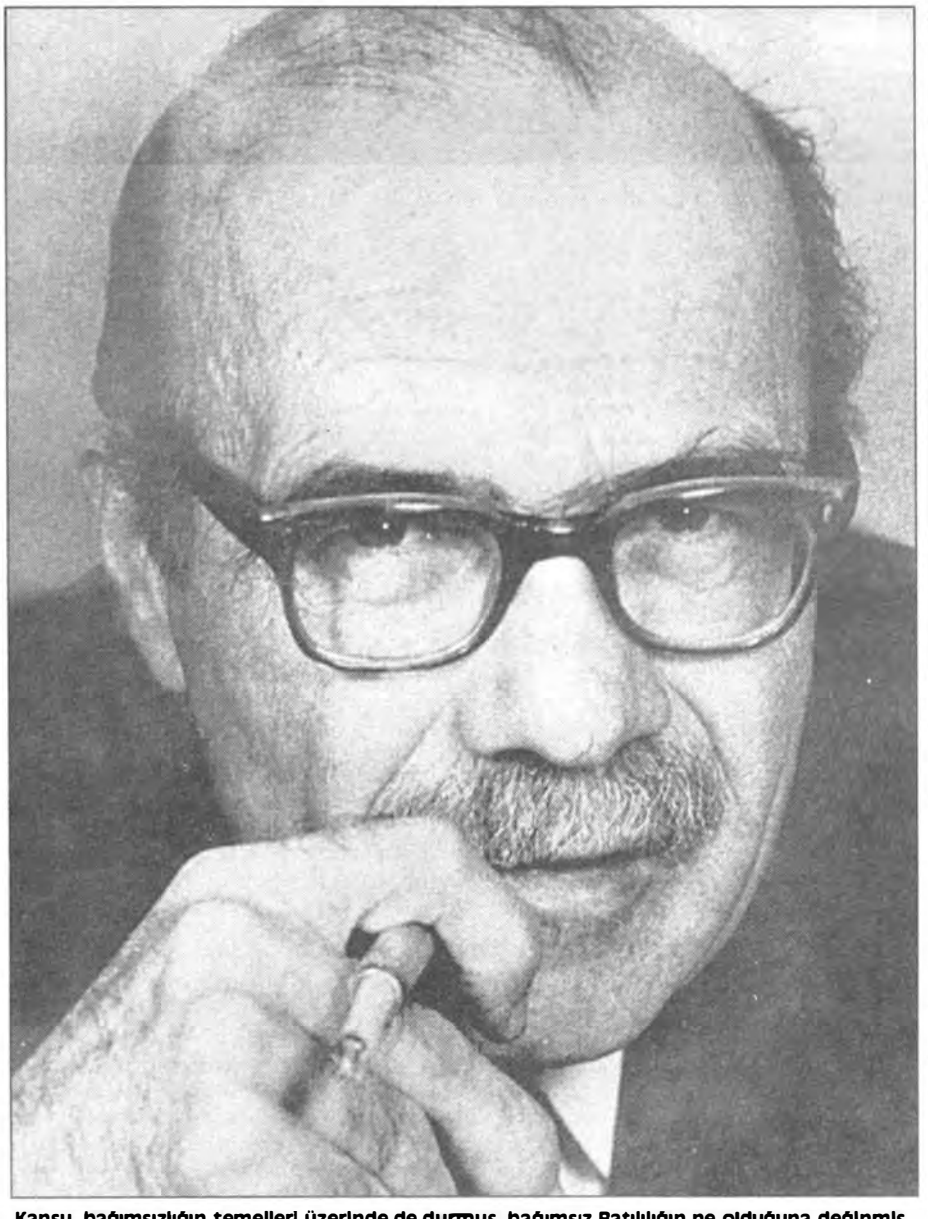

Kansu, bağımsızlığın temelleri üzerinde de durmuş, bağımsız Batılılığın ne olduğuna değinmiş ve Türkiye'yi bağımsızlık savaşlarının öncüsü olarak nitelemiştir.

1. **Halk Önderi Atatürk,** *Denemeler, Bilgi Yayını, Ankara 1997, 105 s.*
2. **Atatürk ve Kurtuluş Savaşı,** *Denemeler, Bilgi Yayını, Ankara 1997, 158 s.*
3. **Cumhuriyet Ağacı-Ya Bağımsızlık Ya Ölüm,** *Denemeler, 1997, 119 s.*

Not: Cumhuriyet Kitap Eki'nde 13.3.1997 tarihli 369. sayıda yayımlanan Ali Yüce'nin kitabı ile ilgili yazıda, "Asılacak Kitap" yanlış olarak "Asılacak Kadın" olarak dizilmiştir; düzeltilir.

Feridun Andaç'ın yazarlarla söyleşileri

Söz Uçar Yazı Kalır

Feridun Andaç, kendileriyle söyleştiği otuz yedi yazarın konuşmalarını "Söz Uçar Yazı Kalır" başlığı altında bir araya getirmiştir. Bu konuşmaların oluşmasında Feridun Andaç'ın emeği, temellerinde harcı var. Yazarlara, klişeleşmiş, ruhlarındaki fenerler sönmüş sorular yerine yapıtların özlerinden, içeriklerinden, kurgularından, felsefelerinden sökerek çıkardığı ufukları genişleten sorular sormakta.

MUZAFFER BUYRUKÇU

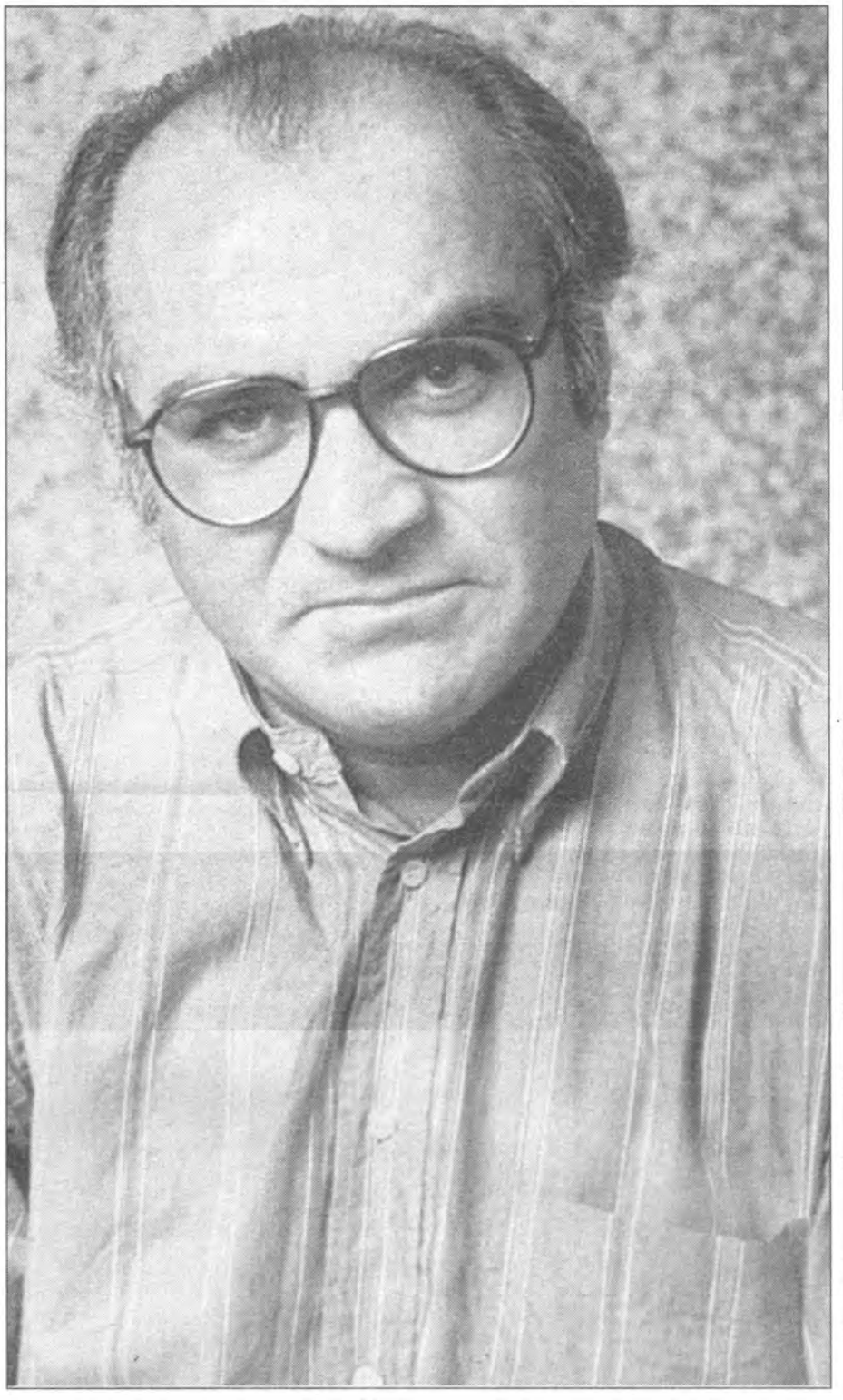

Feridun Andaç'ın emek ürünü yapıtı "Söz Uçar Yazı Kalır"ı, her zaman başvurulacak, sayfaları karıştırılacak, genç yeteneklere yol gösterecek bir kılavuz kitap

Öykücüler, romancılar, denemeciler, şairler, 'uçan söz'ü 'kalan yazı'ya dönüştüren, bu edimlerinin hem yaşanan çağda hem de gelecek yüzyıllarda önem kazanması için didinen aydın, seçkin kişilerdir. Üstlendikleri bu görevi eksiksiz bir biçimde uygulamaya koyabilmeleri, dünyada, doğada, toplumlarda, ilişkilerde bulunan, devinen, ordan oraya sıçrayan, kayan, yükselen, alçalan, değişen her şeyi çok iyi algılamalarına, çok iyi değerlendirmelerine, 'söz'le 'yazı'yı derinden kavramalarına bağlıdır. Bu alanda başarılı oldular mı başka bir durumla karşılaşırlar, bu, artık düşünsel evre de denilen bir evredir. Yaptıklarını irdeleyen, eleştiren ve yaptıklarının ötesindeki birtakım gerçeklere erişmek steyenler sorular yönelt rler. Soruları yanıtlayanlar, yapıtlarının dokularında gizlenen anlaşılması güç durumları, sanatla estetiğin birleşip ayrıldıkları, birleşemedikleri, düzeni karmakarışık eden tutarsızlıkların odaklandığı noktaları, konuşmacı aracılığıyla okura letmeye çalışırlar. Bu, yapıtı etten, kandan, arındırak başka bir dille açıklama, soyutun içinde varolmasını sağlama olgusu, büyük bir deney, büyük bir gözlem, büyük bir saptama ve büyük bir bilgiyle beslenirse kafaları donatan birikimler, sınırsız bir üretime açılır. Belli bir düzey tutturan yazarların hemen hemen hepsiyle konuşmalar yapılmış, yapılan bu konuşmalar dergilerde, gazetelerde, radyolarda, televizyonlarda yayımlanmıştır ve konuşmaların içerikleri, tartışılmıştır, tepki gösterilmiştir, yankı uyandırmıştır, hatta gündemi belirlemiştir. Bazı ilginç, özgün, karşıt, başkaldıran fikirler, yorumlar, kitlelerin beyinlerine çakılmıştır ve bunlar, kurcalanması zor, çözümü olanaksız sorunların karınlarını yarmak ereğiyle kullanılmıştır.

Kitaplaşmamış konuşmalar

Bizim öykücülerimiz, şairlerimiz, romancılarımız, denemecilerimiz sanat, edebiyat, yaratıcılık hakkında; bireysel ve toplumsal ilişkilerle karmaşalar hakkında; olan ve olması gerekenler hakkında; varlı arı daraltan koşullar, karartan ortamlar hakkında; açtıkları ya da yürüdükleri yolların karakterleri hakkında; dişe dokunur, ciddi, sayısız yaşamı tohumlarında taşıyan essiz şeyler söylemişlerdir. Ama ne yazık k içerikleri doyurucu ve aydınlatıcı konuşmaların çoğu kitaplaşmamıştır; dergilerin, gazetelerin sayfalarında, radyoların, televizyonların bandlarında kalmış, etkinl k alanlarının dışında tutularak en sıradan bir üretime bile katkıları önlenmiştir. Oysa bu tip konuşmalar, her dönemde insanlara anahtarlar, düşünme, yaratma yöntemleri sunan, doğurganlıklarından hiçbir şey yitirmeyen ve hiç eskimeyen nitelikli sözcükler toplamıdır.

İşte bu konuşmaları yapan ve bu konuşmaların unutulup ölmeler ne katlanamayan Feridun Andaç, kendileriyle söyleştiği otuz yedi yazarın konuşmalarını **(Söz Uçar Yazı Kalır)** başlığı altında bir araya getirmiştir. Bu konuşmaların oluşmasında Feridun Andaç'ın emeği, temellerinde harcı vardır. Ya szarlara, klişeleşmiş, ruhlarındaki fenerler sönmüş sorular yerine yapıtların özler nden, içeriklerinden, kurgularından, felsefelerinden sökerek çıkardığı ufukları genişleten sorular sormaktadır.

Eleştiri ve denemeleriyle tanınan, son yılların gözde adı Feridun Andaç, **(Söz Uçar Yazı Kalır)**ın başında kitapla ilgili olarak şunları söylemektedir. "...Günlük konuşma diliyle hayatı kavrayışın sınırlarını sözün büyülü dünyasına girince aşmaya başlamıştım. Sözün çekim odağında yaşanılanların ötesinde bir evren vardı./ Yüzyıllar öncesinde yaşantılanların insanlığın tarihinde nasıl biçimlendiğini, sözün beşiğinin kurulduğu günlerde, anlarda öğreniyordum. Mutlaka bir anlatıcı vardı. Sözün gücü, dinleyenleri kendi barınağına alıyor, pür dikkat kesilmelerine can çadırları kurduruyordu./ Yazının yaşantımdaki yeri, anlamı sözünkinden sonra gelir ama; yazıyı bilmeden, onun hayatımızdaki yerini görüp, değerini yaşamadan sözün anlamını çözmek de pek kolay değildi. Sanırım bu hep böyle olagelmiş; sözün anlam kazanışı yazıyla, yazının bulunuşu da sözün bilinci kıvandıran itimiyle gerçekleşmiştir. Yazının bundan beş bin yıl önce Sümer'de bulunuşu sözün değerini anlatır bize. Kil tabletler üzerindeki çivi yazısında sözlü kültürün bilincinin yansılarını buluruz: masallar, destanlar, ilahiler, ağıtlar, atasözleri.../ İnsanlığın belleği yazıyla başlar diyebiliriz. Kil tabletlerdeki çivi yazısı sözün ilk tutanaklarıdır adeta. Yani bir tespit, bir belirlemedir. Sözü kalıcı kılandır. Sözün birikimiyle varolan yazı düşün dünyamızı da biçimler. Söz izsiz, uzsuzdur. Sesler vardır, uçup kaçıcıdır. Sürekli bir sonsuzluğu simgeler. Yazı, kalıcıdır; bizi düşüncenin enginliklerine götürendir."

Başlatan ve bitiren söz

Bunlar, doğru saptamalardır. Evet, söz varolduğu anda edimler de, eylemler de, olaylar da varolur. Yaşamın içindeki katmanlarda devinen ve doğumlara doğum ekleyen anlamlar, anlamların yanıbaşında yükselen yaşamların kaynaklarındaki direnç, güze ik, yapıcılık, atılımcılık, evreni ışıltılarla bezeme çabası, bir bakıma sözün ürünüdür. Onun gücü yönetir, yönlendirir, canlandırır ya da öldürür her şeyi. Ayrıca söz, başlatan ve bitirendir dostlukları, arkadaşlıkları, aşkları, anlaşmaları.

İnsanlığı omuzlarında taşıyan, aydınlatan ve karartan bir güçtür.

Ömürlerini, bu müthiş güce en iyi biçimde hizmet etmek, onlarla harikalar yaratmak için harcayan öykücüler, romancılar, şairler, denemeciler, filozoflar, özel ya da genel söyleşilerinde, yapıtlarını yoktan var ederken karşılaştıkları yapısal, zihinsel, duygusal sorunlara ilişkin sıkıntılarına, beyinlerini tedirginleştiren durgunluklara, verimsizliklere, coşkuları taşırtan sellere, parmak basarlar. Bir yeni tanımı, bir özgün yorumu yakalayan zekâ ürünlerinin üzerinde ısrarla dururlar ve o zekâ ürünler nin devinimleri, sürtüşmeleri sırasında patlayan kıvılcımların ilerlemeleri, gelişmeleri simgeleyen ateşlerindeki sonsuz yanışları anlatırlar.

Dramların, trajedilerin, çöküş ve fırlayışların insana ve insanlığa neler getirip neler götürdüğünü doğruya yakın bir biçimde sergilerler. Bireylerin yönetim merkezlerindeki elektrik santrallarına enerji yollayan kaynakların gizlerini araştırırlar ve metinlerin şurasına burasına, kişinin aklına yapışan, unutulması, sökülüp atılması olanaksız sözcükleri serpiştirirler, serpiştirilen bu sözcüklerin içinde bizleri sürekli uyaran, yanlışlıklarımızı anımsatan, tehlikelerin tuzaklarını, eylemlerin diplerinde eşinen çelişkili durumları sezdiren özdeyiş niteliğinde öyle cümleler vardır ki gerektiğinde, bir çıkmaza saplanıldığında, onlara dört elle sarılırlar. Kimileri, hep o pırlanta güzelliğinde olan sözcükleri yaşamlarının her anına geçirmekle, yaşamların çatlaklarını, aralıklarını doldurmakla övünürler. Söz gelimi şöyle başlarlar. "Nietzsche der ki: Evet, kirli bir ırmaktır insan. Kirli bir ırmağı içine alması ve bozulmadan kalması için deniz olmalı kişi./ Descartes der ki: Düşünüyorum, öyleyse varım./ Shakespeare der ki: Olmak ya da olmamak, işte bütün sorun bu." Ve daha nicesini sıralarlar.

Yaşam ve edebiyat anlayışı

Feridun Andaç, **(Söz Uçar Yazı Kalır)**da konuştuğu yazarlarımızın söylediklerinden, yaşam ve edebiyat anlayışlarını temsil eden cümleler çıkarmıştır. Olumlu, okura yardımcı bir çabadır bu yazarları daha yakından ve ayrıntılı bir biçimde tanımaları için.

Aziz Nesin'den: Tabuları yıkmak aydınların görevidir./ Ölüm duygusu benim tebelleş duygum. Zaman üstüne; ölümle zaman ölümün ölçüsü belki. Zaman da beni çok yakından ilgilendirdiği için, burada gecikmiş olduğumu, kaçan olayları, yaşamak istediklerimi, yaşayamadıklarımı anlatmaya çalışıyorum. Benim yaşamım bu beş bölüm arasında geçiyor. Ölüm, zaman, sevi, insan ve varlık. Bu beş bölüm, benim yaşamımı bütünleyen düşüncelerim ve duygularım. Sevi ağır basıyor bende, her yaşta sürekli olarak ağır ba-

sıyor.

Peride Celâl'den: Ben değişmeyeni yazdığıma inanıyorum./ Bizi kimse istemiyor; yazmamızı, anlatmamızı istemiyorlar. Çünkü, sanıyorum, anlattığımız şeylerde birtakım gerçekler var. Onları uyaran, zenginleştiren. Blinmemek, okunmamak ne kadar kötü yazarlar için. Dışlanmak... Küçük bir havuzun içindeyiz.

Cahit Külebi'den: Şimdi bakınız, Türkiye'de bir düşünsel altyapı eksikliği var. Bunu, Aziz Nesin; "Türk halkı ahmaktır", diyerek dile getirdi. Doğru söylüyor. Yadırgadılar oysa. Aslında Türk halkı düşünmeyi bilmiyor. Düşünsel altyapımız 15. yy'dan beri hadım edilmiş.

İlhan Berk'ten: Şiir, yaşadığımın anlamıdır./ Ben dünyada yazılan şiirin çizgisini yakalamak istiyorum./ Benim bir özelliğim varsa kendimi hiç unutmamamdır. Ben dünyaya bakarken hep kendim için bakıyorum.

Salâh Birsel'den: Yazdıklarımla yaşama sevinci yaratmaya çalışıyorum./ İnsanın yönelmek istediği güzel şeyleri konu almışımdır./ Edebiyat benim ekmeğim, suyum, havam, ateşim ve eşimdir. Ben gerçek bir edebiyat ürünü karşısında ya önümü ilikler ya da hazırola geçerim.

Vü'sat O. Bener'den: Matematikle çok sıkı ilişkim olması da sonuçta, dilde hem ekonomiyi hem de müzikaliteyi çok dikkatle kullanma gibi bir yönelimi oluşturdu bende.

Zeyyat Selimoğlu'dan: Ben sanat eserini bir üçgene benzetiyorum, bir üçgen olarak düşünüyorum. Bu üçgenin bir köşesinde birikim, bir köşesinde gözlem, öteki köşesinde de düşgücü vardır. Bu üç öğe birbirine omuz verip birbirini desteklediklerı zaman sanat eseri ortaya çıkıyor.

Oktay Akbal'dan: Bir öykü evreni yazarın evreninden bir parçadır./ Kendimiz için yazsak da, başkalarını 'kendimiz' sayarak o yazıları yayımlıyoruz. Özenli olan sizdeki yaşam özüne bakışı, duyuşu çoğaltmak, yaygınlaştırmaktır. Edebiyat yapıtları insanlara yaşamın anlamını sunar, barışı, insanlığı, dostluğu, kişinin kendini, çevresini, yaşamı anlamasını, duymasını.

Bu alıntıları çoğaltmak olanaklı ama en iyisi okurların, Yaşar Kemal'in, Nezihe Meriç'in, İlhan Selçuk'un, Memet Fuat'ın, Bozkurt Güvenç'in, Şükran Kurdakul'un, Asım Bezirci'nin, Fethi Naci'nin, Şemsettin Ünlü'nün, Fakir Baykurt'un, Muzaffer Buyrukçu'nun, Mehmet H. Doğan'ın, Tarık Dursun K.'nın, Cevat Çapan'ın, Demir Özlü'nün, Füruzan'ın, Hilmi Yavuz'un, Yılmaz Karakoyunlu'nun, Metin Sözen'in Radovan Pavlovski'nin, Doğan Hızlan'ın, Yurdanur Salman'ın, Tomris Uyar'ın, Emre Kongar'ın, Ahmet Gökalp'in, Namık Doymuş'un, Demirtaş Ceyhun'un, Hulki Aktunç'un ve Nedim Gürsel'in dediklerini önemsemeleri, Feridun Andaç'ın ve benim metinlerden aktardıklarımızdan çok çok daha vurucu paragrafları, bölümleri keşfetmeleri; sevdikleri, beğendikleri yazarlarla doğrudan doğruya ilişki kurmaları, onları yaşam öyküleriyle, insana, topluma, sanata, edebiyata, kültüre yaklaşımlarıyla tanımaları verimli olur bence.

Feridun Andaç'ın emek ürünü yapıtı **(Söz Uçar Yazı Kalır)**ı, Türk edebiyatının durumunu merak eden herkesin okumaları; ilgililerin liselerde, üniversitelerde mutlaka okutmaları gerekir. Çünkü o, her zaman başvurulacak, sayfaları karıştırılacak, genç yeteneklere yol gösterecek bir kılavuz kitaptır. ■

Söz Uçar Yazı Kalır/ *Feridun Andaç/ Söyleşiler/ Toplumsal Dönüşüm Yayınları/ 564 s.*

Bülent Tanör'den Osmanlıdan Cumhuriyete...

Anayasalarımızın tarihçesi

Bülent Tanör,"Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri adl çalışmasında yaklaşık ikiyüz yıllık bir dönemdeki anayasal gelişmeleri anlat yor. Aras Yıldız, Tanör'le kitabı üzer'ne konuştu.

ARAS YILDIZ

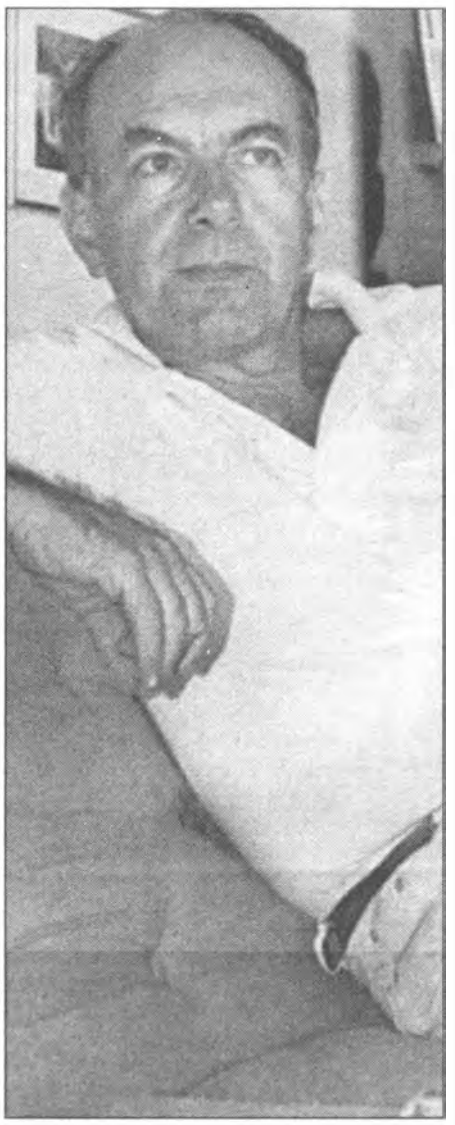

- Sayın Tanör, "Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)" adlı çalışmanızda, yaklaşık ikiyüz yıllık bir dönemi değerlendiriyorsunuz. Kitabınızda yakın dönemi anlatan bölüm için seçtiğiniz başlık, "demokrasi dönemi" değil de, sizin ifadenizle ölçülü bir başlık olan, "Çok Partili Rejim dönemi" oluyor. Aradan bunca zaman geçmesine karşın ölçüsüz başlıklar için daha ne kadar beklemek gerekiyor?

- Buradaki, "ölçülü" deyimi, "içeriğine uygun" anlamında kullanılmıştır. Demokrasi, elbette çokparticiliktir. Ama sadece bundan ibaret de değildir. Nasıl sosyalist blokta tek partili halk demokrasileri ya da proletarya demokrasisi bekleneni vermediyse, Batılı bağlamda da her çokpartili rejim, burjuva demokrasisi olmaya, böyle savunulmaya yetmez. Günümüzde demokrasi, belli sıfatlarla birlikte anılıyor. Örneğin, "çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi" deniyor. Bunlar da yetmiyor, "insan haklarına bağlı ve hukukun stünlü üne dayalı" şeklinde eklemeler yapılıyor.

Türkiye 1945'te bütün bunlara geçmedi; esas olarak çokpartili bir rejime geçmeye başladı. 1945-1960 arası, farklı partilerin çoğunlukçu ve 1955'ten sonra da baskıcı yönetimlerin altında oldu. Türkiye'de çoğulcu, özgürlükçü, insan haklarına dayalı, hukuk devleti ilkelerine bağlı bir demokrasiye yönelme konusundaki asıl dönemeç, 1960-61 yıllarıdır. Türkiye'de 1960-71 arasında demokratikleşmenin on altın yılı yaşandı. Sonra gerileme başladı. 1980-83 arası, "geriye doğru en büyük sıçrayış" dönemidir.

Bu açılardan, bir dönemin rejimini isimlendirirken, hakedilmiş başlıklar kullanmak daha doğru olur. "Hakedilmiş bir demokrasi" başlığı için daha ne kadar bekleyeceğiz? Aslında bu başlığı kullananlar da vardır ve pek de haksız sayılmazlar. Türkiye, ileri ve geri adımlarıyla sürekli bir demokrasi arayışındadır. Bu da inkar edilmemeli. Ama ben kendi adıma bu başlığı koyabileceğimiz günlerin henüz gelmediği inancındayım. Bu bir süre sorunu da değildir; bir süreç sorunudur, bir değişme sounudur.

- Kitabınızda Tanzimat dönemini de ele alıyorsunuz. Türkiye'de solun ve İslamcılar'ın Tanzimat dönemine bakışında ne tür benzerlikler ve farklılıklar görüyorsunuz?

- Solun bazı kesimleri (hepsi değil), Tanzimat'ı bir yarı-sömürgeleşme ve sömürgeleştirme süreci olarak görüp olumsuzladılar. Muhafazakarlar ve İslamcılar'ın Tanzimat eleştirisinde ilk başta daha çok kültürel boyut hakimdi gibime geliyor. Yani bunlar Tanzimat'ı Batılılaşma ya da alafrangalaşma olarak görüp olumsuzladılar. sonradan İslamcı yazarlar, pek çok konuda olduğu gibi yaklaşımlar önde görülüyor.

İslamcı tahlil için değil, sol için konuşuyorum: Bence sol analizcilik, bilimsel bir yönteme bağlı olduğu ölçüde şunları da gerebilmeli ve olumlayabilmeliydi: Kanun kavramı, temsil, meclisler, dünyasallaşma ya da sekülerleşme, teba anlayışından birey anlayışına geçişin başlaması, başta eşitlik olmak üzere insan hakları ve özgürlüklerin gündeme gelmesi, meşruluk anlayışında çağdaşlaşma, vb. Solda olmak ya da solcu olmak bunları görmeye engel olmamalıdır. Ya da bunları birer "üstyapı değişikliği" diye küçümsemeye yol açmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, bütün burjuva demokratik devrimlerin katkılarıdır bunlar.

- Türkiye için 19. yüzyılda oluşturulmuş ve etkinliğini hâlâ sürdüren bir jeopolitik tanımlama var. Bu jeopolitik tanımlama, Türkiye'nin güvenliğinin sürekli olarak tehlike altında olduğu anlayışına dayalı. Öyle ki, demokrasi ve siyasi özgürlükler konusunda toplumdan gelen taleplere devlet, bu jeopolitik tanımlama ve anlayış gereği sürekli negatif yanıtlar veriyor. Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Sürekli tehlike psikozu kısmen gerçeklere dayanıyor gibime geliyor. 19. yüzyıldan beri ülke jeopolitiği hassastır. Şunları kasdediyorum: Şark meselesi, 1. Dünya Savaşı ve gizli paylaşma anlaşmaları, Sevres, iç ayaklanmalar, 1945'ten sonra Soğuk Savaş, günümüzde dış destekleri de olan ayrılıkçı terör, vb. Bunlar tarihsel ya da güncel olgular ve somutluklardır.

Eleştirilebilecek nokta, bence şu: "Vatan tehlikede" anlayışının demokratikleşmenin engeli olarak görülmek istenmesi, "jeopolitiğimiz müsait değil" anlayışıyla ulaştığımız nokta, işte bugünkü durumdur.

- Kitabınızın bir yerinde, "kriz aşıcı mutabakat" diye bir ifade var. yıkan zamanlarda böyle bir mutabakat örneği yaşandı mı?

- "Kriz aşıcı ya da çözücü mutabakat" deyimini, Şened-i İttifak için kullandım. Burada merkez ve çevrenin yönetici güçleri arasında bir yeni uzlaşma arayışı vardı. Cumhuriyet döneminde de özellikle çokpartili yaşama geçildikten sonra buna yakın uygulamalar olmuştur. 1961'den sonra çokpa tili rejimin yeniden yapılanması sürecinin sancıları yaşanırken, cumhurbaşkanı inisiyatifinde, siyasi parti liderlerini buluşturan, "yuvarlak masalar" kurulmuştur. Bugün de şeriatçı yükselişe karşı, "milli mutabakat hükümeti" önerileri ileri sürülüyor. 1980 öncesinde de, terör olaylarına karşı iki büyük partinin, CHP ve AP'nin böyle bir hükümet kurup kutuplaşmayı önlemleri istenmişti, ama olmadı. Umarım ki 1980 askeri müdahalesine yol açan nedenlerden biri olan bu başarısızlık, günümüzde de benzeri sonuçlar yaratmaz. Türkiye, hiçbir şeyi çözemeyecek, aksine daha da karıştıracak olan yeni bir müadahalenin kapısına sürüklenmez. Yani dile im ki akıbet aynı olmaz, olmasın.

- Osmanlı Devleti'nin yapısından kaynaklanan nedenler, burjuvaziyi Türkiye'de etkili bir güç haline getirememiş. Bu durum demokrasinin Türkiye'de gelişimini nasıl etkiliyor?

- Osmanlı Devleti'nin yapısının öelliklerinden dolayı burjuvazi gürbüzleşememiş, siyasal devrim gerçekleşememiş olabilir. ama burjuvazinin zaafiyeti çok gneiş bir alandan kaynaklanıyorsa, o zaman şu da denebilir: Burjuvazi gelişemediğinden devleti de güdük kalmış, demokratikleşememiştir. Yalnız şunu da unutmayalım: Ne dün ne de bugün burjuvaziler her şey demek değildir. Emekçilerin de tarihteki rolünü, demokrasiye katkısını bilelim. Günümüz demokrasileri bu iki sınıfın mücadelesinden doğan damgaları taşımakta. Zaten ünlü söz, "her halk hayık ya da müstehak olduğu yönetimle yönetilir" şeklindedir. Yani, "her burjuvazi layık ya da müstehak olduğu yönetimce yönetilir" şeklinde değildir.

- Sayın Tanör, size son olarak şunu sormak istiyorum: Türkiye'de siyasal olumsuzlukların nedeni olarak genellikle devlet kusurlu bulunur. Bazı gözlemciler ise toplumun demokrasiden çok, "aş ve iş" talebinde bulunduğunu belirtiyorlar. siz, toplum-devlet-demokrasi ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Siyasal olumsuzlukların nedeninin devlet mi, toplum mu olduğu şeklindeki bir sorunun cevabı, daha doğrusu tek bir cevabı yoktur. Bu ülkeden ülkeye, zamandan zamana değişir. Hayata ve dünyaya, devlet-toplum ya da devlet-sivil toplum ekseninden bakanlardan değilim; sınıf mücadelelerine ve sınıflar arası ilişkilere daha çok meraklıyım. Bu bakımdan bazı özel koşullarda devletin toplumun önünde olabileceğini söyleyebilirim. devrimci iktidarların yönetimindeki devletler, sivil toplumların tutuculuğu karşısında daha demokratikleştirici işlevler görebilmişlerdir. "Aş, iş ve demokrasi" ilişkilerine gelince, tarihte hangi toplumlarda aş ve iş demokrasiden önce gelmemiştir? İnsan, ekmek ve demokrasi arasında bir seçim yapmaya zorlanmayagörsün, hangisini seçeceği hiç belli olmaz. Demokrasiyi seçmese de şaşmamak gerekir. Siyasal tarih bunun örnekleriyle doludur.

- Sayın Bülent Tanör, bu söyleşi için size çok teşekkür ediyorum. ■

İnsanın varoluş sürecinin çeşitli yönleri

İnsanın Biyokültürel Evrimi

Bilindiği gibi, evrim düşüncesinde Darwin'den bu yana çok önemli değişme ve gelişmeler olmuştur. Ülkemizdeki tartışmaların ise hâlâ "insanın maymundan gelip gelmediği" düzeyinde kaldığı rahatlıkla söylenebilir. Özellikle, *çağdaş sentez* olarak da bilinen *Yeni Darwincilik* sonrasında ortaya çıkan tartışmaların ise hiç gündeme gelmediği gözlenmektedir. Türk'ün çalışması okunmaya başlandığında, ilk anda, sözü edilen bu kısır döngünün kırılacağı yönünde bir umut doğmakta, ancak sayfalar ilerledikçe okuyucu bu umudunu kaybetmekte.

İZZET DUYAR

Tarih boyunca çok az düşünce, insanın yeryüzünü ve canlıları algılayışında *evrim kuramı* kadar etkili olmuştur. En başta, insanın kendisine bakışını kökten değiştiren bu kuram, insanoğlunun da diğer canlılar gibi "doğal seçilimin" bir ürünü olduğunu; *değişim*'in, canlılar ve doğa için *değişmez* bir yasa olduğunu sağlam kanıtlarıyla ortaya koymuştur. Evrim kuramı, bilim ve felsefede o denli derin izler bırakmıştır ki, Darwin ve Walleae'dan sonra, artık, "değişmezlikten" söz edilemez olmuştur.

Beklenildiği üzere evrim düşüncesi, "değişmezliği" temel alan akımlar tarafından eleştiri bombardımanına tutuldu. Bu akımların, evrime "düşünsel düzeyde olmayan saldırıları" tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hiç bitmemekle birlikte, bu tür faaliyetlerin özellikle son yıllarda tırman(dırıl)dığına tanık olunmaktadır. Bilindiği gibi, evrim karşıtlarının temsilcileri ülkemizde yönetime geldiklerinde yaptıkları ilk icraatlardan birisi, evrim düşüncesinin, kırpılarak kuşa dönen bir kuram halinde okutulmasını sağlamak olmuştur. Bugün üniversiteye gelen öğrencinin kafasındaki evrim görüşü, yanlışlığı neredeyse 1000 yıl önce kanıtlanmış olan Lamarkçılıktan ibarettir. Oysa günümüzde bilim dünyasında son derece ilginç gelişmeler yaşanmakta ve evrim kuramı, başta moleküler biyoloji ve genetik olmak üzere hemen her alandaki bilimsel gelişmelerle yeni destekler bulmaktadır.

Türkiye'de evrim karşıtı cephenin izlediği strateji hakkında bir vurgulama yapmak yerinde olur. Bu çevreler, evrimin çürütüldüğü söylemini yayarken "sözde bilimsellik" kılıfını kullanmaya aşırı özen göstermektedirler. Yani, hemen tüm konuşma ve yayınlarda evrim görüşünün "bilimsel" (!) araştırmalar sonucunda geçerliliğini yitirdiği dile getirilmektedir. Ve ardından şu ifadeyi artık bir kalıp olarak duyabilirsiniz: "Artık hiçbir bilim insanı evrim görüşünü savunmamaktadır." Araştırma ve sorgulamayı değil de "paketlenmiş" hazır düşünce kalıplarını benimsemeye yatkın beyinlerin, bu ifadeleri duyduktan sonra nasıl davranacaklarını ve ardından ne tür gelişmelerin yaşanacağını artık kolaylıkla tahmin edebilirsiniz. Hele bu görüşler okullarda ve devletin resmi kurumlarında bir ideoloji olarak dile getirilirse!

Bu tür asılsız söylencelerin yayılmasında, bir ölçüde, Türkçe'de evrim ve özellikle de insan evrimini konu alan nitelikli çalışmaların sayıca az olması etkili olmaktadır. Evrim karşıtı cephe hemen hemen aynı tümceleri tekrarlayan yayınlar yaparken, özellikle genç kuşaklara bilimsel düzeyden taviz vermeden evrimi tanıtacak yayınların çok az olduğu dikkati çekmektedir. Evrim konusunda her geçen gün yeni gelişmelere tanık olunduğu günümüzde, bu nokta daha da önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra, evrim ve evrimin işleyiş mekanizmalarının uzman olmayan kişilerce çalakalem ele alınmasının da evrim karşıtlarının ekmeğine yağ sürdüğü unutulmamalıdır. Dolayısıyla, bu tür yayınların titiz çalışmaların ürünü olması ve evrim kuramındaki çağdaş gelişmeleri kavramış kişilerce yapılması son derece önemlidir.

İnsanın varoluş süreci

Yukarıda sözü edilen gelişmelerin yaşandığı bir anda, 1996 yılının son aylarında *"Kuramsal Yaklaşımlar Işığında İnsanın Biyokültürel Evrimi"* başlığını taşıyan bir kitap piyasaya çıktı. Dr. Hüseyin Türk imzasıyla çıkan ve Bilim Yayınları'nca basılan kitabın konusunu, Prof. Dr. Yaman Örs'ün arka kapakta yer alan şu satırlarından öğreniyoruz: "Bir tür olarak insanın varoluş sürecinin çok temel iki yönünün ele alındığı bu kitap, evrim kavramlarını, genel olarak evrim düşüncesini bilimsel ve felsefi yönlerden bize tanıtan ... bir yapıt niteliğindedir." Örs'ün bu değerlendirmesine daha sonra dönmek üzere şimdi kitap hakkındaki gözlemlerimize geçelim.

Kitapta dikkati çeken ilk çelişki, başlık ve içerik arasındaki uyumsuzluktur. Başlığa bakıldığında, insanın biyolojik ve kültürel evrimi hakkındaki son bilgilerin anlatılacağı izlenimi edinilmektedir; çünkü, çalışmanın başlığında *"İnsan"* sözcüğüne vurgulama yapılarak okuyucunun dikkati bu yöne celbedilmektedir. Ancak kitap bitirildikten sonra, okuyucu, kendi kendine "insanın evrim tarihi hakkında neler öğrendiğini" sormakta ve yanıtı koca bir "hiç" olmaktadır. Gerçekten de, 300 küsur sayfalık kitabın tamamında doğrudan insanın biyolojik evrimine ilişkin tek bir paragraf bile bulmak mümkün değildir. Dolayısıyla kitabın başlığından *"İnsanın"* sözcüğünün çıkartılarak, *Kuramsal Yaklaşımların Işığında Evrim Düşüncesi* şeklini alması daha uygun görünmektedir.

Çağdaş sentez

Bilindiği gibi, evrim düşüncesinde Darwin'den bu yana çok önemli değişme ve gelişmeler olmuştur. Ülkemizdeki tartışmaların ise hâlâ "insanın maymundan gelip gelmediği" düzeyinde kaldığı rahatlıkla söylenebilir. Özellikle, *çağdaş sentez* olarak da bilinen *Yeni Darwincilik* sonrasında ortaya çıkan tartışmaların ise hiç gündeme gelmediği gözlenmektedir. Türk'ün çalışması okunmaya başlandığında, ilk anda, sözü edilen bu kısır döngünün kırılacağı yönünde bir umut doğmakta, ancak sayfalar ilerledikçe okuyucu bu umudunu kaybetmektedir.

Türk'ün, kitabında dile getirdiği düşünceler önemli ölçüde "çağdaş sentez" ya da Yeni Darwincilik olarak bilinen yaklaşımın izlerini taşır. Ancak yazarın bu yaklaşımı tam anlamıyla kavrayıp kavrayamadığı konusunda okuyucuda ciddi kuşkular uyanmaktadır. Yazarın bu akımdan ne anladığına bakalım (s. 126): *"Çağdaş sentez,* Darwin teorisini, Mendel'in ilkeleri, kalıtımın kromozom teorisi, mutasyon kuramı, populasyon genetiği, biyolojik tür anlayışı, sistematik, paleontoloji, etoloji, modern istatistik yöntemleri ve diğer birçok biyolojik görüşler ışığında genişletmiş ve bir araya getirerek bir senteze ulaşmıştır." Burada çağdaş sentezin aşırı genişletilmesi ve bu yolla anlamının bulanıklaştırılması için doğrudan destek sağlayan bir teknik değildir, evrime karşı olanlar da mutasyonların oranlarının çok az olduğunu ve yeni türlerin oluşumunun tesadüfle açıklanamayacağı görüşlerini dile getirmede bu teknikten yararlanmaktadırlar. Başka bir yerde şu ifadelerle karşılaşmaktayız (s. 260): *"Çağdaş Sentez,* Darwin'in kuramının temel ögelerinin korunması, bunlara genetik boyutunun ve kültür boyutunun eklenmesi sonucunda ortaya çıkan bir sentez kuramdır." Bu ifadelerde düzeltilmesi gereken nokta, çağdaş sentezin başarısının, insanın evriminde kültürel boyutun *eklenmesi* değil, onun farklı süreçlerin ürünü olduğu ve dolayısıyla biyolojik süreçlerden *ayrı* değerlendirilmesi gerektiğinin üzerinde durmasıdır. Tüm bu veriler, yazarın çağdaş sentezi ya daralttığı ya da genişleterek anlamını bulanıklaştırdığını açıkça ortaya koymaktadır.

Çağdaş sentez, Darwin tarafından öne sürülen evrim kuramının bir anlamda eksiklerinin yeni bulgular ışığında yeniden oluşturulmasıdır. Çünkü Darwin, evrimin "nasıl" işlediğine ilişkin önemli açıklamalar getirmiş olmakla birlikte, kalıtımın temel yasalarına vakıf olamamaktan ötürü "neden"i açıklamada başarısız olmuştur. İşte çağdaş sentez, Darwin'in doğal seçilim ilkesini, Mendel'in genetik yasalarını ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan mutasyon kuramını bir araya getirerek, Darwinciliğin bittiğini ilan eden "makromutasyoncu evrim" görüşüne karşı ortaya çıkan yeni bir açıklama tarzıdır. Yani tüm *canlılar* için "biyokültürel" bir yaklaşım önermez. Ancak akımın öncüleri olan Dobzhansky, Huxley, Mayr ve diğerleri, *insanın* diğer canlılardan farklı şekilde değerlendirilmesi gerektiği konusunda hemfikirdirler. Buna karşılık yazarımız çağdaş sentezi anlatırken sürekli olarak bu akımın biyokültürel bakış açısını öne çıkartmaktadır. Türk'ün sözünü ettiği gibi çağdaş sentezin öne çıkan özelliği biyokültürel yaklaşım olmayıp, evrimi sağlayan düzeneklerde kalıtım boyutunun yerli yerine oturtulmasıdır.

Evrim düşüncesindeki gelişme

Kitap boyunca dile getirilen konulardan birisi de çağdaş sentez yaklaşımının kurucusunun Julian Huxley olduğudur. Verilen bu bilgi, çağdaş sentezin yazar tarafından yeterince incelenmediğinin bir başka göstergesidir. Bilindiği gibi Huxley 1942'de *Evolution: The Modern Synthesis*'i yazmış olmakla birlikte, yukarıda belirtildiği anlamda Darwin, Mendel ve mutasyonculuk akımının ilk bireşimi Dobz-

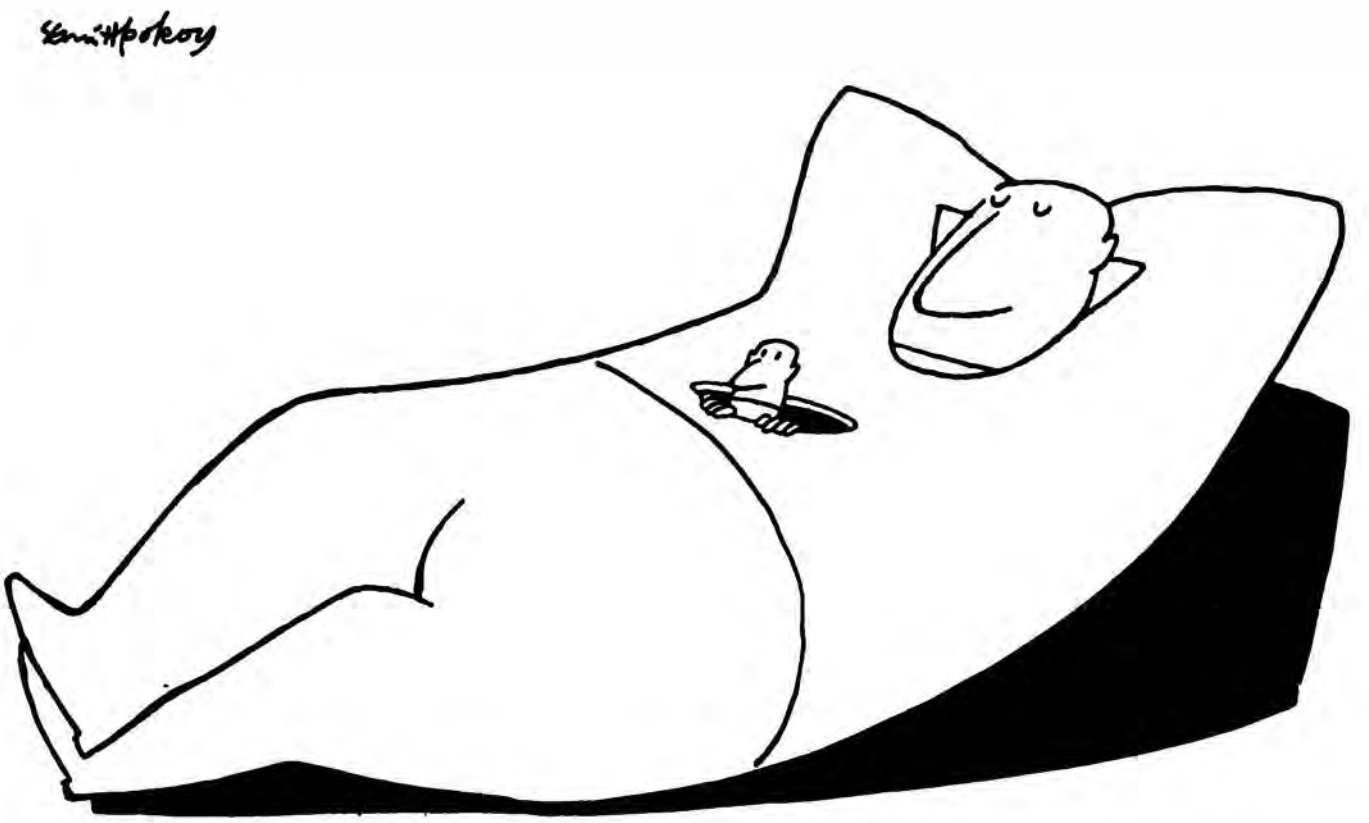

hansky'ye aittir (Stebbins 1982; 64; Landau 1991; 145). Theodosius Dobzhansky 1937 yılında yayımlanan *Genetics and the Origin of Species* adını taşıyan yapıtında bu kurguyu tüm canlılar için (özel olarak insan için değil) öne sürmüştür. Dobzhansky ancak 1962'de *Mankind Evolving*'nde insana eğilmiş ve bu türe ilişkin özel durumlara değinmiştir. Bu açıdan bakıldığında yazarımız çağdaş sentez akımının başlatıcısı olarak Huxley'i göstermekle Dobzhansky'ye büyük bir haksızlık yapmaktadır. Dobzhansky'nin bu yapıtı yalnızca Huxley'i etkilemekle kalmamış aynı zamanda Mayr, Simpson gibi önemli biyologları ve Robinson, Tobias, Washburn gibi antropologları da etkilemiştir (Landau 1991:146).

Yazar üçüncü bölümde Bacon'dan başlayarak evrim düşüncesindeki gelişime doğrudan ya da dolaylı olarak katkı yapan araştırıcıları ele almaktadır. Bu bölümde iki araştırıcı ve katkılarından hemen hiç söz edilmemesi büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir. Çünkü Mendel'in bulgalarından sonra "bireysel" yönü ağır basan kalıtım ve evrim çalışmalarında, asıl dikkate alınması gereken birimin "populasyon" olduğunu ve toplumların kalıtsal yapısının nasıl değiştiğine (evrim geçirdiğine) açıklık getiren İngiliz matematikçi Hardy ile Alman hekimi Weinberg'in katkılarına ne yazık ki kitap boyunca tek bir tümceyle bile değinilmemektedir. Günümüzde Hardy-Weinberg Yasası populasyon ve evrim genetiğinin abecesidir ve evrimin işleyiş düzeneğinin anlaşılmasında önemli katkıları olduğunu hiç kimse yadsıyamaz. Nitekim, konuyla ilgili hangi kaynağa bakılırsa bakılsın Hardy-Weinberg Yasası, Mendel Yasaları gibi baş köşede yerini alır.

Sosyobiyolojinin temel amacı

Hardy ve Weinberg'in unutulması kadar büyük bir hata da E.O. Wilson tarafından ortaya atılan "sosyobiyoloji" akımının bir "evrim kuramı" olarak sunulmasıdır. Bilindiği gibi sosyobiyoloji, canlıların davranışlarını biyolojik temelde açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır. Sözü edilen bu yaklaşım daha da ileri giderek, insanın sosyal ve kültürel özelliklerinin de biyoloji temelinde aydınlatılabileceğini savunur. Bu bağlamda, sosyobiyoloji için "biyolojik", hatta "genetik indirgemecilik" sıfatını kullanmak yanlış olmasa gerektir. Aslında sosyobiyoloji, evrim kuramını benimser ve temellerini evrim düşüncesi üzerine kurar. Bu yaklaşımı benimseyen yapıtlarda, özellikle bireysel çıkarcılığı açıklamada, Darwinizm ve evrimsel stratejilerden yararlanıldığı görülür. Ancak sosyobiyoloji canlıların nasıl değiştiği ve evrim geçirdiği sorusuna birinci elden yanıt aramaz ve belli bir evrimsel model önermez. Aslında Hüseyin Türk de şu satırlarıyla sosyobiyolojinin amacının ne olduğuna (bozuk bir ifadeyle de olsa) açıklık getiriyor (s. 141): ".... sosyobiyolojinin temel amacı, türlerin genetik yapısınca belirlenen davranışsal sınırlamalar konusundaki bilgi ve uzlaşma içinde olan, populasyon parametrelerinin bilgisinden sosyal organizasyonun özelliklerini tahmin etme yeteneği sağlamak olmalıdır." Bu satırlardan sonra yazarın sosyobiyolojiyi niçin bir evrim kuramı olarak sunduğu ve yaklaşık 14 sayfayı bu konuya ayırdığı doğrusu tam olarak anlaşılamamaktadır.

Kuramsal yaklaşımlar ışığında evrim düşüncesinin ele alındığı kitapta en vahim hata, çağdaş sentez sonrasında ortaya çıkan tartışmalara yer verilmemesidir. Yazarın bakış açısının, ortodoks çağdaş sentez (Yeni Darwincilik) olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak Yeni Darwincilik günümüzde tek

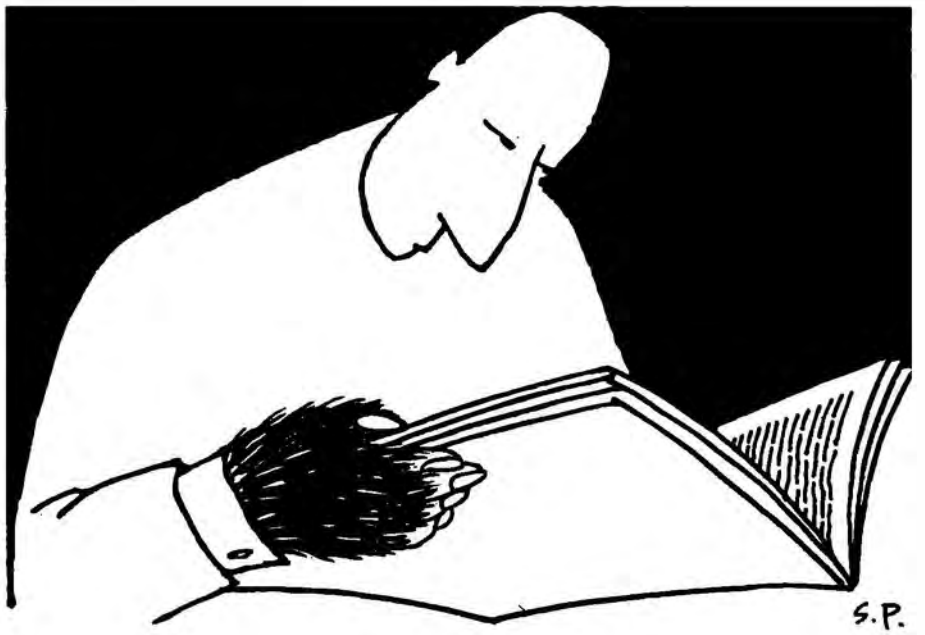

evrim kuramı değildir; örneğin doğal seçilim dışında evrim modeli öneren nötralcilik (aynı zamanda "Darwinci olmayan evrimcilik" de denilir) bunlardan birisidir. Darwinci olmayan evrimciler, doğal popülasyonlarda seçilimle açıklanamayacak kadar çok sayıda varyasyonun olduğunu ve nötr mutasyonların da türleşmede önemli rol oynadığını ileri sürmektedirler. Nötralcilerle seçilimciler arasındaki bu tartışma halen sürmektedir (Stevenson 1991: 131-132).

Yeni Darwinciliği yeterli bulmayan ve bu yaklaşımın evrimsel değişmeyi açıklamada yetersiz kaldığını öne süren diğer bir görüş de "otoevrim"dir. Moleküler biyoloji, fizik ve kimyadaki son gelişmelerden yola çıkan otoevrim, değişimi yönlendiren etmenlerin çevrede değil de madde ve canlının iç dinamiklerinde aranması gerektiğini öne sürmektedir. Yeni Darwincilere getirilen bir başka eleştiri de, açıklanmakta güçlük çekilen olaylar için "doğal seçilim" kılıfının kullanılıyor olmasıdır. Otoevrimciler, Ortodoks Yeni Darwinciliğin fizik, kimya ve biyolojinin bazı dallarından gelen bilgileri kullanmadığını, dolayısıyla evrimsel değişmeyi tüm boyutlarıyla açıklayamadığını savunmaktadır (Lima-de-Faria 1983, 1988).

Kitapta yer almayan bilimsel görüş ve yaklaşımlar bunlarla da bitmemektedir. Sözgelimi, Wright tarafından ortaya atılan "denge değişimi kuramı"ndan (shifting balance theory) ve Eldredge ile Gould tarafından önerilen "aralıklı denge" (punctuated equilibrium) kavramlarına hiç değinilmemektedir. Bu görüşler, türleşmeyi çağdaş sentezden farklı biçimde açıklamaya çalışmaktadırlar. Hüseyin Türk, "Biyolojik evrim düşüncesinin gelişme sürecinin en son noktası" (s. 260) olarak sunması, yazarın "evrim düşüncesinin evrimi"ni çağdaş sentezle sonlandırdığı anlamına gelir.

Yazarın son yıllarda geliştirilen evrim kuramlarından hiç söz etmemesi, ya bu gelişmelerden habersiz olduğunu ya da bunları gözardı ettiği anlamına gelir. Eğer bu gelişmelerden habersizse bu vahim bir hatadır ve kitabın varlığının sorgulanmasını gündeme getirir. Durum böyle değil de, yazar bunları yapıtına bilerek koymamışsa, o zaman yazarın bilimsel ahlakının masaya yatırılması gerekir. Ancak burada daha vahim olan nokta, aynı zamanda doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın üç profesörden oluşan jüriden olumlu oy almasıdır. Bu da jürinin sözü edilen gelişmelerden habersiz olduğunu ortaya koyar.

Hüseyin Türk çalışmasında Darwin'e doğal olarak önemli bir yer ayırmıştır. Ancak kitap boyunca Darwin'in eşeysel seçilim hakkında ileri sürdüğü görüşler ve bu görüşlerin canlıların evrimi ve çeşitliliği açısından niçin önemli olduğu üzerinde durulmamıştır. Niteki kaynakçaya bakıldığında, Türkçe'ye de kazandırılan ve Darwin'in en önemli yapıtlarından sayılan *Seksüel Seçme*'nin yer almadığı gözlenmektedir. Evrimsel süreçte eşeysel seçilimin önemsiz olduğunu söylemek bu konuda çalışan biri için savunulacak bir düşünce olmadığına göre, yazarın bu konuya niçin itibar etmediği önemli bir soru işareti olarak kafalara takılmaktadır.

Kitabın okunması sırasında okuyucu "bozuk bir montaj" yapıldığı izlenimine kapılmaktadır. Bunun en önemli nedeni, kitabın büyük bir kısmının, değişik kaynaklardan alıntılanan bölümlerin, mantık süzgecinden geçirilmeden özensiz bir şekilde uç uca eklenmesiyle oluşturulmasıdır. Bu tarz bir yazım, ister istemez sık sık üslup değişikliklerine ve gereksiz tekrarlamalara yol açmaktadır. Öte yandan yazar, alıntı yaptığı araştırıcıların tümcelerini tırnak içerisinde vermemektedir. Bu davranış yazarın bilim ahlakını da gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak, evrimsel düşüncenin gelişiminin ele alındığı bu yapıt, vasat bir derlemenin ötesine geçememektedir. Yazarın Yeni Darwincilik sonrası ortaya çıkan görüşleri ele almaması, bunun yanı sıra sosyobiyolojiyi bir evrim kuramı olarak sunması vahim hatalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaman Örs'ün tanıtım tümcelerine tekrar dönecek olursak, Türk'ün kitabının "evrim düşüncesini bilimsel ve felsefi yönlerden bize tanıtan ... bir yapıt niteliğindedir" yargısına katılmak mümkün değildir. ■

Kaynaklar

Landau, M. (1991) *Narratives of Human Evolution,* New Haven: Yale University Press.

Lima-de-Faria, A. (1983) *Molecular Evolution and Organization of the Chromosome.* Amsterdam: Elsevier.

Lima-de-Faria, A. (1988) *Evolution without Selection: Form and Function by Autoevolution.* Amsterdam: Elsevier.

Stebbins, G.L. (1982) *Darwin to DNA, Molecules to Humanity.* San Francisco: W.H. Freeman and Company.

Stevenson, J.C. (1991) *Dictionary of Concepts in Physical Anthropology.* New York: Greenwood Pres.

Kuramsal Yaklaşımlar Işığında İnsanın Biyokültürel Evrimi/*Hüseyin Türk/Bilim Yayınları/ 319 s.*

bahar parantezleri

SAVAŞ AY
ay hikayeleri
ON GÜNDE İKİNCİ BASKI, 350.000.

CEM ÖZER
a! cem'i yazılar
ÜÇÜNCÜ BASKI, 350.000.-

MESUT KARA
artizler kahvesi
350.000.

HAKAN - UTKU
uzun lafın kısası
300.000.-

küçük İSKENDER
the kırmızı başlıklı istasyon şefi
İKİNCİ BASKI, 450.000.-

SERDAR TURGUT
serdaramus
İKİNCİ Baskı, 450.000.-

parantez

İSTİKLAL CAD. 212, Alt KAT 8, Aznavur Pasajı, GALATASARAY - İSTANBUL

Politika ile tarihin, gerçeklik ile toplumsalın çöküşünü tarihe kaydeden etkili yazar Jean Baudrillard Amerika'ya gidip bir araba kiralıyor...

MEAGHAM MORRIS

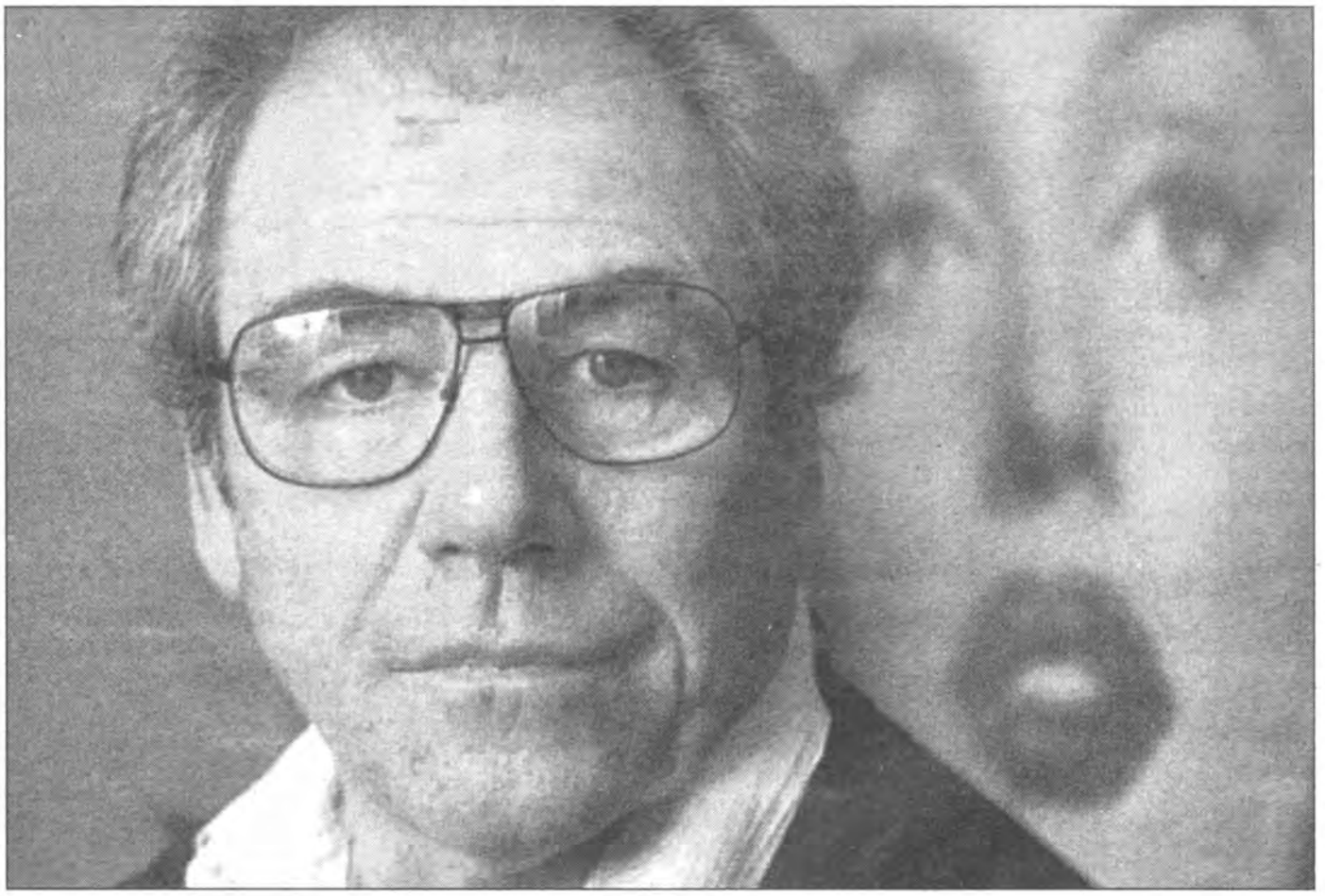

Hipergerçeklik

Direksiyon başında uyuyor mu?

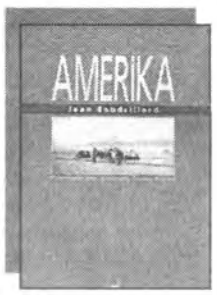

"Her şey belleğin dikiz aynasında gitgide daha çabuk yok oluyor..."

Baudrillard'ın **Amerika**'sında bir sürücünün görüntülerin çabuklaşıp gözden kayboluşu konusunda deneyimi Ya am'ın alegorisi gibi bir şey oluyor. En azından Jean Baudrillard'ın gözlemlediği modern Amerika'daki Yaşam'ın. Ancak, böyle bir yorum aynı zamanda Baudrillard'ın kitaplarını okuma deneyiminin alegorisi olarak da kullanılabilir -bunları gitgide hızlanarak bitirmek, içindekileri gitgide daha güç akılda tutmak gibi. **Amerika**'yı okuyup kapattıktan birkaç saat sonra otoyolların ve çöllerin, boş odalarda titreyen televizyon ekranlarının bulanık görüntülerinden, Baudrillard'ın yazılarının dizemlerinden yayılan ısrarlı yankılardan ve bir tedirginlik duygusundan başka geriye pek az şey kalıyor.

Böyle bir et tam da yazarın beklediği bir etki olabilir. Aşağı yukarı yirmi yıl içinde bir düzineden çok büyük ve birkaç da öfke yüklü küçük kitap yazdıktan sonra, Baudrillard, Fransız toplumbiliminin bu profesyonel müthiş çocuğu, aynı zamanda Gözden Kaybolan kuramcı rolü oynamak için sıkı çalışmaya başladı. Giderek ve bile bile, sitematik araştırma protokollerini; kılı kırk yaran argüman, tez formüllerini; "eleştiri"yi bırakıp, dünya ile ilgili kişisel not tutma (ve gezi) tarzını seçti. Kimilerine göre sonuçta çok özgün bir yazar ve düşünür ortaya çıktı, kimilerine göre de o, postmodernizmin moda alanında ağız kalabalığı ederek, incelemenin yenilgisini simgeliyor.

Düşsel bir yolculuk

Ne olursa olsun, şimdi, Baudrillard'ın yörüngesi onu doğrudan doğruya serüvenin ve keşfin standart türlerine doğru götürmekte -gezi yazıları, **gezi notları (Amerika, L'autre par lui-même/** Kendisi tarafından anlatılan başkası ve daha yeni olarak da Yazarın Not Defteri **(Cool Memories)**. Bu yolu tutmuş herhangi bir yazara özgü bir davranışı belirten söz konusu üç kitap Baudrillard'ın Akademi'yi bıraktığını haber veriyor. Artık o bir gezgin, kuramın bir Ricky Nelson'u olacaktır - gerçeğin çölünde giderken, gözünü dikip çevresine bakarak kitapları değil de dünyayı okuyacaktır.

Baudrillard araba kullanmış olmak için arabayla gitmek gibi salt dolaşmanın modern uygulaması "gezi" ile, bir yere gitmeyi amaçlayıp oraya varmakta toplanan o eski alışkanlık "yolculuk" arasında bir ayrım yapıyor. **Amerika** gezi ile ilgili. Baudrillard'ın akademik başarılarının resmi savunması **L'autre par lui-même** ise, "düşsel bir yolculuk" olarak sunuluyor. Tutarlı bir tasarının sonuna gelindiğini "taklit etme"nin tek yolu, diyor Baudrillard, insanın kendi yapıtlarını, sanki bunlar yeniden kurmaya çalıştığı bir yitik uygarlığın belgeleri imişler gibi keşfetmesidir.

Bununla birlikte, bu ince kitaba Baudrillard'ın tüm yapıtlarının bir özeti gibi bakan kişi düş kırıklığına uğrayıp üzülecektir. Gerçekten de, içindekiler daha çok **Les Stratégies fatales** (1983)/ Fatal stratejiler ve **De la séduction** (1979/Baştan Çıkarma Üzerine'den** alınma bölümlerin, Baudrillard'ın geç dönem tematiklerini -esrime, iletişim, müstehcenlik, metastaz, aldırmazlık, baştan çıkarma gibi- içeren tipik, heyecan ve haz verici sözler özet olarak bulunuyor. Yalnızca son iki bölümde, bir yolculuk duygusu ve Baudrillard'ın tasarılarının geçen yirmi yıl içinde değişmiş olabileceğine ilişkin bir ipucu var. Yapıtlarının bugünkü köklü toplum kuramı bakımından hâlâ çok önemli döneminin izleri- **Pour une critique de l'économie politique du signe** (1972)/ Göstergenin ekonomi politiğine eleştirel bir bakış ve **Le Miroir de la production** (1973)/ Üretimin aynası adlı kitaplarında Marksizmin ve göstergebilimin eleştirileri- tümüyle ortadan kalkmıştır.

Baudrillard'ın yapıtlarının iki belirgin döneme ayrılabileceği sık sık söylenir. Birincisinde tüketim toplumu denen toplumda mal şekl nin sistemli bir incelemesi vardır, ardından Marksist "üretim" kavramlarında kutsallaştırılmış bulunan emek-değer kuramı ve iş-ahlak konusuna yıkıcı bir saldırı gelir. Üretim-tüketim ikilisinin bu iki yanlı eleştirisi, 1968 sonrası Fransız solunun en sert tonlarından biriyle yapılmıştır. Marksizmin yetersizliklerini adamakıllı küçümseme, günlük yaşamdaki köklü ütopyacı hareketlere karşı tutku ile kaynaştırılmıştır.

L'Échange symbolique et la mort (1976)/ Simgesel değişim ve ölüm ile birlikte yeni bir ses çıkmaya başlıyor. Tüketime ilişkin bilgiler "simülasyon" modellerini üretiyor. Çağdaş gerçekliğin artık bir İmge'nin imgesi içinde oluştuğu görülüyor, gerçekten daha gerçek olarak (hipergerçek, tıpkı cenaze evlerinde gömülmeye hazırlanan cesetler gibi). Aynı zamanda eski **anlam** sistemlerine ilgi doğuyor -ilkel toplumlarda "simgesel değişim", çağdaşlık öncesi Avrupa kültüründe (ve **Amerika**'da Baudrillard'ın dediği gibi, İtalya'da) baştan çıkarıcı görüntü oyunları. **Tersine çevrilebilme**'nin değeri, bir eylem yönetimini kuramlaştırmak üzere, **karşıtlık** değerinin yerini almaya başlıyor. Bu, iki değişik teknikle geliyor simülasyon (var olan bir durumun parodik bir biçimde ağırlaştırılması, olayları daha çok kötüleştirme sarhoşluğu) ve baştan çıkarma (önüne geçilemeyen kışkırtıcı bir çekicilik uygulaması, "kalıcı makyaj yapma" sanatı). Her ikisi de Baudrillard tarafından yazı teknikleri olarak kullanılıyor.

Bu tür bir şematik ayrım bir iyi, bir de kötü Baudrillard miti doğuruyor - bir yanda neokapitalizmin köklü eleştirisi, öteki yanda politika sonrası moda görünüş. Bu ayrım aynı zamanda Baudrillard'ın yapıtlarındaki birtakım devamlılıkları hesaba katmıyor.

L'autre par lui-même/ Kendisi tarafından anlatılan başkası bunlardan birini, Nesneler ("özne"den daha çok) kuramına duyulan ilgiyi tartışıyor. **Le Système des objets** (1968)/ Nesneler sistemi, kimilerinin birçok bakımdan Roland Barthes' n **Mythologies/** Mitolojiler adlı yapıtının yerine Baudrillard'ın yazmış olmasını istedikleri kitap. Barthes'dan adamakıllı etkilenen bu yapıt, nesneler ve bir toplumsal teknoloji kuramı arasında düşsel bir "konuşma" ile tüketici uygulamasının incelemesini kaynaştırıyor. Baudrillard **Les Stratégies fatales**'ı yazdığı dönemde, annemin Nesne suikastı dediği şeye benzer alaylı bir mit ortaya atıyordu -nesneler etkin bir biçimde insanlığa karşıdırlar ve bile bile kendilerini yitirirler. Baudrillard'a göre, öznenin anlam arayışından nesnenin kaçışı, kurtulup simülasyon dünyasında yaşamak için -oldukça çarpık bir biçimde- örnek bir umut oluşturur.

Baudrillard'ın erken ve geç dönem yapıtları arasındaki öte yaklaşma noktaları, kuramsal olmaktan çok huyla ilgilidirler şeklinde tanımlanabilir. Bunlardan biri "eleştiri"nin etkisi üzerinde derin bir kuşkuda toplanır. Baudrillard ikinci kitabı **La Société de consommation** (1970)/ Tüketim toplumu'nda*** daha önce, eleştirel karşıtlığın "hastalıklı ve ahlak dersi verici" söyleminin gerçekte tüketici mitolojisinin zorunlu bir öğesi olduğunu ileri sürüyordu. Simülasyon ve parodi yöntemlerine yönelişi belki de erken dönem köktenciliğinin bir gelişmesidir-bu köktencilikten kopmasından daha çok. Öteki nokta, tanımlamak istediği çağdaş kültürün çoğuna karşı büyülü bir karşıt duygular birliğinde toplanmaktadır. **Les Stratégies fatales**'da video dünyasının ıslak, buğulu, pornografik, karmakarışık müstehcenliği; ırksal karmalık ve cinsel özgürlük üzerine kimi bölümler, Adorno'nun Amerikan halk kültürü konusunda şaşırtıcı yorumlarından sonra üretilmiş kültür eleştirisine ilişkin en dehşetli sayfalardan sayılmalıdır.

Modernlik miti

Amerika'nın yeniliklerinden biri nemli, kirli şeylerin aşırılığına karşı duyulan o sözbilimsel nefretin bir Amerika ve modernlik miti içinde erimiş olmasıdır doğal, toplumsal, kültürel bir "çöl" durumunda. Baudrillard'ın Amerikası **kuru** bir Amerika'dır- kuvvetli ışık, sonsuz uzaklık, bitmez tükenmez yatay dolaşım, siyasal aldırmazlık ve elbette simülasyon görüntülerinin bir kolajı söz konusu burada. New York'la ilgili bölüm, bu kentin dikeyliği ve merkezkaç gücü üzerine alışılmış sözleri ve "yalnız başına yemek yiyen ölüdür" türünden beklenmedik yorumları ile kitapta en sıkıcı bölüm. **Amerika**'nın gerçek gücü başka yerde, Batı'n n "göstergelerin ve insanların çölleşmesi" olarak kabul ettiği

"arıtılmış" ve "coşku verici" görüşün içinde.

"Çölleşme" gerçekte Avrupa değerlerinin ortadan kalkması anlamına gelir. Bu yüzden, **Amerika,** daha zekice bir düşünceyle, XIX. yüzyıl başkentinde oturan; düşsel, ama Amerika'nın "gerçekleştirilmiş ütopyası" içinde bir Parisli tarafından yazılmıştır. Baudrillard kendisini yeni bir De Tocqueville olarak sunuyor, **Amerika**'sı da Fransa üzerine bir kitap. Kitabın apaçık temel sorunu "Nasıl Avrupalı olunabilir?"dir.

Baudrillard'ın güç beğenir bir Fransız olarak tutumu, kendisine Amerika'nın "kültürsüz", "bayağı", "budala" olup olmadığı konusunda birtakım şaşırtıcı, müzelik argümanları ,örneğin, televizyonlardaki yıkıcı konuşmalar ve aile ilişkilerine ilişkin eski kaygıları dile getirmek gibi- yeniden ele almasına olanak sağlıyor. Kitapta bir başka simülasyon uygulaması var ("saf bir ülkede saf olmak zorundasınız") ve bu, kimi zaman, Baudrillard'ın yazılarının en kötüsünü böylesine eğlenceli yapan, günlük yaşamdaki tuhaflıkların parlak, ama soğuk betimlemelerine yol açıyor- Reagan dönemindeki gülümseme politikasının "diş macunu etkisi" ve otoyol entegre devresi (Yoksul Halk Çıkmak Zorundadır) olarak yuppy kültürü üzerine sayfalar gibi.

Çoğu kez, bir "Fransız" (bu, Baudrillard'ın kendisidir) siyasal düşkırıklığı duygusunu tüm Amerikan peyzajı üstüne yapıştırmak için antropolojik kurgu kullanılıyor.

Argüman yöntemi, Catch -22 oyunundaki gibi. Böylece, Eski Avrupa Tarihin, İdeolojinin, Politikanın kültürü-gerçekliğin ve ayrımın "sahnesi" **olarak** tanımlanıyor. Hipergerçek, **müstehcen,** baştan başa modern **Amerika, tanımı** gereği, **tarih sonrası, özgür bırakılmış,** ütopyacı **ve aldırmazdır,** 1970'li yıllardaki orji döneminden sonra. Dolayısıyla, bugünkü Amerika'da tarihsel düşünce, politik karşıtlık ya da eleştiri anlayışı göstergeleri yalnızca atasal alışkanlıklar olarak görülebilir - bu, Avrupa tarzlarının kaygılı Amerikan entelektüelleri tarafından utanç verici bir biçimde "taklit" edilmesidir. Bundan kurtuluş yoktur ve Baudrillard'ın yolculuk programının akraba Amerikalılarla otoyollarda -ya da otoyollar dışında- konuşmaktan sürekli kaçınmaya neden bağlı olduğunu anlamak kolaydır.

Burada sorun, acımasız bir statu quo'ya boyun eğmenin bu yöntemin mantıklı bir sonucu olması değildir. Baudrillard çölde ortaya çıkabilecek yeni tutkular, yeni varoluş biçimleri görmeye çalışıyor; aynı zamanda bugünkü Amerika için en büyük tehdidin bir zamanlar moral gücünü ayakta tutmuş olan tartışma ideolojilerinin- demokrasinin "antikorları"- yıkılışı olduğunu ileri sürüyor (kitap, AIDS'le çağdaş kapitalizmin durumunun kaçınılmaz karşılaştırılmasına karşı koyamıyor).

Amerika'nın gerçekten dehşet verici, üzücü özelliği o inanılmaz Amerikalı Öteki'nin yaltaklanıcı ve küçük düşürücü imajının gerektirdiği, entelektüel açıdan kendi halinden memnun olmadır. Burada, nefretin çoğu Baudrillard'ın Fransa'daki entelektüel Ötekilerine yönelikse de, biraz kendi kendinden nefret etme söz konusudur. Ancak, özellikle, o garip post-politik çorak toprakların anti-akademik keşfi kesinlikle rahat bir akademik yalnızlığa bağlı.

Baudrillard kimi Amerikan kampüslerini "dölüte özgü" güvenlik içinde yerler olarak tanımlıyor -güzel insanlar, güzel ağaçlar, güzel köktencilikler-, tümü de toplumun geri kalan bölümünden ayrı kalarak birlikte gelişiyor. Bu, belli bir acı gerçeği ile, çarpıcı bir görüntü. Artık Baudrillard'ın otoyoldaki arabasının da "dölüte özgü" bir güvenliği vardır ve o, görüntülerin hızla gözden kayboluşunu dikiz aynasından izleyerek giderken, kendi sesinden başka kimsenin sesini duymayan, yalnızlıktan içi sıkılmış birinin saplantısı içinde, gördüklerine hayran kalıyor.

Ne var ki bu gezgin, Mad Max değil. Baudrillard'ın, cam küresinin içinde başına kötü bir şey gelebileceğini ya da saldırıya uğrayabileceğini düşünmek anlamsız. Onun Amerikasını yalnızca insanlar değil, olaylar da bırakıyor - otoyollarda kaza yok, motellerde dram yok, arabada yabancılar yok. Felaketler uzaktan algılanıyor, veriler ya da televizyonla: Öteki insanların tuhaf yazgısını belirleyici görüntüler o kadar çok ki (yine Baudrillard'ın tanımıyla, Fransız-Amerikan romansının dışında bırakılmış, dolayısıyla da gözden kaybolmuş, "unutulan" ve "haklarından yoksun bırakılan" Üçüncü Dünya insanları gibi)!

Baudrillard, "aldırmazlık ve sabırsızlık"ın kendisinin değil, "dünyanın" aldırmazlığı ve sabırsızlığı olduğunu ileri sürüyor.

Çağdaş hükümetlerin hoşlandığı, skandallara karşı o ilginç bağışıklık konusuna değinen Baudrillard halkın güvenini yeniden kazanmak için reklam olarak düzenlenen egzotik askeri operasyonların oynadıkları role işaret ediyor. Lübnan ve Grenada operasyonları "siyasal gerçekdışılık" örnekleri olarak veriliyor. Bu gerçekdışılık Baudrillard'a göre Amerikan concensus'u dışındaki politikaları gerçekten yok olmaya mahkûm eden modern politikaların "boşluğunu" dolduruyor.

Bu, bir bakıma, elbette savaşların bir yerdeki işlevinin bir başka yerde haber olarak mantıklı bir yorumu sayılabilir. Eğer imgelem yokluğu ve başkalarının duygularını anlama, duygu sezgisi eksikliği söz konusu ise, Baudrillard böyle bir "aldırmazlık ve sabırsızlık"ın kendisinin değil, "dünyanın" aldırmazlığı ve sabırsızlığı olduğunu ileri sürecektir **(L'autre par lui-même).** Ama, yolculuğun önyargılı olmadığı, özellikle kendisinin kesinlikle, düşde bile, yanlış zamanda yanlış yerde bulunmadığı konusunda güvence vermesine bağlı. Serüvenci aydın kişiliği hep haberleri izliyor, ama hiç savaşa yakalanmıyor. Arabası ise, ne yazık ki, koltuk olarak kalıyor. ■

New Stateman Index'ten çeviren: Yaşar Avunç

** Amerika, Jean Baudrillard, Çeviren: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları.*

*** Baştan Çıkarma Üzerine, Çeviren: Ayşegül Sönmezay, yakında Ayrıntı yayınları tarafından yayımlanacak.*

**** Tüketim Toplumu, Çeviren: Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları.*

Gazete Bayilerinde!

Bu sayıda:

- **E. Şevardnadze Türkiye-Gürcüstan Dostluk Dayanışma Vakfı**
- **Dans Müzik Kültür**
- **Gürcüçiftlik Köyü**
- **Türkiye'de Gürcü Köyleri**
- **Macahel Evleri**
- **Zurab Jvania ile Söyleşi**
- **Ressam B. Beselia ile Söyleşi**
- **Kafdağı'na Seyahat**
- **Vakıf ve Dernekler**
- **Gürcülerin Kökeni ile İlgili Görüşler**
- **Musevi Gürcüler**
- **Gürcüstan'ın Kalbi Tiflis Yeniden Başlıyor**
- **Tamaz ve Otar Çiladze Türkiye'de**
- **Gürcüstan'da Yazarlara Sevgi**
- **Gürcüstan Büyükelçiliği'nde Yas**
- **İbrahim Goradze'nin Ardından**
- **Masal: Topuzlu**
- **Gürcü Alfabesi**
- **Halhuri Simğera / Halk Şarkısı**
- **Haber-Yorum**

Abone: Yıllık 1.000.000 TL. Abone bedelini 1612040 no'lu Posta çekine yatırıp makbuz fotokopisini adresinizle birlikte gönderiniz.

ÇVENEBURİ, Total Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.
Halaskârgazi Cad. 59/6 Rişvanoğlu Apt.
Harbiye-İstanbul Faks: 0212.233 71 04

ŞİİR ATLASI

Hazırlayan: Cevat Çapan

Şiirler/ Roland Tamplin, Çeviren: Coşkun Yerli

"Hızlı bir dans bu"

Roland Tamplin (1935), İngiliz şair ve eleştirmen. Oxford Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İngiltere, Fransa ve Yeni Zelanda'nın çeşitli üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yayımlanmış şiir kitapları: Vivaldi (1967) ve Zihinde Sorun (1990). 1956'da Eugene Lee Hamilton Ödülü ile 1995'te Winchester Kenti Keats Ödülü aldı. Eleştiri, inceleme ve kitapları: T.S. Eliot İçin Bir Önsöz (1988), Seamus Heaney (1989) Sanatlar: 20. Yüzyıl Anlatımcılık Tarihi (1991) ile Vezin ve Kafiye (1993). Öbür çalışmaları arasında 1995'te yayımladığı Ünlü Aşk Mektupları adlı bir derlemesi ile Wynkyn de Worde'nin Gesta Romans (Romalıların Başarıları) adlı Ortaçağ öykülerinden oluşan yapıtının Eski İngilizce dilindeki tıpkıbasımı da var. Tamplin'in şiirleri İngiltere, Fransa, Avustralya, Kanada, İrlanda ve Yeni Zelanda dergilerinden sonra ilk kez dilimizde yayımlanıyor.
Roland Tamplin bugünlerde yurdumuzda, Bilkent Üniversitesi'nde konuk profesör olarak ders veriyor.

Konser, Balo

I

Tinténiac'ta bir barda
Küçük bir koyu kahve alıp
Acı sıcaklığını yudumluyorum.

Arkamda langırt oynuyorlar,
Bir takım kırmızı, öbürü mavi,
O eski uzun beyaz şortlarla.

İçkiciler tutaklarla iş görüyorlar,
Geri dörtlü, orta saha, forvet,
Topu kese çarpa, bir uçtan bir uca.

Duman, sıcak hava kafaları tütsülüyor.
Burunlar, çeneler ileri geri oynuyor, bedenler
Eğilip, büküldüke, duruldukça tozlu havada.

II

Burda ne işim var?
Duvar kâğıdına mı bakacağım?
Ama buraya kadar gelip görmeye değdi.

La Goulue ve Moulin Rouge, Lautrec'in ilk
Taşbasması, leylak ve turuncuya bulanmış,
Minyatür boyutta çoğalıyor karanlık duvarlarda.
Dansçı le Desossé, bir eli yukarda, bir eli aşağıda,
Bedeni geriye kaymış, dans eder bir halde donmuş.
Gevrek yeniay profilinden sobaborusu şapkası
uzanıyor yere.

Geride, La Goulue, dağılmış, yıkılmış,
Piramit bedenin tepesinde saçlardan altın bir miğfer,
Eteklerini savuruyor, bir bacağı yere yatay fırlamış,
Öbürü, katmerlenmiş beyaz patiskanın içinde.
Onun arkasında, siyah baş silüetleri, sarı
Lamba karpuzları, konser, balo, her akşam.

Le Desossé'nin kasılıp gevşeyen bacakları, ahenkle
Fırlıyor, yok oluyorlar, posterin kenarında kesilip,
Zihnimde, Lautrec'in çocukken-kırılan tutuk bacakları

III

Kahvemi içip bitiriyor ve gitmeye davranıyorum.
Yüzler beliriyor ve uzaklaşıyor benden.
Langırt sesleri. Konuşmalar geliyor ve yitiyor.

La Goulue'nun yalazlandığı her duvarda,
Her çıplak sahnede, merkez o.
Çevresinde, olgun kösnül homurtular yükseliyor.
Le Desossé, ötede, boşlukta, yalpalıyor kasılarak

Çarpıtılmış bir beden figürü, Henry, renkleri
İçerde tutuyor. Yalnız, rahatsız, içkili, boşluğu
Dolduruyor. Karpuz lambalar elektrik ışığını kalıplıyor.

Pastel kalemler her bir deseni yumuşatıyor.

Klee'nin 'Kent Kayıtlarından Bir Yaprak' Tablosu

Tebeşir üstüne yağlıboya, tahta üstüne kâğıt, kent,
Simafor dizileri halinde, ideogram evler. Camiler,
Kiliseler, bazıları her ikisi birden, kutsal zeminin
Keskinleşmesi, bulanma ve titreşme.

Bu evler ayağa kalkmış. Başka kentlerdeki evler
Öyle değiller, alınlıkları bile yok, yataklar
Damlanın üstüne devrilmiş, duvar süslerinde mermi
Delikleri, içeri doğru, dışarı doğru. Ama kim kaçabilir?

Beni evi temizlerken
Bir adam sorgulanıyor
Hüküm giyecek ya da giymeyecek
Öğleden sonra
Saat üçte
Evi boşaltmam
Gereken saatte.

Duvarlar olmasa bile, kim
Bilebilir evlerde neler olup bittiğini?
Evlerin içleri bile bilemez. Tırnaklar
Parmakların attığı düğümleri çözemez.

Bahçede, gölgelikte, huzursuzlanıyor ve
Yosunlu, sarmaşıkla kapla bir demir levhayı
Kaldırıp öbürünün üstüne koyuyorum.
Aralarına saklanmış kör bir yılan, kaçacak
Bir yer için seğirtiyor, cıvık ve devingen,
Olukların üstünde düşe kalka kayıp gidiyor.

Klee'nin kentinde, o elyazısı kentte,
Müzik var mıdır, portre üzerinde notalar
Gibi evler, açık pencerelerden gelen müzik?

Bu sokaklarda her yöne yürüyebilirsiniz,
Yukarı, sayfada yanlamasına, aşağıya bayraklar
Kuleler, oklar arasında, uyumu ters çevirerek.

Evler buluşlar için birer arşivdirler.

Ya da Münih'te Klee gibi siz de, beş bin
Ressam olan bir kentte yalnız yaşarsınız.
Hangi duvardan ya da yarardan olursa olsun,
Sizi kırmızı ve mavi iki şerit arasına ulaştıran
Sinir ağının neresi olursa artık, tepenizde
Karanlık bir disk merkezlenir, işte orda
Bir iç-kırmızı ışıldar. Doğuyor mu batıyor mu,
Güneş mi, ay mı? Kesintisiz bir yol mu?
Belki bunların hiçbiri, kararmış bir mühür mü yoksa?
Bir damga, kent belediyesinin kayıtlarını onaylayan ya da

Doğrulayan? Madeni para değil. Kesinlikle bir disk.

Praia [1]

"Suicide à trois,"[2] diye
Yazmışlar, bu masum,
Güneşli, kayalarla çevrili körfezi
Günler, geceler boyu döğen
Rüzgârdan ve denizden esrik
Kumsal lokantasının ufalanmış,
Ezilmiş, savunmasız bir tahtasına.
Bir şaka bu, anlıyorum.
Avrupalı hippilerin uçuk esprileri.
Şaka bile değildir belki.
Bir bakıma sayılmaz, hem de hiç.
Yalnızlar, çiftler, üçlüler var,
Ne bir şaka, ne bir fıkra.
İstenmiyor da zaten, ama
Çıplak masanın üstünü ve
Lokantanın kaba köşelerini
Çiğ ve soğuk bir ışıkla
Aydınlatan ucuz ampul gibi,
İçindeki sinir dışarı vurmuş,
Isınıp ısınıp, zorlanan
Fitil akımla dolup patlamış;
Bundan fazla bir şey
Yok ortada görünen.
Belki de bu amaçla
Yazılmamıştır bu tutkulu
Tahtaya, hırpalanmış, yıkanmış,
Kumsalda kuruyan
Umutlu ağlara, suyun kıyısındaki
Deniz kabuklarına.

[1] (Portekizce) Kumsal, plaj. (Ç.N.)
[2] (Fransızca) "Üçlü İntihar" (Ç.N.)

YAŞLILAR

Yaşam üstüne bildik bir görüntü şimdi, neredeyse
Bir hedef. Bir pencereden: Otlayan sığırların başları,
Kendi zehirlerinin yumuşaklığında varkalan ve serpilen
Sarı çiçekleriyle kanaryaotları, bir sürü çiftlik evi,
Kırmızı damlar, beyaz duvarlar ve son olarak,
Geride uzanan deniz.
Bir elimle göğsümü tutmuş, ayakta duruyorum,
Öbür elim sapsız çay fincanını kavramış,
Tutkuların ötesinde, varkalma kaygısının üstünde,
Bu kavrayışla ve bu görüntünün içinde
Biliyorum
Yaşlılar ateşin üstüne eğildiklerinde haklıydılar,
Öyküleri her şeyin mümkün olduğunu söylerdi.

Ağır Hava

J.M.B.'nin anısına

Tek bir İrlanda
ezgisi olduğundan ve
tüm ülkenin onu çaldığından
emin oğlum. Hızlı bir dans bu.
Ayaklar, çok sevdikleri
yere hiç değmiyor. Gece geç saatte,
ağır bir şeyler çal, dediydim flütçüye.

Ağır havalar için
vakit çok erken, dedi bana.
Sabahleyin, başım
yastuktayken, çulluktan
yalnızca ağır havalar
duyulacak.

EVBULAN

Kim bulur bana öyle bir ev? Yalnızca
Rüzgârdan yapılmış, denize karşı bembeyaz
Parıldayan. Burada durup onu uzaklarda
Arama tasarısı hiçbir sonuç vermeyebilir.
Gidip duvarların ardına bir göz atıp, ne
Olduğunu bilmeden, fazla umu lanmadan.

Ama neydi o görüntü orda, daha önce
Hiç görmedikleri ülkelerin göklerine
Taş fırlatan, o gökleri yaran,
Görüşten yoksun bu gözlere görünen?
"İşte orda," diyemezdim, yürüyemezdim
Ona doğru, hiçbir şeye kulak asmadan.

Ama eğer görüş yürüseyd , bakış
Aşabilseydi üstünden bir parmaklığın,
Bakınabileceğim bir sokağın, dönerd
Tal him o zaman ve yiterdi tüm gücüm,
Buna kalkıştığımda. Yetiştird umudum
İmdadıma, tükenen gücümü geri verip.

Dururdu orda ve sessizl k söz olarak
Gelirdi üstümüze. Ama yetişmeseyd
Karşısına dikildiği denizden, rüzgârın
Kendisi oluverirdi. Bulamazdım o evi,
Duvarla ını duyumsayamazdım, umut
İstemeseydi, götürmeseydi beni oraya.

Cemil Şevket Bey, Aynalı Dolaba İki El Revolver
Edebiyat / Roman, 1. hamur, 248 sayfa, 850 bin lira
ISBN 975 - 329 - 141 - 8

Yeni bir
Selim İleri
romanı:

Cemil Şevket Bey, Aynalı Dolaba İki El Revolver

II. Abdülhamit'ten başlayarak, Atatürk'ten... 27 Mayıs darbesine ulaşan kişisel bir tarihin romanı. Usta bir romancının, çok sevdiği başka bir romancının hayatını eksen alarak yazdığı, hem toplumsal hem kişisel dramların yer aldığı usta işi bir edebiyat yapıtı. Yepyeni bir Selim İleri romanı.

KİTABEVLERİNE: Çalıştığımız dağıtıcılar; A ve B, Altay, Arkadaş, Barış, Birleşim, Dost, Özgür, Say, Yeni Çizgi ile Yön'dür.

Yeni bir **Oğlak** kitabı

Hepsi birer
Adalet Ağaoğlu
yapıtı...

"Fikrimin İnce Gülü"
Ruh Üşümesi
Üç Beş Kişi
Sessizliğin İlk sesi
Yüksek Gerilim
Hadi Gidelim
Gece Hayatım
Göç Temizliği

...hepsi birer **Oğlak** kitabı

MACİT GÖKBERK FELSEFE ÖDÜLÜ

1993 yılında yitirdiğimiz değerli felsefeci Prof. Dr. Macit Gökberk adına bir yarışma düzenlenmiştir. Amaç, yurdumuzda araştırmacıları felsefe çalışmalarına özendirmek, felsefe konusunda yapılacak çalışmaları geliştirmek ve ödüllendirmektir. Yarışmaya katılma koşulları şöyledir:

1- Bu yıl (1997-98) ilki yapılacak olan yarışmanın konusu şöyle belirlenmiştir: Türkiye'de Felsefe Tarihi Eğitiminin Gerekliliği.

2- Katılacak yapıtlar en az 75 daktilo sayfası uzunluğunda olmalıdır.

3- Kazanana verilecek ödül 75 milyon lira, yazılı bir onur belgesi ve bir plaketten oluşmaktadır.

4- Kazanan yapıt, yazarının onayı alınarak ve telif ücreti verilerek Yapı ve Kredi Yayınları'nca yayımlanacaktır.

5- Yapıtlar en geç 31 Aralık 1997 tarihine kadar, bir başvuru mektubu ve katılımcının özyaşamöyküsü ile birlikte beş kopya halinde aşağıda belirtilen yarışma yazmanlığı adresine gönderilecektir. Yapıtların sistematik bir araştırma, inceleme ve felsefi söylem niteliği taşıması, özgün yönlerinin bulunması ve Türkçeye özen gösterilmiş olası değerlendirme ölçütü olarak göz önünde tutulacaktır.

6- Seçiciler kurulu kendi arasından bir başkan ve bir yazman görevlendirecek, ödülün hazırlıkları, katılan yapıtların kurul üyelerine ulaştırılması, kurul toplantılarının tarihlerinin saptanması, sonucun duyurulması gibi işler seçiciler kurulunca görevlendirilen kişiler tarafından yapılacaktır.

7- Kurul üyeleri zorunlu durumlarda oylarını ve oylarının gerekçelerini kurul başkanlığına mektupla bildirebileceklerdir. Bu mektup ancak, kurulun yapıt seçimi için toplandığı gün ve saatte açılacaktır.

8- Kurul toplantısında kullanılan oylar, yapılan tartışmalar, kazanamayan yapıtların sahipleri kamuya açıklanmayacaktır. Bu koşul, kurul üyelerince önceden kabul edilmiş demektir.

9- Kurulun her üyesi, önerdiği yapıt için gerekçeli bir değerlendirme yazısı düzenleyecektir. Kurulun son toplantısında ortaklaşa bir sonuç tutanağı düzenlenecek ve bu tutanak ödül töreninde okutulacaktır.

10- Yarışma için gönderilen yapıtlar, kazansın ya da kazanmasın geri verilmeyecektir. Yarışma için yapılan başvuru, bu koşulun kabul edileceği anlamına gelecektir.

11- Kazanan yapıt 1 Mart 1998 günü kamuoyuna duyurulacaktır.

12- Seçiciler kurulu Prof. Dr. Bedia Akarsu, Prof. Dr. Betül Çotuksöken, Assoc. Prof. Dr. Ülker Gökberk, Prof. Dr. İoanna Kuçuradi ve araştırmacı yazar Arslan Kaynardağ'dan oluşmaktadır.

Adres: Yarışma Yazmanlığı: Nilüfer Tapan, Yıldızposta Cad. Yeşil Apt. B Blok 26/26 Gayrettepe 80280 İstanbul

Vitrindekiler

Araştırmacı Gazetecilik/ *Seyfettin Turhan/ um:ag/ 109 s.*

"Araştırmacı Gazetecilik, Türkiye'ye Atlantik ötesinden, hiç bilinmeyen bir yabancı gibi geldi. Ama karaya çıktığı noktadan yüz metre uzaklaşmadan, aşinalarının, hatta akrabalarının coşkulu alkışlarıyla karşılandı. Onu herkes biliyor, tanıyordu. Sadece, araya giren uzun mesafe nedeniyle, adı bir süre unutulmuştu. Yoksa o, geldiği yerden çok buralıydı. Hatta buradan oraya gitmiş bile olabilirdi. Amacım, bu tür gazetecilik çalışmasının meraklılarını sahneye çağırmak... Tabii araştırmacı gazeteciliğin, kartvizite yazılması zorunlu bir kimlik terimi olmadığını da vurgulamaktı. Ayrıca sahneye çağırmak istediğim meraklıların Türkiye'de, Amerika'dan daha zengin konu kaynakları bulacağı kanımı da belirtmek isterim. Sevgili dost Uğur Mumcu, yaşadığı ve yazdığı sürece bunu kanıtlamıştı."diyor Seyfettin Turhan.

Kentsel Gerilim/ *Sema Erder/ um:ag/ 197 s.*

"Kentsel Gerilim" um'ag'ın inisiyatifi altında yapılmış bir araştırmanın sonucu. Vakfın ilgi alanı içinde araştırmacılık ve gazetecilik birbirini tamamlayan iki kavram. Araştırmacı gazetecilere malzeme sağlanması amacıyla vakıf bazı araştırmaları da destekliyor. Sema Erder'in kitabı da bunun örneklerinden biri. Son yıllarda özellikle büyük kentlerde yaşanmakta olan toplumsal gerilim, bu gerilimin yer yer çatışmaya, tahribe dönüşmesinin neden ve sonuçlarının araştırıldığı bir alan çalışmasının sonuçları derlenmiş bu kitapta.
Sema Erder'in, Gazi Mahallesi ve 1 Mayıs olayları gibi örneklerini yaşadığımız kentsel gerilimin sosyal, ekonomik nedenlerini araştırdığı bu çalışma,Türkiye'nin ve benzeri ülkenin yaşadığı yoğun değişim sürecinin sancılarının da kaçınılmaz olup olmadığını, bir tercih mi yoksa bir zorlama mı olduğunu konuyla ilgilenenlere düşündürecek.

Berna Moran'a Armağan - Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış/ *Hazırlayanlar Nazan Aksoy - Bülent Aksoy/ İletişim Yayınları/ 261 s.*

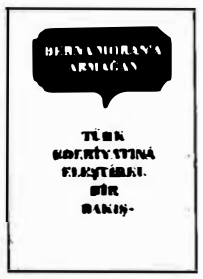

Türk edebiyat eleştirisine geniş bir soluk aldıran, değerli edebiyat araştırmacısı ve eleştirmen Prof. Berna Moran'ı 1993'te kaybetmiştik. Bu kitap, Bülent Aksoy, Nazan Aksoy, Murat Belge, Dilek Doltaş, Fethi Naci, Ahmet Oktay, Fatih Özgüven, Orhan Pamuk, Jale Parla, Şâra Sayın, Hilmi Yavuz ve Ayşegül Yüksel'in, bu değerli edebiyat adamına ölümünün dördüncü yılında verdikleri "armağanlar"dan oluşuyor. Elinizdeki kitap Berna Moran'ın başarıyla uyguladığı geniş kapsamlı ve çok-yönlü eleştiri anlayışının yeni çalışmalarla sürdürüldüğünü gösterebilecek anlamlı bir ürün .

Mağaradakiler/ *Cemil Meriç/ İletişim Yayınları/ 287 s.*

Bu Ülke'nin müstağriplerinden, münzevî aydınlarından ve Umrandan Uygarlığa'nın araftakilerinden sonra şimdi de karşımızda Mağaradakiler var. Aslında mağaradakilerin pek azı. "Önce kişiler, sonra mefhumlar, sonra fotoğrafların asılları"... "Çarpık,

güdük ve yerine oturmamış düşüncemizin kurşun kalemle çizilmiş bir taslağı". Cemil Meriç eserini şu satırlarla sunuyor okuyucusuna: "İnsanlık aynı sefil putlara tapan bir şaşkınlar kafilesi. Hakikatte mağaranın içi de, dışı da bir. 150 yıldır bir gölgeler aleminde yaşıyoruz. Kitap, kendi insanından kopan aydının trajedisi. Amacı yeraltı mağarasına bir parça aydınlık getirmek.

Aydınlanma Düşüncesi/ *Ahmet Çiğdem/ İletişim Yayınları/ 114 s.*

Aydınlanma, Türkiye'nin düşünce hayatında çoğu kez "Aydınlanma'nın diyalektiğine" yakışmayan kutsallaştırıcı bir edayla, yüzeysel bir "bilimlere saygı" yaklaşımıyla ve homojen bir süreç olarak konu edilmiştir. Çiğdem'in çalışması, Aydınlanma'nın oluşumu ve sonuçları itibariyle çok yönlü karakterini ortaya seriyor. Aydınlanma felsefesinin temel esaslarını, toplumsal temellerini ele alıyor; Fransız, Alman, İngiliz (ve İskoç) Aydınlanma tecrübelerini özgül bağlamları içinde değerlendiriyor. Bu yoğun çalışma, hem konu üzerine temel bilgileri özetleyen hem de eleştirel nitelikli bir elkitabı.

Unutulan Yıllar/ *Niyazi Berkes/ Yayına Hazırlayan: Ruşen Sezer/ İletişim Yayınları/ 520 s. + 16 s. Albüm*

Niyazi Berkes, 1940'lı yıllarda Türkiye'de kaynatılan "cadı kazanı" sırasında ırkçı-turancı saldırılara hedef olmuş, Behice Boran ve Pertev Naili Boratav ile birlikte Ankara Üniversitesi'nde yürütülen tasfiye sonucunda kürsüsü elinden alınmış bilim adamlarımızdan biridir. Daha sonra Kanada'ya giderek akademik hayatını McGill Üniversitesi'nde sürdüren Berkes, Unutulan Yıllar adını verdiği anılarında yaşadığı olayları çocukluk yıllarından başlayarak dile getiriyor. Bunu yaparken, dönemin toplumsal ve siyasal panoramasını da çizen Berkes, bir toplumbilimci olarak yorumlarda bulunup; çizdiği tablonun içine o yılların siyasetçilerini, bürokratlarını, gazeteci, şair ve yazarlarını da yerleştiriyor. Millî Şef'ten Menderes'e, Hasan-Âli'den Reşat Şemsettin Sirer'e, Nihal Atsız'dan Peyami Safa'ya, Zekeriya Sertel'e, Şevket Aziz Kansu'dan Suut Kemal Yetkin'e kadar nice portrenin yeraldığı Unutulan Yıllar'da, İkinci Dünya Savaşı'nın atmosferi içinde bastırılmak istenen demokrasi ve insan hakları mücadelesini, Millî Şef döneminin totaliter yöntemlerini, faşist eğilimlerin, ırkçı-turancı akımların kol gezdiği çevreleri, tek parti rejiminin kuklalaşmış bürokrat ve siyasetçilerinin yanı sıra, az da olsa ayakta kalabilen namuslu ve demokrat bilim adamlarının ve yazarların öyküsünü bulacaksınız. Kanada'da Berkes'in öğrencisi olan Ruşen Sezer'in yayına hazırladığı Unutulan Yıllar, bugün hâlâ tekrarlanan benzeri komplolar sonucunda ülkesindeki üniversite ve düşünce dünyasından uzaklaştırılan bir bilim adamının Türkiye'de demokrasinin önüne engeller çıkaran bir zihniyete yanıtı.

Mavi Yolculuk 1-2/ *Azra Erhat/ İnkılâp Kitabevi/ 185 s. + 193 s.*

Azra Erhat (1915-1982) İstanbul'da doğdu; ilk ve ortaöğrenimini Belçika'da gördü. Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni bitirdikten (1939) sonra aynı fakültede asistanlık ve doçentlik görevlerinde bulundu. 1947-1956 arasında gazetecilik yaptı. Yunan klasiklerinden ve Fransız edebiyatından çeşitli eserler çevirmiştir. A. Kadir'le birlikte Homeros'un destanlarını şiir diliyle Türkçeleştirmiştir: İlyada (1958-1962; 1967-1975; iki ödül kazandı) ve Odysseia (1970). Hesiodos'un eserlerini Sabahattin Eyuboğlu ile birlikte çevirerek Hesiodos, Eseri ve Kaynakları adlı kitabında yayımlamıştır (1977). Çeviri dışında eserleri şunlardır: Mavi Anadolu (gezi yazıları, 1960, 1969, 1978), Mavi Yolculuk (gezi yazıları (1962, 1972), Ecce Homo - İşte İnsan (deneme, 1969, 1975), Mitoloji Sözlüğü (1972), 1978), - Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı (1976), Homeros (deneme, 1976). İlkin Yahya Kemal ve Yakup Kadri tarafından ileriye sürülen "Akdeniz Uygarlığı" görüşünden sonra, Atatürk'ün önerisiyle savunulan "Anadolu'daki bütün kültürler bizimdir" tezini benimseyen Azra Erhat; bu kitabında, Anadolu'da gelmiş geçmiş çeşitli uygarlıkların izlerini çok yalın ve tatlı bir anlatımla gözlerimizin önüne sermekte; Türkiye'de kökleşmesini özlediği hümanizma akımına, ustaları Halikarnas Balıkçısı ve Sabahattin Eyuboğlu'nun yolundan yürüyerek öncülük etmektedir.

Internet - Dolunay - Cemaat/ *Can Kozanoğlu/ İletişim Yayınları/ 136 s.*

İslami kesimden bazı araştırmacılar UFO'lardan kıyamet sinyali alıyorlar. Sivrihisar yakınlarındaki bir tepede, nasıl biçerseniz biçin, otlar Atatürk portresi çizecek şekilde büyüyor. Cinci hocalara kızanlar geleceği tarot falında arıyor; kâhinlere inanmayanlar gizemli bilgelere sığınıyor: Modernliğin bunalımlarıyla "çağ" reddediliyor, new age-yeni çağ kültürü yayılıyor... Seçim dönemlerinde, hükümet krizlerinde Fethullah Hoca'nın kapısı çalınıyor; devlet katının itibar gösterdiği, Refah Partisi'nden korkanların "pozitif" bulabildiği Fethullah Hoca, pozitivizme karşı mistik bilge görüntüsü çizebiliyor ve kimilerine bakılırsa, Türkiye liderini arıyor... Büyü tariflerinden modern tıbba, İslamcı-laik ayrışmasından pornoya, hayat internete yükleniyor; İnsanlık umutlu ve riskli bir çağ dönümüne giriyor; geleceğin sanal cemaatlerinden söz ediliyor... Bir şeyler oluyor ama ne oluyor?..

Hayat, Gül Kokulu Bir Sağanak Yine/ *Yılmaz Odabaşı/ Doruk Yayımcılık/ 220 s.*

İlk şiirlerinin yayımlandığı 1981'den itibaren döneminin şairleri arasında dikkat çeken ve her kitabı ilgiyle karşılanıp, şiir ve düzyazılarıyla çok sayıda ödül alan Yılmaz Odabaşı, 16 yılda yazdığı ve altı şiir kitabına dağılmış şiirlerinden yaptığı özenli bir seçmeyi bu kitabında bir araya getiriyor. "Siste Kalabalıklar" (1985/3. Ba. 1996), "Yurtsuz Şiirler" (1987/4. Ba. 1994), "Talan İklimi" (1987/3. Ba 1996), "Aynı Göğün Ezgisi" (1988/2. Ba 1994), "Her Ömür, Kendi Gençliğinden Vurulur" (1992/2.Ba 1996) ve "Cehennem Bileti" (1995) adlı şiir kitaplarından yaptığı bu seçmeler demetinde yer alan şiirleri, Odabaşı'na Temmuz dergisi 1996(Halk Ödülleri)şiir yarışmasında birincilik, 1989 TAYAD şiir yarışmasında ikincilik, 1990 Cahit Sıtkı Tarancı şiir ödülü ve 1992 Petrol-İş Sendikası IV. Geleneksel Şiir Yarışması'nda ikincilik ödülleri kazandırmış ve bu kitabında yer alan yedi şiiri de değişik müzik grupları tarafından yorumlanmıştır. Odabaşı'nın "Hayat, Güzel Kokulu Bir Sağanak Yine" adlı bu kitabında, yazılış dizinine göre şiirinin gelişimini de görecek ve şairin en önemsediği şiirlerini bir arada okuyacaksınız. ■

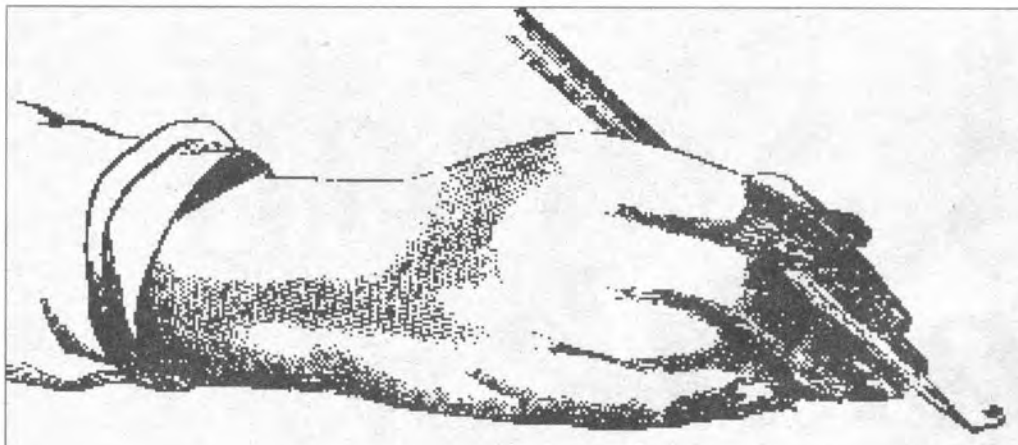

inkılâp öykü ödülü 1998

Türkiye'nin en eski ve en köklü yayınevlerinden biri olan İnkılâp Kitabevi, kuruluşunun 70. yılı olan 1997'den başlamak üzere, her yıl dönüşümlü olarak, **roman ve öykü** dallarında ödül verecektir.1998 yılı, Öykü Ödülü yılıdır.

- Ödül **tek yapıta** verilir. Ödülü kazanan öykü kitabı İnkılâp Kitabevi'nce yayımlanır.

- Yapıtların her yıl o yılın eylül ayı sonuna kadar ödül sekreterliğine ulaştırılmış olması gerekir. Seçiciler Kurulu, aday yapıtları değerlendirir. Sonuçlar, her yıl yayınevinin kuruluş tarihi olan 15 Ocak günü açıklanır; sözlü, yazılı ve görsel basın aracılığıyla kamuoyuna duyurulur.

- Seçici kurul isterse, ödül kazanan yapıtın dışında, başarılı bulduğu yapıtların İnkılâp Kitabevi'nce yayımlanmasını önerebilir.

- Ödüllere aday olacak yapıtlar bilgisayar ya da daktiloyla çift aralıklı olarak yazılmalı ve 9 kopya olarak İnkılâp Kitabevi, Büyük Öykü Ödülü Sekreterliği, Ankara Caddesi 95, Cağaloğlu İstanbul adresine postalanmalı veya aynı adrese elden teslim edilmelidir.

- Aday olacak yapıtların, kitap halinde yayımlanmamış; daha önce herhangi bir yarışmada ödül almamış olması gerekmektedir.Öykülerin daha önce dergilerde yayımlanmış olması, aday olmaya engel değildir.

- Adaylar, özgeçmişlerini, yapıtlarıyla birlikte ödül sekreterliğine iletmelidirler.Adaylar müstear adla ödüle katılamazlar.

- Türk yazın yaşamına, roman ve öykü yazılmasını özendirerek katkıda bulunmak; özellikle de genç yeteneklerin öne çıkabilmelerini sağlamak amacıyla konulan 1998 İnkılâp Öykü Ödülü'nün parasal karşılığı Beşyüz Milyon (500.000.000) Türk Lirası'dır.

Seçiciler Kurulu her iki dal için aşağıdaki adlardan oluşur:
Fethi Naci, Füsun Akatlı, Doğan Hızlan, Pınar Kür, Prof. Dr. Dilek Doltaş, Hilmi Yavuz, Tarık Dursun K.

Kültür, Sanat, Mimarlık...

yeni çıktı

MİMARLIK ANTOLOJİSİ
Enis KORTAN

Boyut : 22x30 cm
Sayfa : 206
338 renkli ve siyah-beyaz fotoğraf ve çizim
Kağıt : 170 gr kuşe
Kapak: Karton

Mimarlık Antolojisi, yaklaşık 1950-60'lı yıllarda mimar olarak yaşama atılmış bir kuşağın antolojisi olarak ortaya çıkmış. Kitap, bir kuşağın deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini genç mimarlara aktarmayı hedefliyor.

yeni çıktı

AYDINLATMA SÖZLÜĞÜ
Şazi SİREL

Boyut : 14,5x20,5 cm
Sayfa : 216
Kağıt : 1. hamur
Kapak: Karton

Aydınlatma Sözlüğü, 835 terim içeriyor. Bu sözcüklerin 130'u başka terimlere gönderme, öteki 705'i ise tanımları verilmiş terimler. Bu terimlerin İngilizce, Fransızca, Almanca karşılıkları da veriliyor.

Dergiler

- ***YAPI DERGİSİ***
- ***MİMARLIK DERGİSİ***
  Mimarlar Odası'nın Yayın Organı

Kataloglar

- ***YAPI KATALOĞU***
- ***TESİSAT/ELEKTROTEKNİK KATALOĞU***
- ***BDT PAZARINDA TÜRKİYE KATALOĞU***

Sözlükler

- ***ANSİKLOPEDİK MİMARLIK SÖZLÜĞÜ***
  Doğan HASOL
- ***MİMARLIK + YAPI TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ***
  İngilizce / Fransızca / Türkçe
  Doğan HASOL
- ***TÜRKÇE'DE BATI KÖKENLİ YAPI TERİMLERİ***
  Firuzan BAYTOP
- ***AYDINLATMA SÖZLÜĞÜ***
  Şazi SİREL

Yapıdan seçmeler Dizisi

- ***KONUTLAR***
- ***TURİZM YAPILARI***
- ***İŞ-ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ***
- ***KÜLTÜR YAPILARI***
- ***SANATTAN YANSIMALAR***
- ***ÇAĞDAŞ MİMARLAR 1***
- ***ANILARDA MİMARLIK***
- ***MİMARİ AKIMLAR 1***
- ***MİMARİ AKIMLAR 2***

Genel

- ***YORUMLAR***
  Kültür - Sanat - Mimarlık
  Bülent ÖZER
- ***MERDİVENLER***
  Abdullah SARI
- ***AHŞAP KAPILAR***
  Muhittin BİNAN
- ***MİMARLIK KAVRAMLARI***
  Doğan KUBAN
- ***MİMARÎ PERSPEKTİF ve GÖLGE***
  Harbi HOTAN
- ***MİMARLIK, FORM ve GEOMETRİ***
  Esen ONAT
- ***KORUMA ONARIM***
  Cengiz BEKTAŞ
- ***TARİHÎ ÇEVRE KORUMA ve RESTORASYON***
  Zeynep AHUNBAY
- ***PROJELER / YAPILAR***
  Doğan TEKELİ - Sami SİSA
- ***ENDÜSTRİ TASARIMI***
  Önder KÜÇÜKERMAN
- ***SANAT KİTABI***
- ***MİMARLIK ANTOLOJİSİ***
  Enis KORTAN

YEM YAYIN

yapı-endüstri merkezi

Cumhuriyet Cad. 329 Harbiye 80230 İstanbul
Tel: (0212) 247 41 85 pbx-296 29 05-241 17 00 Faks: (0212) 241 11 01 e-mail: yem-od@yunus.mam.tubitak.gov.tr. Internet: www.yemist.com

YEM YAYINLARINI BULABİLECEĞİNİZ KİTABEVLERİ

REMZİ KİTABEVİ	*AKMERKEZ*	(0212) 282 02 45	**DÜNYA AKTÜEL TUNALI**	*ANKARA*	(0312) 467 16 33	**SÜREYYA KİTABEVİ**	*EDİRNE*	(0284) 225 24 14
REMZİ KİTABEVİ	*NİŞANTAŞI*	(0212) 234 54 75	**SABAH KİTAPÇISI**	*ANKARA*	(0312) 231 92 07	**UFUK KİTABEVİ**	*KAYSERİ*	(0352) 222 45 68
KABALCI YAYINEVİ	*BEŞİKTAŞ*	(0212) 261 67 44	**İMGE KİTABEVİ**	*ANKARA*	(0312) 425 52 02	**UFUK KİTABEVİ E. Ü.**	*KAYSERİ*	(0352) 437 36 79
PLANET YAPI MARKET	*BEYLİKDÜZÜ*	(0212) 872 47 56	**DOST KİTABEVİ**	*ANKARA*	(0312) 418 83 27	**ATLAS KİTABEVİ**	*KONYA*	(0332) 352 19 57
SABAH KİTAPÇISI	*BEYOĞLU*	(0212) 245 66 01	**TURHAN KİTABEVİ**	*ANKARA*	(0312) 418 82 59	**DEMİRÖZ KIRTASİYE**	*KONYA*	(0332) 322 15 14
HOMER KİTABEVİ	*BEYOĞLU*	(0212) 249 59 02	**BİLİM KİTABEVİ**	*ANKARA*	(0312) 425 17 20	**UÇAROĞLU KİTABEVİ**	*MERSİN*	(0324) 237 07 00
MEGAVİZYON	*BEYOĞLU*	(0212) 251 29 20	**ARTİSAN**	*ANKARA*	(0312) 467 54 82	**HÖRON PAZARLAMA**	*TRABZON*	(0462) 321 54 54
NET KİTABEVİ	*CAROUSEL*	(0212) 571 73 53	**BİLİMSEL ESERLER**	*ANKARA*	(0312) 468 37 35	**GENÇLİK KİTABEVİ**	*ANTALYA*	(0242) 241 45 64
NET KİTABEVİ	*GALLERIA*	(0212) 559 09 50	**NET KİTABEVİ**	*İZMİR*	(0232) 421 26 32	**DÜNYA AKTÜEL GULFSTAR**	*İZMİT*	(0262) 331 96 16
SABAH KİTAPÇISI	*KADIKÖY*	(0216) 414 71 80	**KABİLE KİTABEVİ**	*İZMİR*	(0232) 425 37 58			
HELİKON KİTABEVİ	*KADIKÖY*	(0216) 346 98 55	**BİLİMSEL ESERLER**	*İZMİR*	(0232) 425 40 97	**IŞIK KİTABEVİ**	*LEFKOŞA*	(0392) 227 74 43
BAUHAUS	*KOZYATAĞI*	(0216) 416 85 88	**SANART**	*İZMİR*	(0232) 446 20 32			
YORUM SANAT	*MASLAK*	(0212) 286 17 51	**BİLİM KİTABEVİ**	*İZMİR*	(0232) 489 04 69			
DÜNYA AKTÜEL	*BEBEK*	(0212) 265 71 03	**DÜNYA AKTÜEL ALSANCAK**	*İZMİR*	(0232) 463 68 77			
DÜNYA AKTÜEL	*TÜNEL*	(0212) 249 10 06						
DÜNYA AKTÜEL	*CAPİTOL*	(0216) 391 18 80						

Reklam

KİTAP ÖDÜLLÜ BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

■	■	■	■	■	■	1 G	2 G	3 F	4 E	5 A	6 I	7 D	8 A	9 G
■	■	10 G	11 I	12 A	13 L	14 C	■	15 B	16 D	17 C	18 F	19 C
20 H	21 A	■	22 D	23 A	24 D	25 C	26 K	27 A	■	28 B	29 I
30 A	31 F	32 E	33 C	34 C	■	35 K	36 B	37 A	38 K	39 L	■
40 F	41 A	42 D	43 A	44 L	■	45 J	46 L	47 L	48 E	49 B	50 B
51 F	■	52 C	53 L	54 L	55 K	■	56 B	57 K	58 H	59 L	60 D
61 A	62 J	63 F	■	64 B	65 J	66 K	67 L	68 L	69 L	70 L	71 A
72 J	■	73 J	74 A	75 I	76 K	77 A	78 C	■	■	■	■	■	■	■

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu, sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir).

ADI, SOYADI:.....

ADRESİ: .....

.....

Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru Jale Sancak'ın bir öykü kitabının adını oluşturacak; bulmaca karelerindeyse, aynı kitaptan bir alıntı ortaya çıkacaktır.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A. Charles Bukowski'nin bir yapıtı.

30 27 8 23 12 61 5 21

71 74 37 41 77 43

B. Nevzat Erkmen tarafından Türkçe'ye kazandırılan James Joyce'un başyapıtı.

36 49 15 28 56 50 64

C. Umberto Eco'nun ilk romanı.

52 78 33 25 17 34 19 14

D. Üzgü.

16 24 60 22 7 42

E. Aygıt (yalnız ünsüz harfleri yazılacak).

4 32 48

F. İsmet Özel'in bir şiir kitabı.

63 41 40 31 18 3

G. Nikap.

1 9 10 2

H. Bilinç.

20 58

I. "... Zelyut" ("Halk Şiirinde Başkaldırı", "Alevi Bektaşilerinde Mizah" ve "Özkaynaklarına Göre Alevilik" adlı kitapların yazarı).

6 11 75 29

J. "... Bal Eyledik" (Hasan Hüseyin'in bir şiir kitabı).

45 62 65 73 72

K. Dünya ile ilgili.

38 76 26 35 57 66 55

L. Yahya Kemal Beyatlı'nın tanınmış bir şiiri.

70 68 53 46

47 59 13 67 44 54 39 69

373. sayının çözümü:

A. Yiddiş, B. Uyandırılmış, C. Niçin, D. Ukulele, E. Sören Kierkegaard, F. Kuşkulu, G. Otelci, H. Rezil, I. Abebe Bikila, J. Yıl.

"L/6" ve "B/38" harfleri ipucu olarak yerlerine konmuştur.

Şiir:
"unutulmuş yıldız
bıçaklayarak kendini
ölebilir
şu yaşlı gecede
kesebilir bileklerini-
Doruk."

373. sayımızdan kitap kazananlar:

İstanbul'dan: Adnan Akyel, Ender Çetin, Ayfer Pakiz, Deniz Seskır, Semra Karadeniz, *Ankara'dan:* Ülker Hamurcu, Ahmet Çelikcan, Cengiz Sümer, Özlem Ezgi Aktürk, *İzmir'den:* Mualla Saydam, *Çanakkale'den:* Fatma Çetin, Sevgi Hüşan, Yelda Akyılmaz, *Muğla'dan:* Pembe Öztürk, Andaç Özalp, M. Melih Eren, *Çorum'dan:* Nefise Tosun, Fulya Gürhan, *Antalya'dan:* Necla Saygılı, Haşim Sarısoy, *Mersin'den:* A. Nilüfer Duran, *Uşak'tan:* Esma Emek Peker, *Bursa'dan:* Nilgün Güven, *Kırklareli'den:* Remziye Tomruk, *Denizli'den:* Nazmiye Gün, *Aydın'dan:* Akil Coşan, *Sivas'tan:* Burhanettin Demir.

Çocuklarımız İçin
Eski Anadolu'dan Yeni Öyküler

ALA KİTAPLARI

Yazan MİNE SOYSAL *Çizen* SERDAR SÖNMEZ

3. Kitap çıktı!

DAĞLARDAKİ TANRILAR LABRAYNDA

...*"Neden bu kadar önemli Zeus ve Labraynda?"* diye düşünüyordu Ala.
Küçücük bir yerdi burası, insanların yaşadığı bir kent bile değildi.
"Bizim dünyamızda inançlar çok önemlidir Ala," dedi Pani, anlattı.
Görünen, görünmeyen, bilinen, bilinmeyen her şeyin bir anlamı vardı.
Bu anlam, doğada gizlenen, ölümsüz ve sürekli yaşamın gücüydü.
Toprağın altında ve üstünde yaşayan her canlı bu gücü hissederdi.
Bu gücün nedeni yalnızca var olmaktı...

1. Kitap ALA

2. Kitap MERMER KENT PRİENE

günışığı kitaplığı

Dağıtım ve isteme adresi
Mevlüt Pehlivan Cad. 20/2 Gayrettepe 80290 İstanbul Tel: 0212 212 99 73 Faks: 0212 212 99 70

İngiliz Solunun Yeni Söylemi

Blair DEVRİMİ

Yeni İşçi Partisi Başarabilir mi?

Yaklaşan İngiltere genel seçimleri öncesinde, zaferine kesin gözüyle bakılan **Tony Blair**'in liderliğindeki **Yeni İşçi Partisi**...

Politik felsefesi, sosyal yorumu, tarihî ve politik çözümlemeleriyle İşçi Partisindeki değişimin şimdiye kadar ortaya konan en eksiksiz sunumu...

BOYUT YAYIN GRUBU

100. Yıl Mah. Matbaacılar ve Ambalajcılar Sitesi, 3. Cadde, No. 115-116. 34560 Bağcılar - İSTANBUL
Tel.: (0 212) 629 01 30-31, 629 06 78, 629 05 72-73, 629 07 32-33-34 Faks.: (0 212) 629 05 74-75

Kitapçılarda

BAŞBAKANLIK
SERMAYE PİYASASI KURULU YAYINLARI

YENİ BASILAN KİTAPLAR VE FİYATLARI

İsmail Türk'e Armağan
Yayın No: 54
Fiyatı: 1.200.000

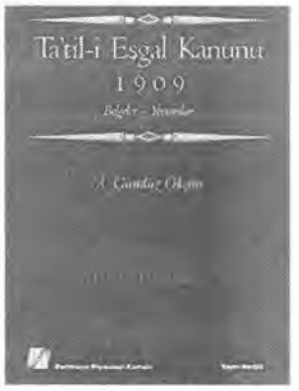

A.Gündüz Ökçün
Ta'til-i Eşgal Kanunu
Yayın No: 55
Fiyatı: 200.000

Yaman Aşıkoğlu'na Armağan
Yayın No: 56
Fiyatı: 1.000.000

A.Gündüz Ökçün
Tarımda Çalışma ve ...
Yayın No: 57
Fiyatı: 200.000

A.Gündüz Okçün
İktisat Tarihi Yazıları
Yayın No: 58
Fiyatı: 700.000

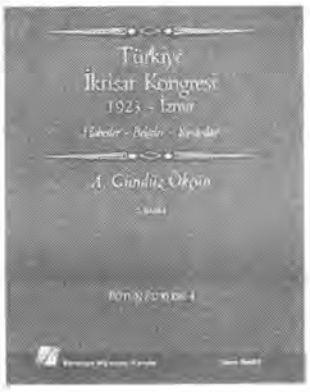

A.Gündüz Okçün
Türkiye İktisat Kongresi
Yayın No: 59
Fiyatı: 800.000

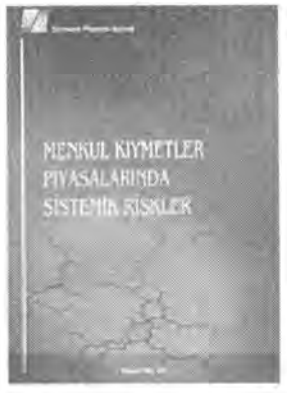

Menkul Kıymetler ...
Yayın No: 60
Fiyatı: 150.000

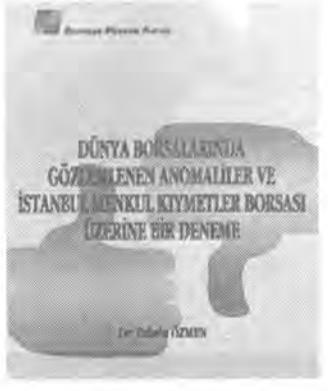

Dr. Tahsin Özmen
Dünya Borsalarında ...
Yayın No: 61
Fiyatı: 600.000

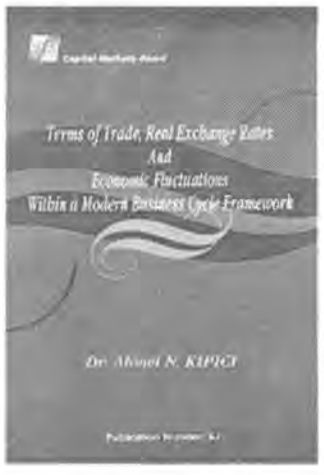

Dr.Ahmet N.Kıpıcı
Terms Of Trade,...
Yayın No: 62
Fiyatı: 300.000

Dr. Funda Erdoğan
Para Politikasının...
Yayın No: 63
Fiyatı: 650.000

Dr. Çağlar Manavgat
Aleni Pay Alım Teklifi....
Yayın No: 64
Fiyatı: 1.000.000

Dr. Fulya Ergeç
Rüçhan Hakkının ...
Yayın No: 65
Fiyatı: 600.000

Kurulumuz yayınları aşağıda, adresi ve telefon numaraları verilen kitapçılar ve şubelerinde satılmaktadır. Satış geliri Türk Eğitim Vakfı'na (TEV) bağışlanan kitaplardan satın almak isteyenlerin ilgili yerlere başvurmaları gerekmektedir.

◆ **Sabah Kitapçıları:**
Ankara: 1. Sümer Sok. No: 6/A
Kızılay/ANKARA
Tel: (312) 231 92 07
Faks: (312) 231 24 46

İstanbul: İstiklal Cad. No: 192
Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 245 66 01
Faks: (212) 245 66 23

◆ **İş Bankası Kültür Yayınları Mağazaları:**

Ankara: Meşrutiyet Cad. No: 10
Bakanlıklar/ANKARA
Tel: (312) 425 08 52

İstanbul: Bağdat Cad. No: 316/4
Erenköy/İSTANBUL
Tel: (216) 356 01 68

İstanbul: Dolmabahçe Cad. No: 29
80690 Beşiktaş/İSTANBUL
Tel: (212) 260 75 18

İstanbul: Tavus Sok. No: 6
81300 Kadıköy/İSTANBUL
Tel: (216) 348 97 84

◆ **Dünya Aktüel Basın Yayın Tic. ve San. A.Ş.:**
Ankara: Dünya Aktüel Tunalı Hilmi Kitabevi Tunalı Hilmi Cad. No: 82 A/2
Kavaklıdere/ANKARA
Tel: (312) 467 16 33
İstanbul: Dünya Aktüel Tünel Kitabevi
İstiklal Cad. No: 469
Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 249 10 00
Dünya Aktüel Kadıköy Kitabevi
Kadıköy İş Merkezi
Kadıköy/İSTANBUL
Tel: (216) 347 79 06

Dünya Aktüel Borsa Kitabevi
İMKB Binası Maslak/İSTANBUL

İzmir: Dünya Aktüel Alsancak Kitabevi
Cumhuriyet Cad. Alsancak/İZMİR
Tel: (232) 463 68 77

17 Nisan 1997 tarihinde bu sayfada yayınlanan ilan metninde meydana gelen dizgi hataları yüzünden metni tekrar yayınlıyoruz.